

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**TEORETIČNA IN EMPIRIČNA ANALIZA
ZNOTRAJPAÑOŽNE TRGOVINE V SLOVENIJI**

Ljubljana, oktober 2006

ANKA ŽAGAR

IZJAVA

Študentka Anka Žagar izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Katje Zajc Kejžar, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

1	UVOD	1
2	MEDPANOŽNA TRGOVINA	2
2.1	RICARDOVA TEORIJA PRIMERJALNIH PREDNOSTI.....	3
2.2	HECKSCHER-OHLINOVA TEORIJA	3
2.3	KORISTI MEDPANOŽNE TRGOVINE	4
2.4	EMPIRIČNE RAZISKAVE O MEDPANOŽNI TRGOVINI.....	5
2.4.1	LEONTIEFOW PARADOKS.....	6
3	ZNOTRAJPANOŽNA TRGOVINA.....	7
3.1	POMEN ZNOTRAJPANOŽNE TRGOVINE	8
3.2	DIFERENCIRANI PROIZVODI, HORIZONTALNA IN VERTIKALNA ZNOTRAJPANOŽNA TRGOVINA.....	9
3.3	EKONOMIJE OBSEGA	10
3.3.1	NOTRANJE EKONOMIJE OBSEGA	10
3.3.2	ZUNANJE EKONOMIJE OBSEGA	12
3.4	MODELI HORIZONTALNE IN VERTIKALNE DIFERENCIACIJE PROIZVODOV	13
3.4.1	ZNOTRAJPANOŽNA TRGOVINA V POGOJIH POPOLNE KONKURENCE	14
3.4.1.1	FALVEYEV MODEL	14
3.4.1.2	LINDERJEV MODEL	15
3.4.2	ZNOTRAJPANOŽNA TRGOVINA V RAZMERAH MONOPOLISTIČNE KONKURENCE	16
3.4.2.1	NAGNJENOST K PESTOSTI (NEOCHAMBERLINOVSKI PRISTOP).....	16
3.4.2.2	NAGNJENOST K LASTNOSTIM OZ. LANCASTERJEV MODEL (NEOHOTELLINGOVSKI PRISTOP)	17
3.4.3	ZNOTRAJPANOŽNA TRGOVINA NA OLIGOPOLISTIČNIH TRGIH	19
3.4.3.1	SHAKED-SUTTONOV MODEL	19
3.4.3.2	EATON-KIERZKOWSKIJEV MODEL	21
3.5	DEJAVNIKI ZNOTRAJPANOŽNE TRGOVINE	22
3.5.1	EMPIRIČNE RAZISKAVE O DEJAVNIKIH ZNOTRAJPANOŽNE TRGOVINE	24
4	ANALIZA ZNOTRAJPANOŽNE TRGOVINE V SLOVENIJI	25
4.1	KAZALCI ZNOTRAJPANOŽNE TRGOVINE V SLOVENIJI	25
4.1.1	IZBIRA STATISTIČNE BAZE PODATKOV	26
4.1.2	METODOLOGIJA MERJENJA ZNOTRAJPANOŽNE TRGOVINE Z GRUBEL-LLOYDOVIM INDEKSOM	27
4.1.2.1	EMPIRIČNI REZULTATI MERJENJA Z GRUBEL-LLOYDOVIM INDEKSOM.....	29
4.1.3	METODOLOGIJA MERJENJA HORIZONTALNE IN VERTIKALNE ZNOTRAJPANOŽNE TRGOVINE	32
4.1.3.1	EMPIRIČNI REZULTATI MERJENJA HORIZONTALNE IN VERTIKALNE ZNOTRAJPANOŽNE TRGOVINE V SLOVENIJI	33
4.1.4	METODOLOGIJA MERJENJA MEJNE ZNOTRAJPANOŽNE TRGOVINE	35
4.1.4.1	EMPIRIČNI REZULTATI MERJENJA MEJNE ZNOTRAJPANOŽNE TRGOVINE V SLOVENIJI	38
4.2	ANALIZA DEJAVNIKOV ZNOTRAJPANOŽNE TRGOVINE V SLOVENIJI	40
4.2.1	METODOLOGIJA IN OPREDELITEV MODELA	40
4.2.2	REZULTATI EMPIRIČNE ANALIZE	42
5	SKLEP	45
	LITERATURA.....	47
	VIRI	48

SEZNAM KRATIC

BDP	bruto domači proizvod
CEPII	Centre d'Etudes Prospectives et d'Informations Internationales
DEL	delovna intenzivnost
EO	ekonomije obsega
EU	Evropska unija
GL	Grubel-Lloyd
IIT	znotrajpanožna trgovina
KAP	razmerje med kapitalom in zaposlenimi
KON	struktura trga
MIIT	mejna znotrajpanožna trgovina (Brühlhartov indeks)
OECD	Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj
RR (R&D)	raziskave in razvoj
RS	Republika Slovenija
SKD	Standardna klasifikacija dejavnosti
SMTK	Standardna mednarodna trgovinska klasifikacija
TM	indeks Thom-McDowell
TNI	neposredne tuje investicije
VIIT	vertikalna znotrajpanožna trgovina
VIIT1	trgovina z vertikalno diferenciranimi proizvodi nižje kakovosti
VIIT2	trgovina z vertikalno diferenciranimi proizvodi višje kakovosti
UV	vrednost enote
ZDA	Združene države Amerike

SEZNAM TUJK

Angleški izraz

constant returns to scale
country specific
dynamic external economies
economies of scale
economies of scale internal to the firm
economies of scale external to the firm
fixed-effects model
horizontal intra-industry trade
increasing returns to scale
industry specific
inter-industry trade
intra-industry trade (IIT)
love for variety
most preferred variety
per capita
product differentiation
research and development (R&D)
smooth adjustment hypothesis
trade overlap
variety
vertical intra-industry trade

Slovenski prevod

stalni donosi obsega
deželno specifičen
dinamične zunanje ekonomije
ekonomije obsega
notranje ekonomije obsega
zunanje ekonomije obsega
model s stalnimi učinki
horizontalna znotrajpanožna trgovina
naraščajoči donosi obsega
panožno specifičen
medpanožna trgovina
znotrajpanožna trgovina
želja po pestrosti
različica, ki je najbližje idealni
na prebivalca
diferenciacija proizvodov
raziskave in razvoj
hipoteza gladkega prilagajanja
trgovinsko prekrivanje
različica
vertikalna znotrajpanožna trgovina

1 UVOD

Tematika diplomskega dela pokriva znotrajpanožno trgovino, njen pomen ter dejavnike v Sloveniji. O tovrstni trgovini govorimo, ko med državami poteka dvosmerna menjava proizvodov, ki so bližnji substituti in jih je po statistični klasifikaciji možno uvrstiti v isto skupino. Znotrajpanožna trgovina je postala pomembna osnova za pojasnitev lastnosti mednarodne menjave v svetu, saj danes vsaj četrtina svetovne trgovine poteka znotraj panog.

Naraščajočega obsega mednarodne menjave namreč ni več možno dobro pojasniti s tradicionalnimi teorijami (Ricardova teorija primerjalnih prednosti, Heckscher-Ohlinov model), ki predvidevajo večji obseg trgovanja med državami, ki si z ekonomskega stališča niso podobne, in torej trgujejo z različnimi proizvodi (t.i. medpanožna trgovina). Raziskave v petdesetih in šestdesetih letih dvajsetega stoletja (Balassa, Grubel in Lloyd) so pokazale, da večina trgovanja v Evropi poteka preko menjave podobnih proizvodov. Visoke vrednosti znotrajpanožne trgovine pa so predvsem značilne za razvite industrijske države s podobnim BDP per capita in z nizkimi stopnjami trgovinskih omejitev v medsebojnem trgovanju (na primer enotni trg Evropske unije).

V osemdesetih letih so nastale številne nove teorije, ki pojasnjujejo nastanek znotrajpanožne trgovine z diferenciacijo proizvodov, nepopolno konkurenco in ekonomijami obsega. Poudarjajo, da znotrajpanožna trgovina vodi do večje proizvodne učinkovitosti zaradi naraščajočih donosov obsega in večje blaginje potrošnikov (večja pestrost proizvodov in posledično tudi večja potrošnja). Prav tako ugotavljajo, da gre pri znotrajpanožni trgovini za nižje stroške prilagajanja, saj so proizvodni dejavniki lažje prenosljivi med panogami, stroški pa so omejeni na določeno število podjetij, ki so prenehala delovati na trgu. Po drugi strani pa je medpanožna trgovina povezana z višjimi stroški prilagajanja, saj so proizvodni dejavniki specifični za proizvodnjo določene dobrine ter tako obstajajo višji stroški prenosa v drug sektor (kvalificirano delo, posebni stroji, itd.). Velja tudi splošno prepričanje, da naraščajoči delež znotrajpanožne trgovine pospešuje trgovinsko liberalizacijo, saj zmanjšuje pritisk po specializaciji države na določeno vrsto proizvodov glede na njene primerjalne prednosti.¹

Namen diplomskega dela je analizirati znotrajpanožno trgovino Slovenije v obdobju med letoma 1996 in 2005. Pri tem uporabljam kazalce znotrajpanožne trgovine ter ocenjujem vpliv dejavnikov. Cilj diplomskega dela je s pomočjo kazalcev znotrajpanožne trgovine presoditi možen obseg stroškov strukturnega prilagajanja zaradi vstopa Slovenije v Evropsko unijo ter obenem tudi raziskati panožno specifične dejavnike, ki bistveno vplivajo na znotrajpanožno trgovino Slovenije. Pokazati želim, v katerih panogah prevladuje znotrajpanožna trgovina, ter sklepati na uvrstitev Slovenije v primerjavi z razvitimi evropskimi državami, ki izkazujejo pretežno znotrajpanožne tokove. Visoki relativni deleži vertikalne znotrajpanožne trgovine, posebno s proizvodi višje kakovosti, pa kažejo na gospodarstvo, ki je sposobno oskrbovati zahtevnejše trge, kot je to na primer trg EU.

¹ Brühlhart, 2002, str. 1.

Diplomsko delo je z vsebinskega vidika razdeljeno na tri dele. Drugo poglavje zajema teorije medpanožne trgovine, torej Ricardovo teorijo primerjalnih prednosti in Heckscher-Ohlinov model, ter koristi, ki jih tovrstna menjava prinaša. Sledi podpoglavje o empiričnih raziskavah, kjer se osredotočam na t.i. Leontiefov paradoks.

Teorije znotrajpanožne trgovine so opisane v tretjem poglavju. Najprej skušam predstaviti pomen, ki ga ima tovrstna menjava, ter definirati njeni dve obliki – horizontalno in vertikalno znotrajpanožno trgovino. Sledi podpoglavje o ekonomijah obsega, ki predstavljajo enega od vzrokov pojava znotrajpanožne trgovine. Nadalje se osredotočam tudi na modele, ki sem jih razdelila glede na strukturo trga. V pogojih popolne konkurence predstavljam Falveyev in Linderjev model, v razmerah monopolistične konkurence sta to modela nagnjenosti k pestrosti in Lancasterjev model, pri oligopolu pa opisujem Shaked-Suttonov in Eaton-Kierzkowskijev model. Temu sledi podpoglavje o dejavnikih, ki vplivajo na znotrajpanožno trgovino, ter empirične raziskave o dejanskem pojavu le-teh.

Drugi večji sklop diplomskega dela je namenjen empirični analizi znotrajpanožne trgovine v Sloveniji (četrti poglavje). Pri tem si pomagam s kazalci, ki merijo tovrstno trgovino, ter tako uporabljam Grubel-Lloydov indeks, Greenaway-Hine-Milnerjevo metodo za ločevanje med horizontalno in vertikalno znotrajpanožno trgovino ter dva kazalca mejne znotrajpanožne trgovine – Brühlhartov in novejši Thom-McDowellov indeks. V nadaljevanju sledi še prevera panožno specifičnih dejavnikov znotrajpanožne trgovine Slovenije. Z metodo najmanjših kvadratov na podlagi zbranih podatkov o določenih pojasnjevalnih spremenljivkah ocenjujem njihov vpliv na znotrajpanožno trgovino Slovenije v obdobju med letoma 2001 in 2005. V zadnjem, petem poglavju, povzemam glavne ugotovitve mojega diplomskega dela.

2 MEDPANOŽNA TRGOVINA

O medpanožni trgovini (inter-industry trade) govorimo, kadar poteka trgovina med državami s proizvodi iz različnih panog (na primer industrijski izdelki za hrano). Teorije o medpanožni trgovini so dolgo obdobje predstavljale osnovo za razlago mednarodnega trgovanja.

Po Ricardovem in Heckscher-Ohlinovem modelu se države specializirajo v proizvodnjo določene vrste dobrin v skladu z njihovimi primerjalnimi prednostmi, trgovanje med njimi pa poteka kot menjava proizvodov iz različnih panog. Omenjena modela tudi predvidevata stalne donose obsega v proizvodnji (constant returns to scale).²

Teorije medpanožne menjave so bolj uporabne pri pojasnjevanju trgovine med razvitimi državami in državami v razvoju, medtem ko danes med večino razvitih držav poteka druga oblika mednarodne menjave. Nasprotno pa na primer države in regije v ZDA izkazujejo

² O stalnih oziroma konstantnih donosih obsega v proizvodnji govorimo takrat, ko se proizvodni dejavniki povečajo za dvakrat in se celotni output natanko podvoji.

visoke stopnje industrijske specializacije in s tem tudi visoke deleže medpanožne trgovine (Kandogan, 2003, str. 2; Fontagné, Freudenberg, 2002, str. 13).

V nadaljevanju najprej na kratko predstavljam Ricardovo in Heckscher-Ohlinovo teorijo, nato pa se posvetim koristim, ki jih prinaša mednarodna menjava. Sledi še podpoglavje o empiričnih preverbah medpanožne trgovine.

2.1 RICARDOVA TEORIJA PRIMERJALNIH PREDNOSTI

Teorija relativnih primerjalnih prednosti Davida Ricarda je osnovana na načelu, »da je proizvodna specializacija med gospodarstvi potrebna in izvedljiva tudi na temelju primerjave relativnih stroškov proizvodnje« (Kumar, 1999, str. 78). Mednarodna menjava je torej lahko koristna tudi za državo, ki sicer izkazuje absolutne prednosti (ali neprednosti) pri proizvodnji vseh dobrin.

Ricardo je v modelu dveh držav in dveh proizvodov predpostavil popolni gospodarski liberalizem, razmere popolne konkurence, ničelne transportne stroške, popolno negibljivost dela, ki je tudi edini produkcijski faktor, ter stalne stroške proizvodnje na enoto. Mednarodna menjava je mogoča, kadar so relativni proizvodni stroški istega proizvoda med državama različni. Po njegovi teoriji naj bi se država popolnoma specializirala v proizvodnjo in izvoz tiste dobrine, pri kateri dosega doma relativno nižje stroške proizvodnje kot ostale države, ter bi uvažala proizvode, pri katerih ne dosega stroškovnih primerjalnih prednosti. Mednarodno trgovanje in posledična specializacija držav tako povzročita precejšnjo prerazporeditev proizvodnih dejavnikov od panog, ki tekmujejo z uvozom iz tujine, v izvozno orientirane panoge (Kumar, 1999, str. 78-88; Bowen, Hollander, Viaene, 1998, str. 77, 80, 85; Ruffin, 1999, str. 3).

Proizvodna specializacija prinaša koristi vsem državam udeleženkam, saj se povečajo skupna svetovna proizvodnja in potrošne možnosti držav. Relativne cene so v Ricardovem modelu določene z razponom oportunitetnih stroškov posameznega proizvoda v obeh državah, tako bo največ koristi od mednarodne menjave imela država, v kateri se relativne cene proizvodov in relativna produktivnost dela najbolj razlikujejo od ostalih držav (Bowen, Hollander, Viaene, 1998, str. 86-89; Pugel, Lindert, 2000, str. 54).

2.2 HECKSCHER-OHLINOVA TEORIJA

Teoretski model mednarodne menjave, ki sta ga razvila Heckscher in Ohlin, in ga je kasneje dopolnil še Samuelson, vključuje predpostavke Ricardovega modela, vendar pa v razlago uvaja večje število produkcijskih faktorjev (Kumar, 1999, str. 120). Model je osnovan na primeru dveh držav, dveh proizvodov in dveh proizvodnih dejavnikov, državi pa uporabljata enako proizvodno tehnologijo s konstantnimi donosi obsega. Kot glavni vzrok za mednarodno

menjavo model določa razlike v obilju produkcijskih faktorjev.³ Slednje povzročajo razlike v relativnih stroških proizvodnje dobrin ter so osnova za proizvodno specializacijo. Vendar pa v Heckscher-Ohlinovem modelu v nasprotju z Ricardovo teorijo ne pride do popolne specializacije⁴, temveč državi še vedno proizvajata oba proizvoda. Slednje je tudi bolj v skladu z dejanskim stanjem v svetu, saj države le redko dosegajo popolno specializacijo.

Po Heckscher-Ohlinovem teoremu bo država proizvajala in izvažala proizvode, kateri intenzivneje uporabljajo proizvodni dejavnik, ki ga ima država na voljo v relativno obilnem obsegu, ter uvažala proizvode, za katere se pri proizvodnji uporablja relativno redke proizvodni dejavnik. Mednarodna menjava bo povečala potrošne možnosti držav ter posledično tudi stopnjo blaginje, vendar pa koristi od mednarodne menjave ne bodo enakomerno porazdeljene med ekonomskimi subjekti. Tako svobodna menjava dolgoročno zniža zaslužek lastnikov relativno redkega proizvodnega dejavnika in poviša dohodek lastnikov relativno obilnega proizvodnega dejavnika (Kumar, 1999, str. 121-122, 131-132; Nielsen, Madsen, Pedersen, 1995, str. 15-17; Pugel, Lindert, 2000, str. 55-56, 62-63).

Heckscher-Ohlinov model ima tudi tri implikacije (teorem izenačitve cen proizvodnih dejavnikov, Stolper-Samuelsonov teorem in teorem Rybczynskega), ki so na kratko povzete v Prilogi 1.

2.3 KORISTI MEDPANOŽNE TRGOVINE

Svobodna mednarodna menjava prinaša ekonomskim subjektom določeno izboljšanje njihovega stanja. Koristi potrošnikov se povečajo zaradi možnosti nakupa proizvodov po cenah, ki se razlikujejo od cen v obdobju avtarkije, medtem ko koristi proizvajalcev izhajajo iz možnosti selitve proizvodnih dejavnikov iz sektorja, ki tekmuje s cenejšim uvozom iz tujine, v izvozno orientirani sektor.

Koristi od medpanožnega trgovanja se bodo zelo verjetno skozi čas še povečevale. Na kratek rok pridobijo lastniki tistih proizvodnih dejavnikov, ki so prosto giblivi ali vezani na izvozni sektor, izgubo pa bodo izkazovali lastniki nemobilnih proizvodnih dejavnikov, ki so vezani na uvozno orientirano panogo. Daljše časovno obdobje, ki preteče od začetka prostega trgovanja, pa spodbudi selitev proizvodnih dejavnikov v bolj dobičkonosne panoge, s tem pa država dosega tudi višje družbene indifferenčne krivulje. Splošna blaginja se torej zaradi mednarodnega trgovanja poveča, vendar pa se distribucija prihodkov v gospodarstvu spremeni. Po Heckscher-Ohlinovi teoriji bo mednarodna menjava na dolgi rok⁵ povečala

³ Relativno obilje določenega proizvodnega dejavnika v državi pomeni, da je kvocient med količino tega proizvodnega dejavnika in količino drugih proizvodnih dejavnikov v državi višji kot enak kvocient v drugih državah (Kumar, 1999, str. 121).

⁴ Zaradi konkavne oblike krivulje proizvodnih možnosti pride pri določeni točki do neučinkovitosti proizvodnega dejavnika, kar poveča stroške na enoto proizvoda (Nielsen, Madsen, Pedersen, 1995, str. 16).

⁵ Po teoriji so na dolgi rok vsi proizvodni dejavniki mobilni.

prihodke lastnikov relativno obilnejšega proizvodnega dejavnika ter zmanjšala povračilo redkejšim proizvodnim dejavnikom v državi (Södersten, Reed, 1994, str. 89-90).

Po Paretovem kriteriju se družbena blaginja poveča, če se poveča blaginja posameznika, ne da bi se blaginja kateregakoli drugega posameznika zmanjšala. Za učinkovito prerazporeditev dohodkov v gospodarstvu lahko poskrbi tudi vlada. Blaginja se tako poveča, če vlada prenese določeno dobrobit enega posameznika k drugemu posamezniku, če njegovo povečanje dobrobiti nadomesti izgubo dobrobiti prvega posameznika in sta oba posameznika po tej razporeditvi v boljšem položaju kot v obdobju pred pričetkom mednarodnega trgovanja (Södersten, Reed, 1994, str. 93-99; Tajnikar, 2001, str. 135).

Vpliv na obseg trgovanja in s tem na blaginjo države ima tudi gospodarska rast. V primeru majhne države se meja proizvodnih možnosti pomakne navzven, zato se volumen trgovanja poveča, država pa doseže višje ležeče indifferenčne krivulje in s tem poveča blaginjo. Če pa gre za veliko državo, ima gospodarska rast lahko različne vplive. Povečano trgovanje lahko spremeni pogoje trgovanja na način, da se blaginja države zmanjša. Po drugi strani lahko gospodarska rast države zmanjša mednarodno trgovanje, s tem se pogoji trgovanja obrnejo v njen prid, blaginja velike države pa se s tem poveča (Södersten, Reed, 1994, str. 117, 142-143).

2.4 EMPIRIČNE RAZISKAVE O MEDPANOŽNI TRGOVINI

Prva poskusa testiranja teorije o medpanožni trgovini je leta 1951 in 1952 izvedel MacDougall, ki je uporabil podatke 25 proizvodov iz leta 1937 za primerjavo relativnega izvoza ZDA in Velike Britanije v tretje države ter povezavo s produktivnostjo dela v omenjenih dveh državah. Ker so bile plače v predelovalnem sektorju v ZDA dvakrat višje kot v Veliki Britaniji, je MacDougall sklepal, da bodo ZDA vodilni izvoznik na trge tretjih držav, kadar je produktivnost ameriških delavcev več kot dvakrat višja od britanskih.

Rezultati študije so pokazali, da so ameriški delavci potrebovali večje primerjalne prednosti (približno 2,4-kratne⁶), da so se izenačili s produktivnostjo britanskih delavcev pri izvozu na trge tretjih držav.⁷ Izsledki študije so bili interpretirani kot podpora Ricardovi teoriji mednarodne menjave in sicer, da primerjalne prednosti držav določajo razlike v relativni produktivnosti dela. MacDougallu so sledili še številni ekonomisti, kljub temu pa večina študij ni našla dokazov za obrambo Ricardove hipoteze mednarodne trgovine, vsaj ne v njeni tradicionalni obliki. V nekoliko spremenjenem modelu pa se pokaže statistično značilen vpliv stroškov na enoto proizvoda in produktivnosti dela na mednarodno trgovanje držav (Södersten, Reed, 1994, str. 111-112; Bowen, Hollander, Viaene, 1998, str. 106-109).

⁶ Z drugimi besedami: izvoz ameriških proizvajalcev je bil enak 40 odstotkom britanskega izvoza v tretje države.

⁷ MacDougall slednje razlaga s dejavniki povpraševanja in političnimi preferencami tretjih držav do Velike Britanije.

2.4.1 Leontiefov paradoks

Leontief je leta 1953 kot prvi testiral Heckscher-Ohlinov teorem z uporabo dejanskih podatkov o zunanji trgovini ZDA iz leta 1947. V svoji raziskavi je Leontief predpostavil hipotetično situacijo, ko ZDA zmanjšajo odvisnost od drugih držav z zmanjšanjem izvoza in povečanjem domače proizvodnje tistih dobrin, ki jih drugače uvažajo (vrednost enega milijona dolarjev). V raziskavi je predvideval le dva proizvodna dejavnika, kapital in delo. Ko se proizvodnja blaga, namenjena izvozu, zmanjša, se sprostita tako kapital kot delo, ki sta potrebna za povečano domačo proizvodnjo blaga, katerega so ZDA prej uvažale. Ker so ZDA veljale za najbolj kapitalsko obilno deželo, bi po Heckscher-Ohlinovi teoriji morale izvažati kapitalsko intenzivne proizvode in uvažati delavno intenzivne dobrine. Po Leontiefovi hipotezi naj bi se torej iz izvozno orientirane panoge sprostilo relativno več kapitala kot dela, v uvozno orientiranem sektorju pa bi potrebovali relativno več dela.

Rezultati njegove raziskave so se izkazali za nasprotno njegovim pričakovanjem (t.i. Leontiefov paradoks). Po dobljenih izračunih naj bi izvozno orientirane panoge v ZDA uporabljale relativno več dela kot panoge, ki konkurirajo uvozu. ZDA naj bi tako izvažale delavno intenzivne proizvode ter uvažale kapitalsko intenzivne dobrine (Södersten, Reed, 1994, str. 104).

Kot odgovor na številne kritike je Leontief leta 1956 poskušal ponovno dokazati primernost Heckscher-Ohlinovega modela na primeru ZDA. Menil je, da produktivnost dela v ZDA ne more biti neposredno primerljiva z delom v ostalih državah, saj je ameriški delavec bistveno bolj produktiven.⁸ V raziskavo, katere podlaga so bili zunanjetrgovinski podatki ZDA iz leta 1951, je tako dodal nov proizvodni dejavnik – človeški kapital. Izsledki študije so pokazali, da ameriški izvozni proizvodi sicer posedujejo večji vložek bolj kvalificiranega dela, kljub temu pa niso razrešili paradoksa – ZDA so se tudi po novi raziskavi izkazale za uvoznico kapitalsko intenzivnejših proizvodov (Södersten, Reed, 1994, str. 106).

Številni avtorji so se trudili razložiti Leontiefov paradoks na različne načine (Södersten, Reed, 1994, str. 105-110; Gandolfo, 1994, str. 95-98):

- Nekateri ekonomisti (Buchanan, Loeb, Swerling) so dvomili v primernost in natančnost podatkov, kot tudi v samo naravo izvedenega testiranja.
- Vanek (1959) je kot tretji proizvodni dejavnik imenoval naravne vire, njegova raziskava pa je pokazala, da so bile ZDA neto uvoznik proizvodov, ki pri proizvodnji intenzivno uporabljajo naravne vire. Paradoks se ob upoštevanju tretjega proizvodnega dejavnika odpravi, njegova raziskava pa je potrdila Heckscher-Ohlinov teorem.
- Minhas (1963) je s pomočjo konstantne elastičnosti substitucije⁹ pri proizvodni funkciji pokazal, da so v realnosti prisotne različne intenzivnosti proizvodnih

⁸ Leontief trditev argumentira z bolj razvitim podjetništvom, učinkovitejšo organizacijo, ugodnejšim okoljem, itd. v ZDA v primerjavi z ostalimi državami (Gandolfo, 1994, str. 95).

⁹ Elastičnost substitucije meri relativno spremembo v odnosu med kapitalom in delom, ki nastane zaradi relativne spremembe mejne stopnje tehnične nadomestljivosti (Tajnikar, 2001, str. 91).

dejavnikov, saj se elastičnost substitucije med panogami razlikuje. S tem pa je moč razložiti tudi pojav Leontiefovega paradoksa.

- Baldwin (1971) je pokazal, da paradoks izgine, če v raziskavo niso vključeni proizvodi, ki zahtevajo intenzivno uporabo naravnih virov.
- Po mnenju Leamerja (1980) je paradoks posledica napačne interpretacije Heckscher-Ohlinove teorije, ki predvideva zunanjetrgovinsko ravnovesje, ZDA pa so obravnavanega leta beležile presežek. Avtor je s pomočjo popravljenega testa pokazal, da je bila zunanja trgovina ZDA leta 1947 skladna z načeli Heckscher-Ohlinovega teorema.
- Nekatere študije, kot na primer test Sterna in Maskusa (1981), niso potrdile prisotnosti Leontiefovega paradoksa v vseh primerih. Omenjena avtorja sta pokazala na Leontiefov paradoks ob uporabi podatkov input-output tabele iz leta 1958, medtem ko se paradoks pri uporabi podatkov iz leta 1972 ni pojavil.

Tudi drugi sodobni testi Heckscher-Ohlin-Vanekovega modela niso potrdili veljavnosti teorije. Države namreč uporabljajo različne tehnologije ter dosegajo naraščajoče donose obsega, medtem ko Heckscher-Ohlin-Vanekov model predpostavlja identično tehnologijo in konstantne donose obsega. Obstaja tudi nagnjenost porabnikov do potrošnje doma proizvedenih dobrin. Razlike v obilju proizvodnih dejavnikov torej niso zadosten vzrok za razlago modela trgovanja (Bowen, Hollander, Viaene, 1998, str. 321-322).

3 ZNOTRAJPAÑOŽNA TRGOVINA

Glede na teorijo primerjalnih prednosti naj bi države s podobnimi proizvodnimi zmožnostmi le malo trgovale med seboj. Nasprotno pa smo danes priča obsežnemu trgovanju med razvitimi industrijskimi državami – trgovina med njimi znaša približno polovico celotne svetovne menjave (Pugel, Lindert, 2000, str. 100). Empirični dokazi o medsebojnem trgovanju s proizvodi, ki spadajo v isto panogo, so pomagali zavrniti teorijo primerjalnih prednosti kot glavno teorijo mednarodne menjave ter uveljaviti teorije znotrajpanožne trgovine.

Znotrajpanožna trgovina (intra-industry trade) je razvita, »kadar država oziroma ekonomski prostor istočasno izvaža in uvaža proizvode, ki po statistični klasifikaciji spadajo v isto skupino (panogo)« (Kumar, 1999, str. 154). Velik del znotrajpanožne trgovine predstavlja trgovina z diferenciranimi proizvodi. Tako na primer Nemčija izvaža avtomobile (Volkswagen, Audi, Opel, itd.) v Francijo ter jih iz nje tudi uvaža (Peugeot, Renault, itd.).

Razlage vzrokov znotrajpanožne trgovine vključujejo ekonomije obsega, diferenciacijo proizvodov, monopolistično konkurenco, oligopolistično obnašanje podjetij, pestrost preferenc potrošnikov, multinacionalne družbe, itd. (Boršič, 2000, str. 1). Znotrajpanožna trgovina »ima lahko osnovo tudi v časovni komponenti razvoja mednarodne menjave ali v zunanjetrgovinskih ukrepih vlade« (Kumar, 1999, str. 157). Nekatere države so na primer

uvoznice žita do lastne žetve, za tem pa žito izvažajo v ostale države. Sosednje države lahko tudi trgujejo z električno energijo, da pokrijejo časovne konice v eni ali drugi državi (Gandolfo, 1994, str. 280).¹⁰

V nadaljevanju poglavja je opisan pomen znotrajpanožne trgovine ter vrste diferenciranih proizvodov in znotrajpanožne trgovine. Zatem povzemam teorijo o ekonomijah obsega, ki je pomembna pri razlagi vzrokov in koristi znotrajpanožne trgovine, ter na kratko predstavljam nekatere modele. Sledi tudi podpoglavje o dejavnikih znotrajpanožne trgovine z empiričnimi raziskavami.

3.1 POMEN ZNOTRAJPAÑOŽNE TRGOVINE

Znotrajpanožna trgovina je v veliki meri posledica dejstva, da so proizvodi diferencirani, za proizvodnjo posamezne različice pa so potrebni fiksni stroški. Pri tem podjetja izkoriščajo naraščajoče donose obsega ter tako povečujejo proizvodnjo z nižjimi stroški na enoto. Večje izrabljanje ekonomij obsega¹¹ vodi do koncentracije na omejeno število proizvodov v posamezni panogi ter tako povečuje motive za trgovanje (Ruffin, 1999, str. 6).

Delež znotrajpanožne trgovine je po raziskavah OECD veliko večji pri predelovalnih dobrinah kot pri neproizvodnih, najvišji pa pri visoko razvitih proizvodnih dobrinah kot so kemikalije, stroji, transportna oprema, električni aparati in elektronika. Ti proizvodi skoraj zagotovo vodijo do izkoriščanja ekonomij obsega v proizvodnji in jih je lažje diferencirati v očeh kupca (OECD Economic Outlook, 2002, str. 160, 161).

Večja specializacija znotraj panog ima spodbuden vpliv tudi na inovacije. Proizvodnja več različic namreč izboljša znanje o tehnologiji in proizvodu, kar lahko ponovno vodi do nižjih stroškov proizvodnje. Podjetja več sredstev namenjajo tudi investicijam v raziskave in razvoj (Ruffin, 1999, str. 6-7; Helpman, 1998, str. 21).

Empirične študije o znotrajpanožni trgovini dokazujejo, da takšno trgovanje ne povzroča pomembnejših stroškov prilagajanja v smislu premeščanja proizvodnih dejavnikov od panog, ki ne izkazujejo primerjalnih prednosti, v redke izvozno orientirane panoge, kot se to dogaja pri medpanožni trgovini.¹² Druga pozitivna posledica znotrajpanožne menjave je tudi večja ponudba različic proizvodov. Broda in Weinstein (2004) ocenjujeta, da se je število različic v ZDA v zadnjih tridesetih letih povečalo za faktor štiri, kar je enako trem odstotkom bruto domačega proizvoda v ZDA (Fontagné, Freudenberg, Gaulier, 2005, str. 8).

¹⁰ Žito in električna energija sta homogena proizvoda.

¹¹ Ekonomije obsega so podrobneje predstavljene v podpoglavju 3.3.

¹² Z drugimi besedami, proizvodni dejavniki so specifični glede na določeno panogo in jih je težje premeščati med različnimi sektorji (medpanožna trgovina) kot med podobnimi (znotrajpanožna trgovina).

Znotrajpanožna trgovina zmanjšuje tudi potrebe po protekcionizmu, saj dejstvo, da so v vsaki panogi tako uvozniki kot izvozniki, zmanjša možnost soglasja. Prosta mednarodna menjava pa prinaša še druge koristi. Medtem ko teorije o medpanožni trgovini sicer kažejo na povišanje nivoja bruto domačega proizvoda v državah, pa te ne izkazujejo dolgoročne stopnje ekonomske rasti. Nasprotno kažejo rezultati empiričnih raziskav o državah s prostim zunanjetrgovinskim režimom: dohodek na prebivalca se povečuje hitreje – od 1 do 2 odstotka letno¹³ (večja pestrost, potrošnja, itd.) (Ruffin, 1999, str. 7).

3.2 DIFERENCIRANI PROIZVODI, HORIZONTALNA IN VERTIKALNA ZNOTRAJPAÑOŽNA TRGOVINA

Koncept proizvodne diferenciacije predvideva, da so si proizvodi posamezne panoge sicer podobni, vendar se med seboj razlikujejo po določenih značilnostih¹⁴ (Černoša, 2003, str. 133). Glede na vrsto diferenciranih proizvodov, s katerimi države trgujejo, ločimo dve vrsti znotrajpanožne trgovine: horizontalno in vertikalno.

O horizontalni znotrajpanožni trgovini (horizontal intra-industry trade) govorimo pri dvostranskem trgovanju s proizvodi podobne kakovosti, ki imajo različne značilnosti in lastnosti. Navadno so horizontalno diferencirani proizvodi posledica različnih preferenc porabnikov, kar vodi do nastanka številnih različic proizvoda, ki so dosegljive po enakih cenah. Razpon preferenc se z naraščanjem potrošnikovega dohodka povečuje. Praviloma pa so med različicami prisotne le majhne razlike v značilnostih, kot so na primer barva, embalaža in podobno (Aturupane, Djankov, Hoekman, 1997, str. 4; Nielsen, Madsen, Pedersen, 1995, str. 33).

Do horizontalne diferenciacije proizvodov lahko pride zaradi prisotnosti monopolistične konkurence na trgu, kjer vsak proizvajalec teži k temu, da z diferenciacijo proizvodov poveča svoj tržni delež. Horizontalno diferencirani proizvodi so lahko tudi odsev prizadevanj obstoječih proizvajalcev, ki želijo preprečiti nastanek novih proizvođenj, zato veliko sredstev namenjajo oglaševanju in embalaži proizvodov. Zaradi visokih fiksnih stroškov in naraščajočih donosov v proizvodnji prihaja do znotrajpanožne specializacije in posledično do znotrajpanožne mednarodne trgovine (Boršič, 2000, str. 2).

Vertikalna znotrajpanožna trgovina (vertical intra-industry trade) poteka ob izvozu in uvozu izdelkov, ki se bistveno razlikujejo po kakovosti (vertikalno diferencirani proizvodi). Razlike v kakovostih vodijo tudi do razlik v ceni; vsak potrošnik pa ob upoštevanju svoje proračunske omejitve skuša pridobiti čim višjo kakovost diferenciranega proizvoda (Aturupane, Djankov, Hoekman, 1997, str. 4; Černoša, 2003, str. 133).

¹³ Slednje je lahko pojasnjeno s teorijo endogene rasti: trgovanje spodbuja inovacije in inovacije povzročajo nove inovacije.

¹⁴ Nasprotno pa koncept homogenih proizvodov predpostavlja, da so proizvodi identični v vseh pogledih.

V panogah z vertikalno diferenciranimi proizvodi podjetja veliko sredstev vlagajo v raziskave in razvoj, saj si prizadevajo izboljšati kakovost svojih proizvodov. Obstoje takšnih stroškov vodi do padajočih povprečnih stroškov ter znotrajpanožne trgovine, ki je prisotna v večini tehnološko zahtevnih in znanstveno pogojenih industrijah (Boršič, 2000, str. 2).

Specializacija v proizvodnjo kvalitetnejših proizvodov prinaša možnosti izkoriščanja pomembnih rent, saj je za povpraševanje po zelo kvalitetnih proizvodih značilna visoka dohodkovna ter nizka cenovna elastičnost. Bolj razvite države naj bi proizvajale kvalitetnejše proizvode, ki jih stalno tehnološko izpopolnjujejo, manj razvite pa proizvode nižjih kakovosti, vendar jih v procesu dohitevanja razvitejših držav nadomeščajo s kvalitetnejšimi (Fontagné, Freudenberg, 2002, str. 15).

Primer horizontalno diferenciranih proizvodov predstavljajo na primer vozila istega cenovnega razreda. V razredu majhnih avtomobilov ima potrošnik na voljo: clio (Renault), yaris (Toyota), lupo (Volkswagen), punto (Fiat), corsa (Opel), smart (Mercedes), itd. Primer vertikalne diferenciacije pa predstavljajo posamezni razredi osebnih vozil, ki spadajo v različne kakovostne in cenovne razrede. Na primeru Renaulta so to naslednji razredi osebnih vozil: twingo, clio, thalia, kangoo, megane, laguna, scenic, espace, itd.

3.3 EKONOMIJE OBSEGA

Kot je že navedeno, predstavljajo ekonomije obsega pogosto osnovo za mednarodno menjavo, in sicer lahko povsem neodvisno od obstoja drugih vzrokov menjave (Bowen, Hollander, Viaene, 1998, str. 93). Tako imata lahko koristi od medsebojnega trgovanja tudi državi, ki sta identični v vseh pogledih (Salvatore, 1995, str. 158).

O naraščajočih donosih obsega (increasing returns to scale) govorimo tedaj, kadar je povečanje proizvodnje nad sorazmerno glede na povečanje uporabljenih proizvodnih dejavnikov. Stroški na enoto proizvoda se z večanjem proizvodnje zmanjšujejo, kar imenujemo ekonomije obsega v proizvodnji (economies of scale). Povečana proizvodnja namreč omogoča večjo delitev dela in specializacijo ter uvajanje bolj produktivnih in specializiranih strojev (Tajnikar, 2001, str. 90). Ekonomije obsega pa običajno vodijo do nastanka nepopolne konkurence in znotrajpanožne trgovine, ločimo pa notranje in zunanje ekonomije obsega.

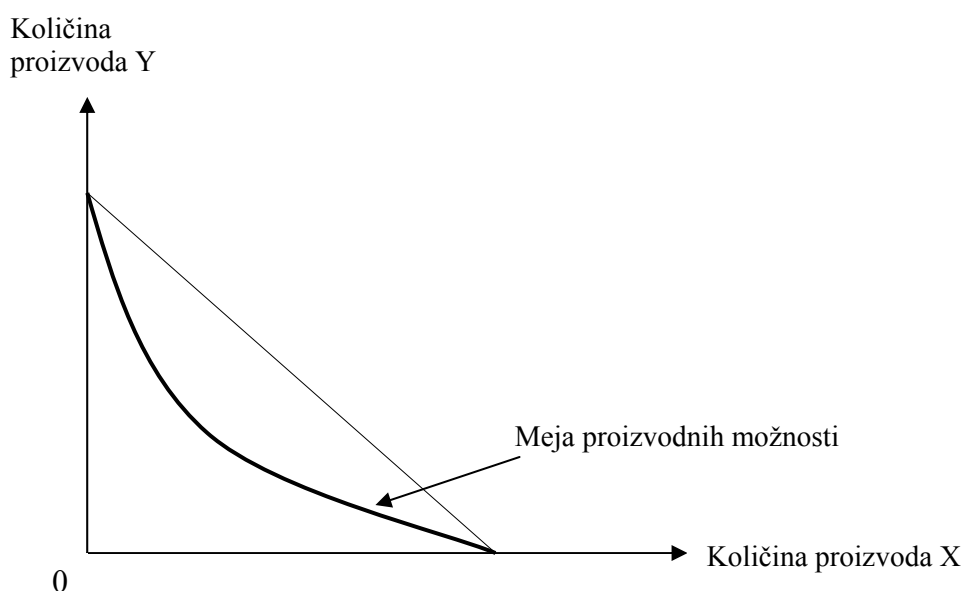
3.3.1 Notranje ekonomije obsega

Notranje ekonomije obsega (scale economies internal to the firm) obstajajo, kadar so stroški na enoto proizvoda odvisni od velikosti podjetja in se zmanjšujejo z večanjem obsega proizvodnje podjetja. Navadno jih izkazujejo podjetja z visokimi fiksnimi stroški (kot so na primer stroški za raziskave in razvoj) ter stalnimi mejnimi stroški. Celotno tržno

povpraševanje tako lahko zadovolji le nekaj večjih podjetij. Posamezno podjetje ne more biti v ravnotežju dokler je nivo proizvodnje na padajočem delu krivulje povprečnih stroškov, saj bo težilo k povečevanju svoje proizvodnje, dokler bo obstajala možnost vstopa novih ponudnikov na trg. Notranje ekonomije obsega torej običajno vodijo do nastanka nepopolne konkurence na trgu (monopolistična konkurenca, oligopol) (Bowen, Hollander, Viaene, 1998, str. 94).

Naraščajoči donosi obsega povzročijo, da je meja proizvodnih možnosti konveksna oziroma upognjena navznoter (glej Sliko 1). Podjetje se lahko specializira v proizvodnjo določenega proizvoda, kar mu omogoča izkoriščanje donosov obsega. Mednarodna menjava poveča tudi koristi porabnikov, saj se poveča obseg proizvodov na trgu, družba pa se pomakne na višjo indiferenčno krivuljo (Salvatore, 1995, str. 158).

Slika 1: Oblika meje proizvodnih možnosti zaradi notranje ekonomije obsega

Vir: Salvatore, 1995, str. 159; lastna priredba.

Do razbitja državnega monopola pride v primeru, ko je svetovno povpraševanje dovolj veliko, da na mednarodnem nivoju zagotovi obstoj popolne konkurence. Tržna cena bo enaka minimalnim povprečnim stroškom, proizvajalci, ki se bodo obdržali na trgu, pa bodo izkoriščali notranje ekonomije obsega. Ni možno sicer napovedati, v katerih državah se bo proizvodnja odvijala, vendar se bo neto blaginja v vseh državah povečala,¹⁵ saj se bodo cene proizvodov znižale, povišala pa se bo globalna učinkovitost (Nielsen, Madsen, Pedersen, 1995, str. 29-30).

Ekonomije obsega lahko delujejo tudi v nasprotni smeri. Proizvodnja na primer postane bolj učinkovita, ko je razdeljena na ločene stopnje in je posamezno podjetje specializirano v

¹⁵ Tudi v državah, kjer proizvodnja ne poteka več, saj se potrošnikov presežek poveča za več kot znaša izguba proizvajalcev.

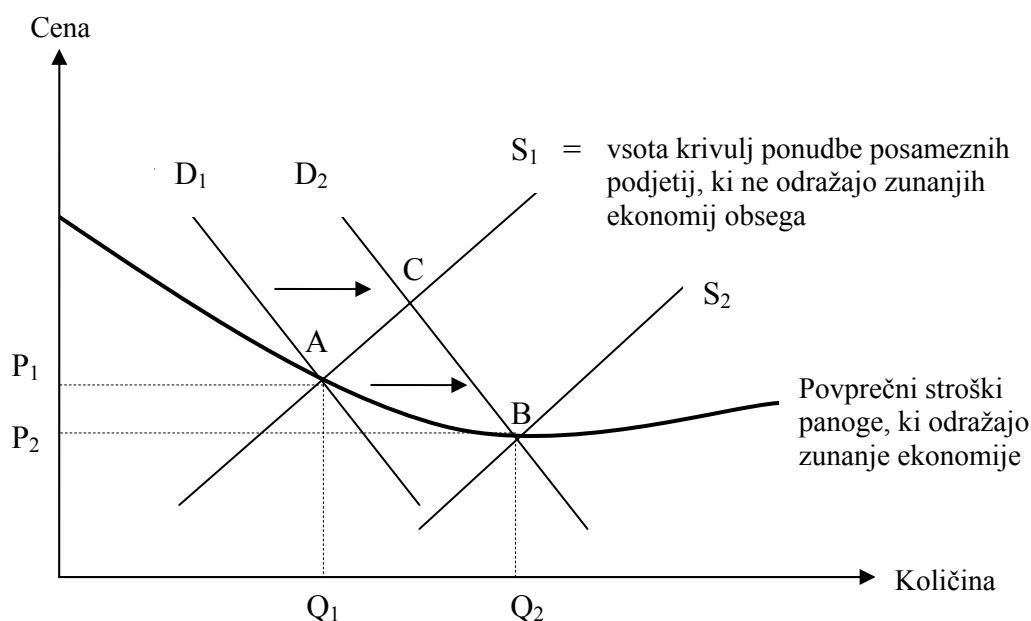
izvedbo določene stopnje. Večji mednarodni trg tako omogoča še večjo delitev proizvodnje in popolno izkoriščanje ekonomij obsega. Vendar pa je takšna proizvodnja odvisna od višine trgovinskih ovir in transportnih stroškov (Bowen, Hollander, Viaene, 1998, str. 94-95).

3.3.2 Zunanje ekonomije obsega

O zunanjih ekonomijah obsega (economies of scale external to the firm) govorimo, kadar so stroški na enoto proizvodnje odvisni od velikosti celotne panoge. Povprečni stroški individualnega podjetja se torej znižujejo, ko se proizvodnja celotne panoge povečuje. Večja in geografsko združena industrija lahko nudi bolj specializirano delo ter druge storitve, kar vodi do višje produktivnosti in nižjih povprečnih stroškov za vsa posamezna podjetja v panogi. Zunanje ekonomije obsega so lahko tudi posledica novega specifičnega znanja o proizvodu, proizvodna tehnologija pa se lahko hitro razširi med podjetja v bližini (Pugel, Lindert, 2000, str. 103; Salvatore, 1995, str. 178).

Kadar so prisotne zunanje ekonomije obsega nima povečanje proizvodnje posameznega podjetja nobenega vpliva na njegove povprečne stroške. Če bi se povpraševanje povečalo od D_1 na D_2 (glej Sliko 2) in v panogi ne bi bile prisotne zunanje ekonomije obsega, bi vsako posamezno podjetje povečalo proizvodnjo, sledil bi pomik po krivulji S_1 navzgor do točke C.

Slika 2: Zunanje ekonomije obsega omogočajo dodatno povečanje proizvodnje

Vir: Pugel, Lindert, 2000, str. 111.

Ker pa so v gospodarstvu prisotne ekonomije obsega in se poveča proizvodnja celotne panoge, to povzroči premik krivulje ponudbe na desno. Povečana proizvodnja poteka ob nižjih povprečnih stroških in ceni proizvoda, kar je prikazano s točko B na Sliki 2. Posamezno podjetje v panogi torej nima nobenega vpliva na ceno (price taker), kar je v skladu s

predpostavkami popolne konkurence (Pugel, Lindert, 2000, str. 111-112; Bowen, Hollander, Viaene, 1998, str. 94).

Če predpostavimo primer dveh identičnih držav (enaka velikost, število prebivalcev, raven povpraševanja, porazdelitev dohodkov in preferenc), ki ne trgujeta med sabo, potem bodo cene in količine proizvodov v obeh državah enake. Mednarodna menjava omogoči eni izmed držav, da poveča proizvodnjo ter izkoristi zunanje ekonomije obsega. Vendar pa v tem primeru teorija ne more določiti vzorca mednarodne menjave. V kateri državi se bo proizvodnja specializirala, je lahko posledica čistega naključja, zgodovinskih razlogov ali ukrepov vlade; podjetja v tej državi pa bodo lahko povečala proizvodnjo, dosegala nižje proizvodne stroške ter tako povečala konkurenčnost.

V primeru, da je povpraševanje po neki dobrini v eni od držav višje, bo le-ta lahko izkoriščala zunanje ekonomije obsega ter dosegala nižje cene že pred pričetkom menjave. Država bo tudi po odprtju prostega trgovanja težila k temu, da bo velika izvoznica proizvodov, čeprav bi morda druga država lahko proizvajala ceneje.

V obeh omenjenih primerih bodo od prostega trgovanja največ koristi imeli potrošniki v obeh državah, saj se bodo cene proizvodov znižale, potrošnja pa se bo povečala. Dobitniki bodo tudi proizvajalci, ki so se po odprtju trgovanja uspeli obdržati na trgu ter izkoriščati zunanje ekonomije obsega (Pugel, Lindert, 2000, str. 112; Salvatore, 1995, str. 178-179; Nielsen, Madsen, Pedersen, 1995, str. 28-29).

Podjetja v panogi lahko izkoriščajo tudi dinamične zunanje ekonomije (dynamic external economies), ki nastanejo, ko neko podjetje na podlagi izkušenj izboljša proizvod ali proizvodni postopek. Ko ostala podjetja v panogi to inovacijo posnemajo, se povprečni stroški proizvodnje v panogi zmanjšajo. Rast kumulativne proizvodnje sektorja in kopičenje znanja ter izkušenj podjetij skozi čas omogočata izkoriščanje dinamičnih zunanjih ekonomij obsega (Salvatore, 1995, str. 180).

3.4 MODELI HORIZONTALNE IN VERTIKALNE DIFERENCIACIJE PROIZVODOV

Nove teorije mednarodne menjave, ki so se pojavile v osemdesetih letih dvajsetega stoletja, so skušale pojasniti znotrajpanožno trgovino z različnimi predpostavkami in posledicami. Tabela 1 kaže razvrstitev avtorjev teh novih teorij glede na značaj proizvodov in tržno strukturo. Skupna značilnost teh teorij je, da ovržejo predpostavko o homogenosti proizvodov in/ali popolni konkurenci (Gandolfo, 1994, str. 273).

Tabela 1: Pregled avtorjev novih teorij mednarodne menjave

Tržna struktura Značaj proizvodov	Popolna konkurenca	Monopolistična konkurenca	Oligopol
Homogeni	Ricardo, Heckscher-Ohlin	-	Brander (1981)
Vertikalno diferencirani	Linderjev model (Linder, 1961), Falveyev model (Falvey, 1981)	-	Shaked in Sutton (1984)
Horizontalno diferencirani	-	Nagnjenost k pestrosti (Krugman, 1979), Nagnjenost k lastnostim (Lancaster, 1980)	Eaton in Kierzkowsky (1984)

Vir: Gandolfo, 1994, str. 273; lastna priredba.

Teoretski modeli predvidevajo horizontalno ali vertikalno diferenciacije proizvodov in s tem tudi znotrajpanožno specializacijo države v proizvodnjo omenjenih diferenciranih proizvodov. Posledično to vodi v znotrajpanožno trgovino z diferenciranimi proizvodi med državami. V nadaljevanju povzemam značilnosti posameznih modelov, prikazanih v Tabeli 1.

3.4.1 Znotrajpanožna trgovina v pogojih popolne konkurence

Mednarodno trgovino z vertikalno diferenciranimi proizvodi lahko preučujemo glede na razmere na strani ponudbe (Falveyev model) ali na strani povpraševanja (Linderjev model) (Nielsen, Madsen, Pedersen, 1995, str. 38). Obema modeloma so skupni pogoji popolne konkurence na trgu, kjer podjetja ne dosegajo ekonomij obsega, temelj konkurenčnosti pa so primerjalne prednosti.

3.4.1.1 Falveyev model

Falvey (1981) je znotrajpanožno trgovino z diferenciranimi proizvodi pojasnil na podlagi Heckscher-Ohlinovega modela, ki ga je dopolnil z dvema pomembnima predpostavkama (Gandolfo, 1994, str. 281; Černoša, 2003, str. 17):

- podjetja v panogi ne proizvajajo več le homogenega blaga, temveč diferencirane proizvode, ki se razlikujejo v kvaliteti (vertikalno diferencirani proizvodi),
- temeljna značilnost panoge je kapital, ki ni homogen, temveč je specifičen glede na panogo in zaradi tega nemobilen med panogami (prosto gibljiv je le v posamezni panogi za proizvodnjo diferenciranega blaga).

Značilnosti dela kot proizvodnega dejavnika v Falveyevem modelu ostajajo homogenost in prosta gibljivost med panogami. Vsak proizvod različne kvalitete proizvaja veliko število konkurenčnih podjetij (popolna konkurenca znotraj panoge), ki uporabljajo identično tehnologijo. Ker obstajajo razlike med državami glede ravni plač in vložkov kapitala znotraj panoge, lahko domača država izvažata proizvode določene kakovosti, medtem ko proizvode druge kakovosti sočasno uvažata iz tujine. Višjo kakovost diferenciranih proizvodov zagotavljajo višji kapitalski vložki na enoto dela, bolj kvalitetni proizvodi pa posledično dosegajo na trgu višje relativne cene. V Falveyevem modelu so torej razlike v razmerju vloženega kapitala in dela podlaga za nastanek znotrajpanožne trgovine z vertikalno diferenciranimi proizvodi med dvema državama (Černoša, 1994, str. 17).

Gospodarstvo, ki ima primerjalne prednosti pri proizvodnji tistih kakovosti proizvodov, ki zahtevajo relativno kapitalsko intenzivnost, bo izvažalo vertikalno diferencirane proizvode visoke kakovosti, medtem ko bo država s primerjalnimi prednostmi pri proizvodih, ki zahtevajo relativno večji vložek dela, izvažala vertikalno diferencirane proizvode nižje kakovosti. Predpostavke Falveyevega modela se torej ujemajo s predpostavkami Heckscher-Ohlinovega modela, saj država izvažata tiste vertikalno diferencirane proizvode, ki vsebujejo relativno več njenega obilnega proizvodnega dejavnika, ter uvažata tiste vertikalno diferencirane proizvode, ki vključujejo njen relativno redki proizvodni dejavnik (Gandolfo, 1994, str. 281-283; Černoša, 2003, str. 19-22).

Falveyev model je uporaben tudi pri razlagi trgovinskih ovir. Uvedba in višanje uvoznih carin bosta povzročila znižanje uvoza proizvodov določene kakovosti na domači trg in izvoza domačih diferenciranih proizvodov – znotrajpanožna trgovina med državami bi se tako zmanjšala. V nasprotnem primeru pa bosta znižanje ali odprava carin imela pozitiven učinek na delež znotrajpanožne trgovine v skupni trgovini (Gandolfo, 1994, str. 283; Černoša, 2003, str. 23-24).

3.4.1.2 Linderjev model

Po Linderjevem pristopu (1961) naj bi bil Heckscher-Ohlinov model primeren za razlago vzrokov in sestave mednarodne trgovine v primeru menjave primarnih proizvodov in proizvodov, ki so vezani na uporabo naravnih virov. Omenjena teorija pa »naj ne bi zadovoljivo pojasnjevala vzrokov in sestave mednarodne menjave industrijskih proizvodov« (Kumar, 1999, str. 151).

Linderjeva razlaga temelji na konceptu potencialne trgovine. Osnovna ideja modela je, da je za potencialni izvoz določenega izdelka nujni (ne pa tudi zadostni) pogoj obstoj domačega povpraševanja po tem izdelku. Domače povpraševanje določa tudi proizvode, ki naj bi bili uvoženi, in tako potencialni uvoz sovпада s potencialnim izvozom. Med državama torej pride do znotrajpanožnega trgovanja, vendar pa Linderjeva hipoteza ne pojasni dejanskega obsega

in strukture mednarodne trgovine, temveč le napoveduje proizvode, s katerimi se bo potencialno trgovalo (Gandolfo, 1994, str. 277; Zajc, 1998, str. 14).

Bolj kot sta strukturi povpraševanja med državama podobni, bolj intenzivno bo potekalo potencialno trgovanje med njima. Slednje je v nasprotju z neoklasično teorijo, po kateri naj bi bil obseg trgovanja največji pri manj podobnih državah. Linder je kot kazalec podobnosti med državama določil dohodek per capita, saj po njegovem mnenju obstaja visoka povezanost med dohodkom na prebivalca in strukturo povpraševanja. Pri višjih dohodkih potrošniki namreč povprašujejo po kvalitetnejših dobrinah.

Gospodarska rast držav povzroča rast dohodka per capita, zato se struktura povpraševanja skozi čas spreminja. Posledično se tudi lestvica potencialnega in dejanskega izvoza postopno spreminja in se da predvideti. Linder je tako pravilno napovedal, da se bo Japonska zaradi rasti dohodka per capita sčasoma spremenila iz uvoznice avtomobilov in izvoznice koles v izvoznico avtomobilov in uvoznico koles (Gandolfo, 1994, str. 278; Kumar, 1999, str. 152).

3.4.2 Znotrajpanožna trgovina v razmerah monopolistične konkurence

Kadar je na trgu prisotna monopolistična konkurenca, podjetja proizvajajo diferencirane proizvode, ki so v očeh kupca različni in jih loči od konkurenčnih proizvodov. Vsako od več manjših monopolističnih podjetij ima zato določen delež monopolne moči, vendar nobeno od njih ne dosega monopolnega dobička.

Medtem ko so bili vzroki nastanka monopolistične konkurence s strani ponudbe že dobro poznani, pa sta se dve alternativni razlagi, ki sta pojasnjevali vzroke na strani povpraševanja, pojavili šele v sedemdesetih letih dvajsetega stoletja (Gandolfo, 1994, str. 284). Ključna hipoteza obeh razlag je, da kupci niso zadovoljni le s homogenimi proizvodi, temveč zahtevajo raznolikost. Poglavitni razlogi za nastanek znotrajpanožne trgovine v pogojih monopolistične konkurence na trgu pa so ekonomije obsega v proizvodnji in horizontalna diferenciacija proizvodov.

3.4.2.1 Nagnjenost k pestrosti (*Neochamberlinovski pristop*¹⁶)

Dixit in Stiglitz (1977) ter Spence (1976) so povpraševanje po diferenciranih proizvodih razložili z željo po pestrosti kot taki (love for variety). Vsak potrošnik ima namreč neko individualno razvrstitev različic glede na to, kako lastnosti proizvodov ugajajo njegovim preferencam, ter stremi k porabi čim večjega števila različic, saj se pri tem njegova koristnost povečuje in dosega višje ležeče indifferenčne krivulje (Gandolfo, 1994, str. 284; Bowen, Hollander, Viaene, 1998, str. 365).

¹⁶ Po Edwardu Chamberlinu (1933), ki je izoblikoval tip monopolistične konkurence (Černoša, 2003, str. 37).

Ta pristop k razlikovanju proizvodov so v svojih delih nadalje razvili Krugman (1979, 1980, 1982) ter Dixit in Norman (1980), predpostavke modela pa so (Nielsen, Madsen, Pedersen, 1995, str. 37):

- nobena od držav nima primerjalnih prednosti,
- podjetja v obeh državah imajo identične krivulje stroškov,
- potrošniki v obeh državah imajo identične strukture povpraševanja,
- vse različice prinašajo potrošnikom enako korist, poveča pa jo poraba več različic,
- transportni stroški so enaki nič.

Pred pričetkom mednarodne menjave obe državi proizvajata enake različice proizvodov po enakih cenah. V primeru dveh podobno velikih držav se bodo zaradi mednarodne menjave koristi potrošnikov povečale, saj bodo imeli dostop do dvakrat večjega števila različic horizontalno diferenciranih proizvodov kot pred menjavo. S tem se bo blaginja potrošnikov v obeh državah povečala. Prosta trgovina tako nima posledic na nivo proizvodnje oziroma na število podjetij v panogi – vsak kupec iz domače države bo sicer zmanjšal porabo domače različice za polovico, vendar se bo število potrošnikov zaradi mednarodnega trgovanja podvojilo. Ker se krivulja povpraševanja po posamezni različici ne spremeni, ostanejo cene in količine nespremenjene. Ravnotežje v primeru mednarodne menjave je tako identično ravnotežju v primeru avtarkije.

Če se državi po velikosti razlikujeta, bo imela večje koristi od mednarodnega trgovanja manjša država, saj neka velika država že v osnovi proizvaja večje število različic proizvodov, do katerih dobi dostop tudi manjša država. Znotrajpanožna trgovina pa poveča blaginjo tudi v primeru dveh identičnih gospodarstev. Vendar pa z opisanim modelom ni možno predvideti, katere različice bo posamezna država proizvajala in posledično tudi izvažala (Nielsen, Madsen, Pedersen, 1995, str. 37; Södersten, Reed, 1994, str. 150-152).

Tak pristop k razlikovanju proizvodov ima tudi svoje pomanjkljivosti. Iz modela namreč sledi, da potrošniki ne kažejo nobenih preferenc do različic, ki jih tudi ni nikoli preveč; nobena od različic z odprtjem trga ne propade, različice so popolnoma neodvisne od tržnega povpraševanja, itd. (Södersten, Reed, 1994, str. 152).

3.4.2.2 Nagnjenost k lastnostim oz. Lancasterjev model (Neohotellingovski pristop)

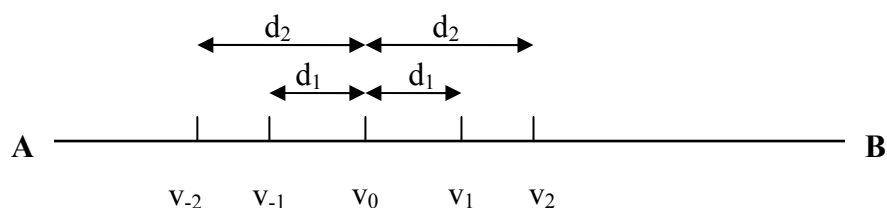
Po Lancasterjevem mnenju je zadosten razlog za zahtevo po diferenciranih proizvodih, da ima vsak potrošnik oziroma skupina potrošnikov različen okus in torej povprašuje po različnih variantah proizvoda. Potrošnik tako ne povprašuje po dobrinah samih, temveč po lastnostih, ki jih te posedujejo (Gandolfo, 1994, str. 284-285). V njegovem modelu¹⁷ (1979) horizontalno diferenciranih proizvodov so zato dobrine označene kot svežnji z različnimi lastnostmi, podjetja pa proizvajajo različice s kombiniranjem teh lastnosti in z namenom

¹⁷ Lancaster je za svoj pristop k diferenciranim proizvodom povzel Hotellingov model (1929) konkurence v prostoru (spatial competition).

ugajati različnim okusom potrošnikov (Södersten, Reed, 1994, str. 149). Porabnik doseže maksimalno korist pri potrošnji ene določene različice diferenciranega proizvoda, ki je najbližje njegovi idealni (most preferred variety), in sicer ne glede na količino različice tega diferenciranega proizvoda.

V Lancasterjevem modelu določena točka v prostoru predstavlja specifikacijo proizvoda, razdalja med dvema točkama pa prikazuje razlike v značilnostih med dvema različicama (Bowen, Hollander, Viaene, 1998, str. 365). Zaradi ekonomij obsega ne bi bilo ekonomično proizvajati idealne različice za vsakega posameznika, zato je na trgu prisotnih le nekaj različic (Nielsen, Madsen, Pedersen, 1995, str. 35). Lancaster tudi predpostavlja, da lahko potrošniki uredijo svoje preference glede na razmerje med lastnostmi različic; povpraševanje pa bo odvisno od njihovega prihodka in cene različice. Primer razpona različic diferenciranega proizvoda je prikazan s spektrom, kot ga predstavlja premica AB na Sliki 3. Različica na skrajnem levem koncu spektra vsebuje le značilnosti različice A, proti desni pa se razmerje karakteristik različice B povečuje tako, da B ne vsebuje nobene od lastnosti različice A.

Slika 3: Spekter različic diferenciranega proizvoda

Vir: Södersten, Reed, 1994, str. 153.

V potrošnikovih očeh torej obstaja neka idealna različica proizvoda, za katero je pripravljen odšteti največ denarja; na Sliki 3 je prikazana z v_0 . Ker pa se porabnik srečuje z dohodkovnimi omejitvami, je pripravljen kupovati tudi druge različice (na primer v_1 in v_{-1}), vendar jih bo kupoval manj, dražje kot bodo, ter bolj kot bodo le-te oddaljene od njegove idealne različice (na primer v_2 in v_{-2}) (Södersten, Reed, 1994, str. 153-155).

V primeru dveh identičnih držav (enake stroškovne strukture proizvodnje, identične preference potrošnikov, enaki pogoji povpraševanja) bodo v obdobju pred uvedbo mednarodne trgovine v obeh državah proizvedene enake različice proizvodov v enakih količinah in po enakih tržnih cenah. Prosta mednarodna menjava na dvakrat večjem trgu ne bo nemudoma spremenila števila različic, vendar pa se bo po preteku določenega obdobja na trgu obdržal le tisti od proizvajalcev posamezne različice, ki je prvi sposoben povečati proizvodnjo in izkoristiti ekonomije obsega ter tako izriniti konkurente iz trga. Kratkoročni dobički obstoječih podjetij bodo spodbudili proizvodnjo novih različic, in sicer bodo na trg vstopili novi proizvajalci ali »izrinjeni« proizvajalci ali pa obstoječi ponudniki, ki bodo želeli razširiti svojo ponudbo različic.

V dolgoročnem ravnotežju bo vsako od različic zopet proizvajalo le eno od podjetij, ki bo polovico proizvodov prodalo doma, drugo polovico pa bo izvozilo. Med državama bo torej potekala znotrajpanožna trgovina. Skupno število različic bo po odprtju mednarodnega trgovanja višje kot v primeru avtarkije, vendar se bo tržni delež posamezne različice zmanjšal. Različice proizvodov bodo tudi enakomerno porazdeljene na spektru, proizvedene v enakih količinah ter prodajane po enakih cenah. Skupno število podjetij bo manjše kot v predtrgovalnem obdobju, vsako od obstoječih (monopolistični konkurenti) pa bo zaradi ekonomij obsega z nižjimi povprečnimi stroški proizvajalo večjo količino različice proizvoda ter jih ponujalo po nižjih prodajnih cenah.

Blaginja potrošnikov se bo zaradi prostega mednarodnega trgovanja povečala, saj bodo imeli porabniki koristi od nižjih cen in večje ponudbe različic proizvodov, več porabnikov pa se bo tudi približalo svojim idealnim različicam. Elastičnost krivulje povpraševanja po različicah proizvajalca se zaradi večje ponudbe substitutov poveča, kar vodi v zmanjšanje X-neučinkovitosti. Presežek proizvajalca se v primeru, da so njegovi stroški linearni, z odprtjem proste menjave ne bo spremenil, v nasprotnem primeru se lahko poveča ali zmanjša. Skupno pa je možno pričakovati povečanje celotne blaginje.

Če se državi razlikujeta po preferencah potrošnikov (npr. zaradi tradicije in običajev) so omenjeni učinki in koristi mednarodne menjave precej omejeni. Do sprememb v povpraševanju bi prišlo le pri različicah, kjer se okusi potrošnikov iz obeh držav prekrivajo. V primeru dveh držav, ki si po velikosti nista enaki, pa bi od mednarodne menjave zaradi izenačitve dohodkov in cen imela večje koristi manjša država, saj bi bilo zanjo povečanje realnega dohodka per capita večje (Södersten, Reed, 1994, str. 155-161; Nielsen, Madsen, Pedersen, 1995, str. 35-37; Bowen, Hollander, Viaene, 1998, str. 367-369).

3.4.3 Znotrajpanožna trgovina na oligopolističnih trgih

Pri modelih, ki so osnovani na oligopolističnih trgih, obstajajo pomembne vstopne ovire (visoki fiksni stroški, ekonomije obsega, itd.) in strateška medsebojna odvisnost med manjšim številom podjetij v panogi. Posamezno podjetje mora zato pri svojih odločitvah upoštevati in predvidevati tudi reakcije ostalih podjetij (Gandolfo, 1994, str. 288). V nadaljevanju sta predstavljena dva modela, ki temeljita na oligopolu, razlikujeta pa se po vrsti diferenciranih proizvodov, s katerimi poteka mednarodna menjava.

3.4.3.1 *Shaked-Suttonov model*

Shaked in Sutton (1984) sta avtorja enega od modelov vertikalno diferenciranih proizvodov v razmerah oligopola. Da lahko podjetje proizvede kvalitetnejše proizvode, mora izdatke namenjati tudi raziskavam in razvoju (R&D), kar predstavlja visok fiksni strošek. Zaradi

podobne razporeditve dohodka in nespremenjenih povprečnih stroškov glede na kvaliteto proizvoda, je na trgu lahko prisotno le eno ali dve podjetji, kar poznamo kot naravni oligopol.

Model predpostavlja, da imajo potrošniki enak okus in tako enako razvrščajo proizvode glede na kvaliteto, razlikujejo pa se po dohodku. Proizvode višje kvalitete bodo torej lahko kupovali le potrošniki z višjim dohodkom.

Avtorja modela izhajata iz dveh začetno zaprtih gospodarstev, kjer sta na posameznem trgu prisotni po dve podjetji ter vsako proizvaja svojo različico kvalitete proizvoda. Po odprtju prostega medsebojnega trgovanja model loči med kratko- in dolgoročnim obdobjem. Na kratek rok bo mednarodna menjava zaradi cenovne konkurence med podjetji (Bertrandova konkurenca¹⁸) pripeljala do zmanjšanja obstoječih podjetij na skupnem trgu, saj podjetje, ki proizvaja kvalitetnejše proizvode, lahko nudi različice po nižjih cenah kot podjetje z manj kvalitetnimi proizvodi ter s tem pridobi večji tržni delež.¹⁹ Vsako različico torej proizvaja spet le eno podjetje – duopol. Poveča pa se blaginja tistih potrošnikov, ki kupujejo različice proizvodov ceneje kot v obdobju pred menjavo.

Za določitev dolgoročnih učinkov je potrebno ločiti med distribucijo dohodkov na prebivalca med državama. V primeru, da imata dve identični državi tudi enako porazdelitev dohodkov na prebivalca, bo dolgoročni rezultat mednarodnega trgovanja enak kot v primeru avtarkije, torej dve podjetji, ki proizvajata dve različici kvalitete proizvoda in oskrbujeta celotni trg.²⁰ Ostala podjetja bi namreč izkazovala izgubo in tako sploh ne bodo vstopila na trg. Ker model ne more predvideti, kateri podjetji bosta na trgu obstali, lahko pride tudi do situacije, kjer obe podjetji izhajata iz iste države – vodi v razvoj medpanožne trgovine. V nasprotnem primeru, da sta »preživeli« podjetji locirani v različnih državah, pride med državama do znotrajpanožnega trgovanja. Obstoječi podjetji izkoriščata ekonomije obsega, kar zniža cene proizvodov in poveča blaginjo potrošnikov.

Če je dohodek na prebivalca med sicer identičnima državama različen, je število podjetij, ki se dolgoročno obdržijo na trgu, lahko večje, hkrati pa je večje tudi število različic. Med državama poteka znotrajpanožna trgovina tako, da država z višjim dohodkom per capita proizvaja in izvažata kvalitetnejše proizvode, uvažata pa manj kvalitetne različice iz države z nižjim prihodkom na prebivalca. Z nižanjem cen različic bodo manj kvalitetne različice sčasoma izrinjene iz trga.

¹⁸ Za Bertrandovo konkurenco je značilno, da so ponudniki kljub svojemu monopolu prisiljeni sprejemati cene na trgu in se jim prilagajati po mejnem načelu (Tajnikar, 2001, str. 294).

¹⁹ Shaked in Sutton namreč predvidevata, da višja kvaliteta proizvoda bistveno ne vpliva na višino mejnih stroškov, temveč le na višino fiksnih stroškov. Bolj kvalitetni proizvodi lahko na trgu zaradi večje proizvodnje in prodaje dosežajo nižje cene kot manj kvalitetni tudi v primeru, da je cena slednjih blizu mejnih stroškov.

²⁰ Vsaj eno od podjetij je namreč imelo spodbudo za večje investiranje v izboljšanje kvalitete proizvoda, s tem pa je znižalo ceno svoje različice na trgu. Raven najvišje kvalitete različice je določena z velikostjo trga ter se z večanjem trga povečuje.

Blaginja potrošnikov se po Shaked-Suttonovem modelu na dolgi rok poveča iz dveh naslovov: nižjih cen različic proizvodov ter dviga splošne kvalitete ponujenih različic na trgu. Večji trg in ekonomije obsega podjetjem tudi prinašata večji prihodek od izboljšanja kvalitete različic (Södersten, Reed, 1994, str. 168-170; Gandolfo, 1994, str. 291-292; Berry, Waldfogel, 2004, str. 1-5).

3.4.3.2 *Eaton-Kierzkowskijev model*

Eaton in Kierzkowski (1984) sta preučevala primer ekonomskega sistema, kjer poteka proizvodnja horizontalno diferenciranih proizvodov na oligopolističnem trgu, podjetja pa izkoriščajo naraščajoče donose obsega. Oligopolistična podjetja se odločajo o vstopu na trg postopoma in sicer podjetje najprej izbere različico proizvoda, ki ga bo proizvajalo, nato pa določi ceno različice. Podjetje tako pri odločitvi o horizontalno diferenciranem proizvodu najprej pridobi in vključi fiksne stroške, šele nato pa se odloči o obsegu proizvodnje in ceni različice.

Eaton-Kierzkowskijev model ima tudi to značilnost, da povpraševanje po diferenciranih proizvodih sledi Lancasterjevemu pristopu, po katerem vsak potrošnik stremi k porabi idealne različice. Potrošniki so pripravljeni kupovati te proizvode le do neke meje, pri višjih cenah pa zahtevajo cenejše homogene proizvode. Proizvodnja diferenciranega proizvoda je najprej namenjena potrošnji v domači državi, prodaja na tuje trge pa je vključena šele v kasnejši fazi proizvodnega cikla.

Model predpostavlja, da oligopolistični vpliv med podjetji poteka preko modificirane Bertrandove konkurence, ki dopušča nekoliko drugačno vedenje oligopolističnih podjetij.²¹ Profitni motiv prisili obe podjetji na trgu, da oblikujeta takšno ceno, ki jima zagotavlja maksimiranje dobička na lastnem naravnem trgu. Ker je ta dobiček večji kot v primeru prodaje različice na obeh trgih, vsako podjetje tako proizvaja svojo različico in oskrbuje svoj tip potrošnikov, kar zagotavlja dolgoročno stabilno cenovno ravnotežje.

Učinki mednarodnega trgovanja so odvisni od števila podjetij v državah pred in po vzpostavitvi proste menjave med njima. Model tudi predvideva, da sta državi identični v vseh pogledih razen v velikosti. Če obstaja le en tip potrošnikov in eno podjetje v eni izmed držav, bo med njima potekala medpanožna trgovina. Monopolno podjetje bo pri tem locirano v večji državi ter bo zaradi povečanja trga beležilo večji dobiček. Koristi od mednarodnega trgovanja pa bodo imeli tudi potrošniki iz večje države, saj se bodo cene različic znižale.

V nasprotnem primeru, ko obstaja v obeh državah le en tip potrošnikov ter se v vsaki državi nahaja po eno oligopolno podjetje, ki proizvaja le eno različico, bodo zaradi znižanja cen imeli koristi predvsem potrošniki. Njihove koristi bodo tem večje, čim večja je skladnost

²¹ Ko podjetje razmišlja o znižanju cene, pričakuje, da ostali ponudniki ne spremenijo cene. Ko želi ceno zvišati, pa podjetje predvideva, da bo konkurenca svojo ceno znižala (Gandolfo, 1994, str. 292).

okusov v obeh državah, po drugi strani pa bodo imeli pestrejšo izbiro, če se različici v lastnostih zelo razlikujeta. Dolgoročno ima liberalizacija trgovanja med dvema državama vpliv na naraščanje deleža znotrajpanožne trgovine obeh držav le v primeru, ko ima vsaka država eno ali dve oligopolni podjetji.

Eaton in Kierzkowski tudi predpostavljata, da bo mednarodna trgovina s horizontalno diferenciranimi proizvodi privedla do koncentracije proizvodnje, pri čemer bodo oligopolna podjetja imela sedež v državah z večjim domačim trgom. Vlada se zato lahko odloči za trgovinske ukrepe in na primer poveča carine na uvožene proizvode. V tem primeru in pod predpostavko, da ne obstaja tržna diskriminacija, bo moralo tuje podjetje zmanjšati cene svojih različic, namenjenih izvozu, in tudi za porabo na domačem trgu. V državi izvoznici se bodo zaradi nižje cene proizvodov koristi potrošnikov povečale, medtem ko se blaginja potrošnikov v državi uvoznici ne bo spremenila. Zaradi uvoznih carin pa se bo povečal fiskalni prihodek v državi, ki je uveljavila carino na uvožene proizvode (Černoša, 2003, str. 75-77, 79-85; Gandolfo, 1994, str. 292-293).

3.5 DEJAVNIKI ZNOTRAJPAÑOŽNE TRGOVINE

Glede na teorije in modele znotrajpanožne trgovine zasledimo v literaturi dve skupini dejavnikov znotrajpanožne menjave, in sicer deželno specifične (country specific) ter panožno specifične (industry specific) (Boršič, 2000, str. 2).

Med **deželno specifične dejavnike** štejemo (Boršič, 2000, str. 2-3):

- Bruto domači proizvod na prebivalca (BDP) – večji kot je BDP na prebivalca, večje je povpraševanje po diferenciranih proizvodih in tako višja raven znotrajpanožne trgovine. Kot sem že omenila, izkazujejo države z nižjim BDP per capita tudi nizko raven znotrajpanožne menjave, pojavlja pa se visok delež medpanožne trgovine.
- Podobnost trgovinskih partnerjev glede na raven dohodka in okus potrošnikov – v skladu z Linderjevim modelom podobne preference in povpraševanje vplivajo na proizvodnjo in povečujejo delež znotrajpanožne trgovine. Nanjo pa vpliva tudi kulturna podobnost držav v menjava.
- Velikost države – »v zunanjetrgovinski literaturi na splošno velja, da je potencial za razvoj trgovine večji med dvema podobno velikima državama kot med po velikosti prevladujočo in podrejeno državo. Še posebno to dejstvo velja za znotrajpanožno trgovino, ki predpostavlja večje podobnosti med državama« (Kostevc, 2000, str. 4). Boršič (2000) kot razlog navaja razpoložljivost naravnih virov. Ker je trgovina z naravnimi viri in surovinami medpanožna, imajo manjša gospodarstva boljše pogoje za znotrajpanožno menjava.
- Stopnjo ekonomske integracije – znotrajpanožna trgovina je večja med članicami določene gospodarske zveze (na primer Evropske unije, kar podrobneje predstavljam v Prilogi 2) in med sosednjimi državami. Manjša razdalja med državami namreč znižuje transportne stroške in povečuje možnosti za razvoj menjave.

- Razdaljo med trgovinskimi partnericami – v literatura zasledimo dve razlagi. Prvič je lahko narava proizvodov takšna, da se delež znotrajpanožne trgovine z razdaljo zmanjšuje, drugi razlog pa leži v značilnostih države; sosednje države pogosto proizvajajo in povprašujejo po podobnih proizvodih, tako bo tudi delež znotrajpanožne trgovine večji kot med bolj oddaljenimi deželami (Venables, Rice, Stewart, 2003, str. 1).

Skupino **panožno specifičnih dejavnikov** znotrajpanožne menjave pa sestavljajo (Boršič, 2000, str. 3-4; Kostevc, 2000, str. 5-6; Aturupane, Djankov, Hoekman, 1997, str. 5):

- Diferenciacija proizvodov – predstavlja osnovo večini teorij znotrajpanožne trgovine in je tudi temelj za naraščajoči obseg znotrajpanožne menjave. Več kot je različic proizvoda, višji bo tudi delež podobnih dobrin v menjavi.
- Ekonomije obsega – so podrobneje opisane v podpoglavju 3.3 in torej eden izmed vzrokov za nastanek znotrajpanožne trgovine v pogojih monopolistične konkurence ali oligopola ter omogočajo specializacijo države v določeno različico proizvoda.
- Neposredne tuje naložbe – v literaturi na splošno velja prepričanje, da so mednarodne aktivnosti in znotrajpanožna trgovina pozitivno povezane med seboj, vendar pa je odnos med neposrednimi tujimi investicijami in znotrajpanožno trgovino lahko dvostranski. Vertikalna znotrajpanožna trgovina je tako pozitivno povezana s prisotnostjo neposrednih tujih investicij, saj lahko pričakujemo, da tuja podjetja združujejo svojo tehnologijo z lokalnimi surovinami, ter tako proizvajajo dobrine različnih kakovosti, ki jih nato izvozijo na druge trge. Gre pa lahko tudi za uvoz polizdelkov v državo gostiteljico in kasnejši izvoz končnih izdelkov na domači trg. V primeru horizontalno diferenciranih proizvodov je učinek odvisen od izvozne strukture panoge v domači državi pred prihodom multinacionalne družbe. Horizontalna znotrajpanožna trgovina na primer lahko naraste, če država pred tem ni proizvajala podobnih dobrin, oziroma se zmanjša, če neposredne tuje investicije nadomeščajo izvoz proizvodov iz države investitorja ali izpodrivajo prodajo diferenciranih dobrin.
- Struktura trga – večji obseg znotrajpanožne trgovine naj bi po teoriji potekal v razmerah monopolistične konkurence in oligopola. Kljub temu pa Boršič (2000) navaja, da si empirični rezultati niso enoznačni glede vpliva strukture trga na znotrajpanožno trgovino.
- Trgovinske ovire na splošno predstavljajo oviro prostemu trgovanju; znotrajpanožna trgovina pa je, kot omenjeno pri deželno specifičnih dejavnikih, večja med državami, ki tvorijo gospodarsko unijo in so trgovinske ovire znižale ali popolnoma odpravile.
- Transportni stroški – bolj ko sta državi oddaljeni med sabo, večji bodo posledično stroški transporta, ki lahko omejujejo ali celo preprečujejo mednarodno menjavo. Večina trgovine posamezne države tako poteka prav z njenimi sosednjimi državami.

3.5.1 Empirične raziskave o dejavnikih znotrajpanožne trgovine

Aturupane, Djankov in Hoekman (1997) ugotavljajo, da je veliko raziskav potrdilo vpliv deželno specifičnih dejavnikov na znotrajpanožno trgovino, medtem ko je dokazov o vplivu različnih panožno specifičnih dejavnikov manj. Avtorji so analizirali dejavnike znotrajpanožne trgovine med Evropsko unijo²² in osmimi državami²³ iz srednje in vzhodne Evrope v obdobju 1990-95. Znotrajpanožna trgovina je v preučevanem obdobju močno narasla, leta 1995 pa so bile Češka, Madžarska in Slovenija med prvimi desetimi državami po deležu znotrajpanožne trgovine v celotni trgovini z Evropsko unijo.

Razlikovanje med vertikalno in horizontalno znotrajpanožno trgovino je v primeru Srednje- in Vzhodnoevropskih držav po mnenju avtorjev posebej smotno, saj sta delež in rast horizontalne znotrajpanožne trgovine dober kazalec stopnje podobnosti držav iz srednje in vzhodne Evrope Evropski uniji. Rezultati raziskave kažejo, da je bilo med 80 in 90 odstotki znotrajpanožne trgovine med preučevanimi državami in Evropsko unijo vertikalne narave. Višina horizontalne znotrajpanožne trgovine je za večino držav v preučevanem obdobju ostala nespremenjena, močno pa se je povečala za Češko in Slovenijo. Raziskava je tudi pokazala, da je vertikalna znotrajpanožna trgovina pozitivno povezana z diferenciacijo proizvodov, ekonomijami obsega, delovno intenzivnostjo proizvodnje ter neposrednimi tujimi investicijami. Statistično značilna in pozitivna povezanost obstaja tudi med horizontalno znotrajpanožno trgovino in neposrednimi tujimi investicijami, proizvodno diferenciacijo in koncentracijo industrije, statistično negativna povezanost pa med minimalnim efektivnim obsegom proizvodnje in delovno intenzivnostjo proizvodnje. Izsledki raziskave so tako pokazali, da je približno 85 odstotkov sistematčne variacije vertikalne znotrajpanožne trgovine moč pojasniti s panožno specifičnimi dejavniki. Po drugi strani pa horizontalno znotrajpanožno trgovino večinoma pojasnjujejo deželno specifični dejavniki, s panožno specifičnimi dejavniki je namreč mogoče pojasniti manj kot 15 odstotkov (Aturupane, Djankov, Hoekman, 1997, str. 2, 5, 7, 16-21).

Fontagné in Freudenberg (2002) sta preučevala bilateralne tokove med dvanajstimi državami članicami EU in sicer za štirinajst panog med letoma 1980 in 1994. Avtorja ugotavljata, da ima velikost trgovinskega partnerja pozitiven vpliv tako na delež horizontalne kot na vertikalno znotrajpanožno trgovino, medtem ko razlike v gospodarski velikosti držav zavirajo znotrajpanožno trgovino. Na večjem in bolj integriranem trgu se namreč trguje z več različicami proizvodov, možne pa so tudi ekonomije obsega. Delež znotrajpanožne trgovine se poveča tudi z večjim dohodkom na prebivalca; državi, ki sta si v tem smislu bolj podobni, bosta izkazovali višje deleže znotrajpanožne trgovine. Po drugi strani pa državi z različnimi dohodki na prebivalca pospešujeta enosmerno trgovanje ter trgovanje z vertikalno diferenciranimi proizvodi. Avtorja sta preverjala tudi vpliv spremenljivosti obrestne mere –

²² Vključenih je devet članic Evropske unije: Belgija, Luksemburg, Nemčija, Francija, Velika Britanija, Italija, Nizozemska, Danska in Irska.

²³ Bolgarija, Češka, Madžarska, Moldavija, Poljska, Romunija, Slovaška in Slovenija.

volatilna obrestna mera zmanjšuje delež znotrajpanožne trgovine in povečuje medpanožno trgovanje. Spremenljiva obrestna mera pa ima tudi večji vpliv na trgovanje s horizontalno diferenciranimi proizvodi kot z vertikalno diferenciranimi (Fontagné, Freudenberg, 2002, str. 13; Fontagné, Freudenberg, Gaulier, 2005, str. 12-13).

Venables, Rice in Stewart (2003) so se v svojem delu osredotočili na vpliv razdalje na delež znotrajpanožne trgovine. Na podlagi bilateralnih trgovinskih tokov med pomembnejšimi članicami OECD avtorji ugotavljajo, da se je v približno 60 odstotkih panog na ravni treh števil SMTK delež znotrajpanožne trgovine značilno zmanjšal z razdaljo med državama. Variacija znotrajpanožne trgovine je bila skoraj v celoti posledica značilnosti držav; ko so bile slednje iz analize izključene, je le 14 odstotkov panog pokazalo statistično značilno upadanje deleža znotrajpanožne trgovine z večjo razdaljo med državama. Negativna povezanost med obsegom znotrajpanožne trgovine in razdaljo po mnenju avtorjev izhaja iz posebne prostorske strukture in značilnosti držav, iz česar tudi izhaja, da imajo sosednje države relativno podobno ponudbo in tržne kapacitete ter tako izkazujejo višje deleže znotrajpanožne trgovine. Bolj oddaljene države imajo po drugi strani manj podobne proizvodne in potrošne strukture (Venables, Rice, Stewart, 2003, str. 1-2, 12, 16).

Kandogan (2003) je analiziral dejavnike trgovanja držav v tranziciji (10 Srednje- in Vzhodnoevropskih držav ter 12 držav iz nekdanje Sovjetske zveze) z osemnajstimi razvitimi državami in desetimi državami v razvoju v obdobju med letoma 1992 in 1999. Rezultati ekonometrične analize so pokazali, da sta tako vertikalna kot horizontalna znotrajpanožna trgovina statistično značilno in pozitivno povezani z liberalizacijo trga, ekonomijami obsega ter številom uvoženih in izvoženih proizvodov, negativno pa sta povezani z razdaljo in razlikami v BDP-ju na prebivalca. Statistično značilna in pozitivna povezanost obstaja tudi med vertikalno znotrajpanožno trgovino in neposrednimi tujimi investicijami, medtem ko je za razliko od izsledkov raziskave Aturupaneja, Djankova in Hoekmana (1997) povezanost med horizontalno znotrajpanožno trgovino in neposrednimi tujimi investicijami negativna (Kandogan, 2003, str. 8-10).

4 ANALIZA ZNOTRAJPANOŽNE TRGOVINE V SLOVENIJI

V skladu s ciljem diplomskega dela je sledeče poglavje namenjeno empirični analizi znotrajpanožne trgovine v Sloveniji. Najprej opisujem metodologijo, zatem pa navajam empirične rezultate osnovnih kazalcev znotrajpanožne trgovine v Sloveniji. V drugem delu tega poglavja se osredotočam še na vpliv dejavnikov na tovrstno trgovino v Sloveniji.

4.1 KAZALCI ZNOTRAJPANOŽNE TRGOVINE V SLOVENIJI

Z analiziranjem deleža in značilnosti znotrajpanožne trgovine v Sloveniji želim torej sklepati o stroških prilagajanja v primeru Slovenije. Hipoteza gladkega prilagajanja (smooth

adjustment hypothesis) namreč predpostavlja, da je relativno visok povprečni obseg znotrajpanožne trgovine posamezne države neposredno povezan z relativno nizkimi stroški prilagajanja te države pri zunanjetrgovinski liberalizaciji, torej po njenem vstopu v carinsko unijo ali drugo obliko integracije. V primeru Slovenije je to vstop v Evropsko unijo 1. maja 2004.

Do prestrukturiranja ne pride le znotraj določenih dejavnosti, ampak zaradi novih konkurenčnih pritiskov prihaja tudi do realokacije proizvodnih dejavnikov v druge dejavnosti. Posledično lahko pride do večjega vlaganja v usposabljanje dela za druge vrste dela in do neuporabnosti nekaterih proizvodnih dejavnikov, katerih ni mogoče v celoti uporabiti v drugih, bolj konkurenčnih panogah (Bojnec, Novak, 2005, str. 29). Na kratko torej velja, da sektorji, ki beležijo visok obseg znotrajpanožne trgovine, nimajo visokih stroškov prestrukturiranja, medtem ko sektorji, v katerih je prevladujoča medpanožna menjava, izkazujejo ravno nasprotno – visoke stroške prestrukturiranja zaradi težjega premeščanja proizvodnih dejavnikov v proizvodnjo drugih vrst dobrin.

Prvi teoretični prispevki, ki so se ukvarjali z merjenjem znotrajpanožne trgovine, so se pojavili v šestdesetih letih dvajsetega stoletja in potrdili obstoj relativno visokih deležev znotrajpanožne trgovine z diferenciranimi proizvodi v skupni trgovini razvitih držav. Balassa (1966) je preučeval blagovno menjavo med državami članicami Evropske skupnosti in kot prvi uveljavil koncept merjenja znotrajpanožne trgovine, ki temelji na pokritosti med vrednostjo izvozov in uvozov. Ker pa je imel Balassov indeks številne slabosti, sta Grubel in Lloyd predlagala alternativni indeks za merjenje znotrajpanožne trgovine (Černoša, 2003, str. 110). Le-ta se kljub pojavu številnih novih metod za merjenje znotrajpanožne trgovine v osemdesetih in devetdesetih letih dvajsetega stoletja še vedno uporablja kot najpomembnejši kazalec znotrajpanožne menjave.

V sklopu tega podpoglavja o osnovnih kazalcih znotrajpanožne trgovine predstavljam empirično analizo slovenske znotrajpanožne trgovine z Grubel-Lloydovim indeksom, indeksom vertikalne in horizontalne znotrajpanožne trgovine ter dvema indeksoma mejne znotrajpanožne trgovine – Brühlhartovim ter Thom-McDowellovim indeksom.

4.1.1 Izbira statistične baze podatkov

V empirični analizi kazalcev znotrajpanožne trgovine so uporabljeni statistični podatki o vrednosti in količini izvoza oziroma uvoza, zbranih na podlagi Standardne mednarodne trgovinske klasifikacije (SMTK).²⁴ Višja kot je raven podatkov o nekem proizvodu, bolj natančno so določeni njemu podobni proizvodi (Sodersten, 1994, str. 280).

²⁴ Slednja je mednarodno poenotena do ravni petih števil, podrobnejša določila proizvodov pa si lahko države prosto izberejo in poimenujejo.

Pri merjenju znotrajpanožne trgovine se pojavljajo naslednji problemi:

- problem agregiranja – pojavljajo se različni rezultati indeksa pri različnih stopnjah agregiranja znotraj iste klasifikacije proizvodov (trimestne, štirimestne in petmestne SMTK); višje ravni klasifikacije izkazujejo višje vrednosti znotrajpanožne trgovine (Boršič, 2000, str. 4; Fontagne, Freudenberg, Gaulier, 2005, str. 9),
- problem specifikacije panog – v klasifikaciji SMTK so združene panoge z različnimi produkcijskimi funkcijami, tako je del statistično zabeležene znotrajpanožne trgovine dejansko medpanožna trgovina (Boršič, 2000, str. 4),
- problem združevanje blaga znotraj posamezne statistične kategorije – proizvodi se lahko razlikujejo po lokaciji ali času izvoza oziroma uvoza, pa tudi po videzu in drugih lastnostih (Černoša, 2003, str. 123).

Omenjeni problemi merjenja znotrajpanožne trgovine so med seboj tesno povezani, napake v industrijski specifikaciji pa z nižjimi stopnjami agregiranja izginjajo. Številni avtorji, vključno z Grublom in Lloydom, menijo, da je raven treh števil SMTK primerna osnova za merjenje znotrajpanožne trgovine (Černoša, 2003, str. 150).

Standardna mednarodna trgovinska klasifikacija ima v Sloveniji na ravni enega števila 10 sektorjev (0-9 SMTK), na ravni dveh števil 65 podsektorjev, na ravni treh števil 258 skupin, na ravni štirih števil približno 1.020 podskupin in na ravni petih števil že približno 3.100 postavk. Z vstopom Slovenije v EU se je sicer spremenil način zbiranja podatkov o blagovni menjavi med državami članicami EU,²⁵ vendar so podatki o izvozu in uvozu Slovenije med letoma 1996 in 2005, ki jih je posredoval Statistični zavod Republike Slovenije, transformirani na način, da je zagotovljena neposredna primerljivost v tem obdobju.

4.1.2 Metodologija merjenja znotrajpanožne trgovine z Grubel-Lloydovim indeksom

Grubel in Lloyd sta znotrajpanožno trgovino (R_i) definirala kot vrednost izvoza določene panoge, ki je sočasno pokrit z vrednostjo uvoza iste panoge (Černoša, 2003, str. 111):

$$R_i = (X_i + M_i) - |X_i - M_i|, \quad (1)$$

kjer je X_i vrednost izvoza panoge i , M_i vrednost uvoza panoge i v določenem časovnem obdobju (koledarsko leto) in velja, da je $i = 1, \dots, n$, n pa predstavlja število panog na izbrani ravni agregacije. Indeks po formuli (1) podaja vrednosti znotrajpanožne trgovine v domači valuti opazovane države in torej kaže le absolutne vrednosti znotrajpanožne trgovine.

²⁵ Pred letom 2004 je bil uvoz Slovenije prikazan po državi porekla, vir podatkov pa so bile carinske deklaracije. Pri prikazu izvoza je bila upoštevana država namena. Po vstopu Slovenije v EU pa so vir podatkov o blagovni menjavi carinske deklaracije (za trgovanje z državami nečlanicami) in Intrastat (za trgovanje z državami članicami EU). V skladu z evropsko zakonodajo se sedaj upošteva kombiniran princip prikazovanja podatkov, kar pomeni, da je uvoz blaga iz držav članic EU prikazan po državi odpreme blaga, uvoz iz držav nečlanic EU pa po državi porekla, in sicer ne glede na to, od kod je bilo blago dejansko odpremljeno. Podatki o izvozu so še naprej prikazani po državi namena (Metodološka pojasnila, 2006).

Standardni Grubel-Lloyov indeks (IIT_i), ki je prikazan z enačbo (2), pa omogoča tako bilateralne kot multilateralne primerjave rezultatov merjenja znotrajpanožne trgovine v skupni trgovini posamezne panoge (Černoša, 2003, str. 112, 144):

$$IIT_i = \left(1 - \frac{|X_i - M_i|}{X_i + M_i} \right) \cdot 100, \quad (2)$$

kjer so simboli enaki kot v enačbi (1). Pri izračunu se uporabljajo sektorji na ravni trimestne SMTK. Na višjih ravneh klasifikacije, torej na sektorjih prve ravni klasifikacije in v celotnem gospodarstvu, so indeksi agregirani s pomočjo enačbe (3):

$$IIT = \left(1 - \frac{\sum_{i=1}^n |X_i - M_i|}{\sum_{i=1}^n (X_i + M_i)} \right) \cdot 100, \quad (3)$$

pri čemer je n enak številu skupin v sektorjih oziroma v celotnem gospodarstvu, ostali simboli pa imajo enak pomen kot v enačbi (1) (Boršič, 2000a, str. 40-41).

Definicijsko območje znotrajpanožnega indeksa IIT_i (2) in IIT (3) je na intervalu med 0 in 100. Če je indeks enak 100, sta vrednosti izvoza in uvoza povsem izenačeni ($X_i = M_i$), gre torej za popolno pokrivanje izvoza z uvozom oziroma za popolno znotrajpanožno trgovino. V nasprotnem primeru, ko je $X_i = 0$ oziroma $M_i = 0$ in ne pride do pokrivanja med izvozom in uvozom, je znotrajpanožni indeks enak 0, vsa trgovina znotraj posamezne proizvodne skupine i pa je medpanožnega značaja. Če so torej vrednosti izvozov in uvozov opazovane panoge približno enake oziroma uravnovešene, se znotrajpanožni indeks približuje 100, v nasprotnem primeru, ko so vrednosti izvozov in uvozov različne oziroma neuravnovešene, pa se znotrajpanožni indeks približuje 0 (Černoša, 2003, str. 112-113).

Za primerjavo povprečne ravni znotrajpanožne trgovine domače države s povprečno ravnijo tovrstne trgovine tuje države ali za primerjavo povprečne ravni znotrajpanožne trgovine posameznih sektorjev SMTK se uporablja tehtano povprečje (Černoša, 2003, str. 114):

$$\overline{IIT}_i = \frac{\sum_{i=1}^n IIT_i (X_i + M_i)}{\sum_{i=1}^n (X_i + M_i)} \cdot 100, \text{ oziroma} \quad (4)$$

$$\overline{IIT}_i = \sum_{i=1}^n w_i IIT_i, \text{ kjer so uteži } w_i = \frac{X_i + M_i}{\sum_{i=1}^n X_i + \sum_{i=1}^n M_i}, \quad (5)$$

in $\overline{IIT}_i$ predstavlja tehtano povprečje, IIT_i standardni Grubel-Lloydov indeks, ostali simboli pa imajo enak pomen kot v enačbah (1) in (3).

Poleg že omenjenega problema agregiranja proizvodov po posameznih panogah ima Grubel-Lloydov indeks tudi naslednje omejitve:

- Uravnavanje celotnega trgovinskega neravnovesja: Grubel-Lloydov indeks ne upošteva trgovinskega presežka oziroma primanjkljaja ter s tem podcenjuje dejansko velikost znotrajpanožne trgovine (v tem primeru indeks nikoli ne zasede vrednosti 0 ali 100). Agregatno trgovinsko neravnotežje po mnenju nekaterih avtorjev morda lahko vpliva na merjenje znotrajpanožne trgovine, vendar pa posledic teh vplivov ni mogoče zlahka opredeliti. Tako obstaja splošno prepričanje, da ni potrebno odpravljati posledic agregatnega trgovinskega neravnovesja. Država pa lahko tudi z izvozom storitev ali prilivi na tekočem računu v celoti pokriva svoj trgovinski primanjkljaj (Brühlhart, 2002, str. 6; Černoša, 2003, str. 118).
- Zmanjšanje trgovinskega neravnovesja: na Grubel-Lloydov indeks ob zmanjšanju trgovinskega neravnovesja pozitivno vpliva povečanje medpanožne trgovine. Če se na primer iz prvotnega trgovinskega presežka vzpostavi ravnovesje ob nespremenjenem uvozu, bo indeks kazal na povečanje znotrajpanožne trgovine, čeprav je bila sprememba predvsem medpanožna (Brühlhart, 1994, str. 3).
- Stalnost meritve: Grubel-Lloydov indeks za posamezno panogo ni povezan z absolutnim obsegom izvoza in uvoza v tem sektorju, niti z velikostjo panoge v smislu domače proizvodnje in porabe. Poleg strukture trgovinskih tokov, ki je sicer zajeta v Grubel-Lloydovem indeksu, je pomembna tudi stopnja odprtosti posamezne panoge (Brühlhart, 2002, str. 6).
- Statična narava Grubel-Lloydovega indeksa: kazalnik se nanaša samo na vzorec trgovanja v posameznem letu, važna pa je tudi struktura sprememb v vzorcu trgovanja. Slednje je zajeto v indeksu za merjenje mejne znotrajpanožne trgovine, ki ga predstavljam v nadaljevanju tega poglavja (Brühlhart, 2002, str. 7).

Grubel-Lloydov indeks je kljub številnim kritikam in obstoju drugih bolj ali manj primernih kazalcev še vedno temelj večine raziskav o obsegu znotrajpanožne trgovine. Velja pa pravilo, da bolj ko so podatki dezagregirani, nižja je vrednost Grubel-Lloydovega indeksa.

4.1.2.1 Empirični rezultati merjenja z Grubel-Lloydovim indeksom

Za Slovenijo so za obdobje med letoma 1996 in 2005 izračunane stopnje znotrajpanožne trgovine po posameznih skupinah z uporabo Grubel-Lloydovega indeksa na osnovi SMTK (raven treh števil) navedene v Prilogi 4 v dodatku. Na podlagi enačbe (3) pa so za isto obdobje izračuni agregatnih Grubel-Lloydovih indeksov po posameznih sektorjih prikazani v Tabeli 2 na strani 30.

Tabela 2: Grubel-Lloydovi indeksi za Slovenijo na osnovi trimestne SMTK, 1996-2005

Leto	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Sektor										
0	42,931	43,017	44,940	42,107	39,629	37,920	38,888	38,749	39,030	46,303
1	75,213	67,986	58,769	63,896	55,920	53,377	45,470	49,565	58,458	60,109
2	39,135	40,467	40,605	43,796	43,730	45,015	44,009	44,100	47,251	53,425
3	14,631	13,489	12,679	12,506	8,837	7,678	10,849	23,128	24,391	30,526
4	39,269	56,961	45,589	40,892	33,492	32,078	37,594	32,007	30,122	33,381
5	56,577	55,320	55,863	56,547	57,040	58,851	58,008	56,491	58,352	60,072
6	67,714	68,030	70,582	70,073	69,658	71,186	69,932	69,854	69,272	70,626
7	65,465	63,694	61,387	65,026	62,757	65,603	64,503	68,337	68,580	64,655
8	70,640	70,873	70,085	68,302	69,579	69,363	68,499	67,043	65,722	66,427
9	18,348	17,110	15,907	9,791	15,712	13,822	87,724	74,640	59,638	39,791
Skupaj	61,895	60,952	61,448	62,479	60,628	62,014	61,486	62,673	62,821	62,258

Opombe: 0 - živila in žive živali, 1 - pijače in tobak, 2 - surove snovi, razen goriv, 3 - mineralna goriva in maziva, 4 - olja, masti in voski živalskega in rastlinskega izvora, 5 - kemični proizvodi, 6 - izdelki, razvrščeni po materialu, 7 - stroji in transportne naprave, 8 - razni izdelki, 9 - proizvodi in transakcije.

Vir: Interni podatki Statističnega urada Republike Slovenije; lastni izračuni.

Vrednosti Grubel-Lloydovih indeksov v preučevanem obdobju v grobem kažejo na višje deleže znotrajpanožne trgovine v sektorjih predelovalnih dejavnosti (5-8 SMTK) v primerjavi s sektorji, ki predstavljajo surovine in hrano (0-4 SMTK). Leta 1996 je sektor 1 – pijače in tobak beležil največji obseg znotrajpanožne trgovine, ki se je do leta 2002 zmanjšal s 75,2 % na 45,5 %, nato pa se je predvsem zaradi večjega obsega trgovine z alkoholnimi in brezalkoholnimi pijačami zopet povečal in leta 2005 izkazoval 60,1 %. Sektor 3 – mineralna goriva in maziva je v letu 2001 kazal na najnižjo vrednost znotrajpanožne trgovine, ki pa se je do konca leta 2005 povečala na 30,5 %. Tega leta je namreč skupina 351 – električna energija, beležila skoraj popolno znotrajpanožno trgovino (indeks 99,3 %). Delni vzrok povečanja Grubel-Lloydovega indeksa v obeh omenjenih sektorjih je bila njegova že omenjena pomanjkljivost, da zmanjšanje trgovinskega neravnovesja pozitivno vpliva na njegovo vrednost. V obeh primerih je namreč le del povečanja vrednosti indeksa posledica večjega obsega znotrajpanožne trgovine, kot pa bom pokazala pri analizi mejne znotrajpanožne trgovine v nadaljevanju, je pri tem šlo tudi za povečanje medpanožne trgovine.

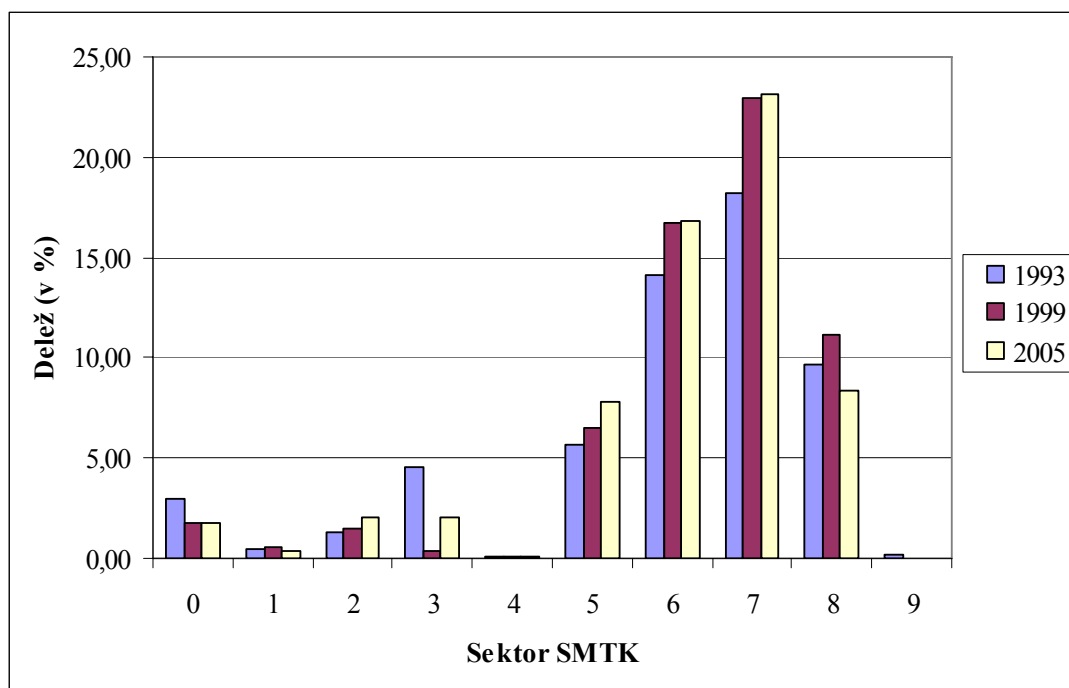
Na splošno lahko zaključimo, da so vrednosti Grubel-Lloydovih indeksov za predelovalne dejavnosti relativno stabilne, saj v vseh obravnavanih letih beležijo odstopanja le za nekaj odstotnih točk od povprečne vrednosti posameznega sektorja v opazovanem obdobju.

Černoša (2005) opaža strmo padanje povprečne ravni znotrajpanožne trgovine Slovenije na nižjih ravneh klasifikacije SMTK, razlog pa pripisuje majhnosti države. Slovenija ima zelo neenakomerno distribucijo vrednosti izvozov in uvozov po posameznih panogah na različnih

ravnih klasifikacije. Pojavlja se namreč izjemna koncentracija na določeno omejeno število panog, saj »je samo 24 panog ustvarilo skupaj 59,6 % skupnega izvoza Slovenije, pri čemer je v enakem obdobju preostalih 234 panog na ravni treh števil SMTK ustvarilo le 40,4 % skupnega izvoza« (Černoša, 2003, str. 116). Grubel-Lloydov indeks, ki sicer meri pokritost med vrednostima izvoza in uvoza, pa kaže višje vrednosti znotrajpanožne trgovine v primeru enakomerne distribucije oziroma uravnoteženosti med vrednostjo izvoza in vrednostjo uvoza po posameznih panogah.

Na podlagi izračunanih podatkov o tehtanem povprečju sem deleže posameznih sektorjev v celotni mednarodni menjavi Slovenije v letih 1993, 1999 in 2005 prikazala s Sliko 4. Tako lahko bolje sklepam o pomenu, ki ga ima posamezni sektor v znotrajpanožni trgovini Slovenije.

Slika 4: Deleži znotrajpanožne trgovine posameznih sektorjev v celotni menjavi Slovenije v letih 1993, 1999, 2005

Opomba: opisi sektorjev so enaki kot pri Tabeli 2.

Vir: Podatki iz Tabele 1 v Prilogi 5.

Iz Slike 4 je razvidno, da sektorji predelovalnih dejavnosti na splošno izkazujejo višje deleže znotrajpanožne trgovine v celotni menjavi Slovenije kot pa sektorji, ki predstavljajo surovine in hrano. Kljub spremembam v opazovanem obdobju (1993–2005) je koncentracija znotrajpanožne trgovine ostajala predvsem v vseh štirih sektorjih predelovalnih dejavnosti. Najpomembnejša deleža znotrajpanožne trgovine v celotni trgovini Slovenije med letoma 1993 in 2005 tako beležita sektor 6 – izdelki, razvrščeni po materialu, katerega delež se je

povečal iz 14,17 % na 16,28 %, in sektor 7 – stroji in transportne naprave, ki kaže tudi na največje povečanje deleža med vsemi sektorji SMTK v preučevanem obdobju, saj se je le-ta povečal za 4,94 odstotnih točk na 23,13 %. Najmanjše deleže znotrajpanožne trgovine v celotni trgovini Slovenije pa imajo sektorji 1 (pijače in tobak), 4 (živalska in rastlinska olja in maščobe) in 9 (drugo blago in transakcije).

Nekateri avtorji, kot na primer Fidrmuc (1999), so pokazali na prilagajanje tranzicijskih držav iz vzhodne Evrope v devetdesetih letih dvajsetega stoletja v smislu koncentracije znotrajpanožnih tokov iz prvih sektorjev SMTK z nižjo vrednostjo proizvodov na zadnje sektorje z višjo vrednostjo (Boršič, 2000a, str. 43). V primeru Slovenije je na podlagi Slike 4 in Slike 2 (glej Prilogo 5) možno sklepati, da ni opaznejših trendov prilagajanja. Znotrajpanožna specializacija namreč v letih 1999 in 2003 ostaja v istih sektorjih kot na začetku tranzicije (koncentracija na predelovalne sektorje), njen delež v celotni trgovini Slovenije pa se je še povečal. Tako lahko sklepamo, da je v primerjavi z ostalimi tranzicijskimi državami v Sloveniji potekalo relativno manj sektorskega prestrukturiranja ob liberalizaciji trga po osamosvojitvi.

Po drugi strani pa v primerjavi z državami zahodne Evrope Slovenija še vedno izkazuje nižje vrednosti znotrajpanožne trgovine v celotni trgovini. Medpanožna menjava, ki po navedbah Černoše (2003) dosega visok delež predvsem v menjavi s članicami EU, uvršča Slovenijo med manj razvite evropske države oziroma države evropske periferije (poleg Portugalske, Grčije, Irske in Danske) (glej Prilogo 2). Vstop v EU ima tako po pričakovanjih večji pritisk na prilagajanje sektorjev tistih dejavnosti, ki imajo nižji delež znotrajpanožne trgovine (sektorji nepredelovalnih dejavnosti, sektor 5).

4.1.3 Metodologija merjenja horizontalne in vertikalne znotrajpanožne trgovine

Greenaway, Hine in Milner (1995) menijo, da se kakovost proizvodov lahko analizira z uporabo indeksa povprečnih cen (unit value – UV). Če namreč predpostavimo popolno informiranost, mora biti različica nekega proizvoda, ki je prodana po višji ceni, bolj kvalitetna od različice enakega proizvoda, prodanega po nižji ceni. Tudi v primeru nepopolnih informacij po mnenju avtorjev obstaja tendenca odražanja kakovosti s ceno (Greenaway, Hine, Milner, 1995, str. 1508).

Greenaway-Hine-Milnerjeva metoda za ločevanje med horizontalno in vertikalno znotrajpanožno trgovino torej temelji na uporabi indeksa povprečnih cen, ki ga predstavlja razmerje med vrednostjo in količino izvoza oziroma uvoza (Černoša, 2003, str. 136). Opisana metoda predvideva uporabo statističnih podatkov na ravni agregacije, ki je nižja od štirih števil SMTK. Horizontalna znotrajpanožna trgovina je tako definirana kot istočasen izvoz in uvoz proizvodov, kjer je povprečna cena izvoza glede na povprečno ceno uvoza v razponu $\pm 15\%$ (oziroma $\pm 25\%$) (Greenaway, Hine, Milner, 1995, str. 1508):

$$1 - \alpha < \frac{UVx_i}{UVm_i} < 1 + \alpha, \quad (6)$$

kjer je i sektor, UVx vrednost enote izvoza, UVm vrednost enote uvoza in $\alpha = \{0,15; 0,25\}$.

Če je razmerje med povprečno ceno izvoza in uvoza izven razpona $\pm 15\%$ ($\pm 25\%$), je znotrajpanožna trgovina smatrana kot vertikalna (Greenaway, Hine, Milner, 1995, str. 1508):

$$\frac{UVx_i}{UVm_i} < 1 - \alpha, \quad (7)$$

$$\frac{UVx_i}{UVm_i} > 1 + \alpha. \quad (8)$$

Simboli v neenačbah (7) in (8) imajo enak pomen kot v neenačbi (6). Območje $\pm 15\%$ je povezano z domnevo, da transportni stroški in stroški nakladanja ne predstavljajo več kot 15% cene proizvodov (Černoša, 2003, str. 140). Za preverbo robustnosti se uporablja tudi razpon $\pm 25\%$.

Delež obeh vrst znotrajpanožne trgovine v celotni trgovini države se izračunava s pomočjo naslednje enačbe (9) (Boršič, 2000a, str. 44):

$$IIT(z) = \left\{ \frac{\sum_{i=1}^k (X_i^z + M_i^z)}{\sum_{i=1}^n (X_i + M_i)} \left(1 - \frac{\sum_{i=1}^k |X_i^z - M_i^z|}{\sum_{i=1}^k (X_i^z + M_i^z)} \right) \right\} \cdot 100, \quad (9)$$

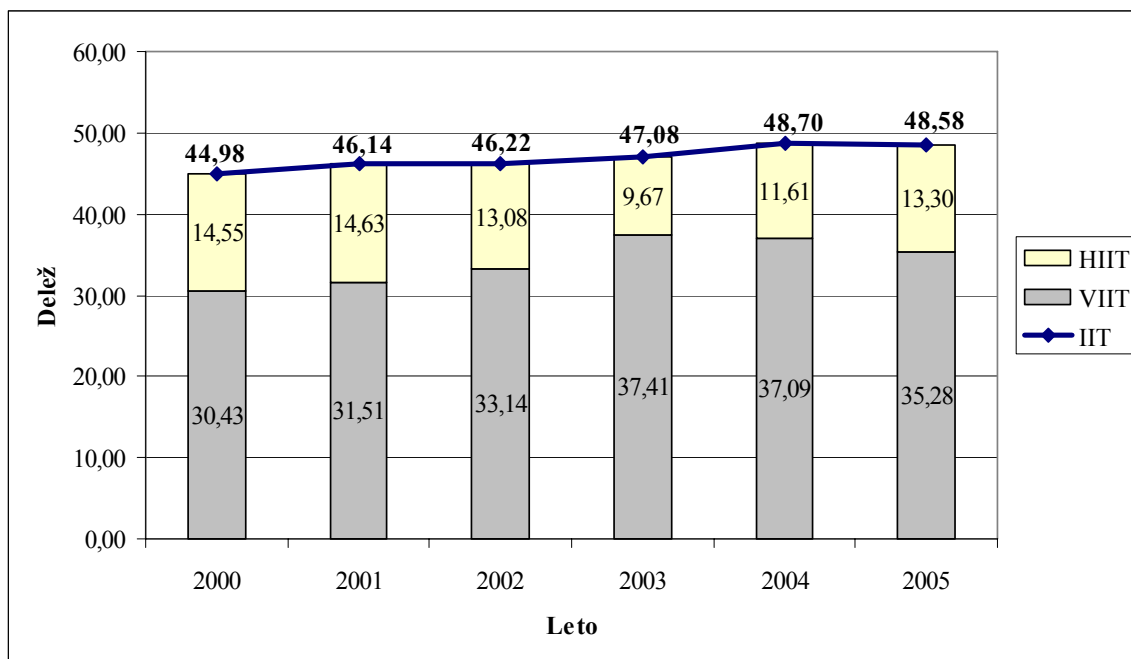
kjer je X_i vrednost izvoza panoge i , M_i vrednost uvoza panoge i v določenem časovnem obdobju (koledarsko leto), z se spreminja glede na vrsto znotrajpanožne trgovine, k je število sektorjev v vertikalni oziroma horizontalni znotrajpanožni trgovini, n pa predstavlja število sektorjev v gospodarstvu.

4.1.3.1 Empirični rezultati merjenja horizontalne in vertikalne znotrajpanožne trgovine v Sloveniji

Deleži vertikalne in horizontalne znotrajpanožne trgovine v celotni tovrstni mednarodni menjavi Slovenije v obdobju 2000-2005, izračunani na podlagi petmestne SMTK, so prikazani na Sliki 5.²⁶

²⁶ Izračunani deleži celotne znotrajpanožne trgovine Slovenije na podlagi petmestne SMTK v obravnavanem obdobju so manjši od izračunanih deležev znotrajpanožne trgovine Slovenije na podlagi trimestne SMTK zaradi že omenjenega razloga – padanja povprečne ravni znotrajpanožne trgovine Slovenije na nižjih ravneh klasifikacije SMTK.

Slika 5: Deleži vertikalne in horizontalne znotrajpanožne trgovine v Sloveniji ($\alpha = \pm 0,15$), 2000-2005

Opombe: VIIT = vertikalna znotrajpanožna trgovina,
 HIIT = horizontalna znotrajpanožna trgovina,
 IIT = znotrajpanožna trgovina.

Vir: Interni podatki Statističnega urada Republike Slovenije; lastni izračuni.

Skozi celotno opazovano obdobje je delež vertikalne znotrajpanožne trgovine bistveno višji od horizontalne. Delež slednje se je od leta 2000 do 2003 zmanjšal za 4,88 odstotnih točk, nato pa se je zopet povečal in leta 2005 znašal 13,30 %. Nasprotno je bilo gibanje deleža vertikalne znotrajpanožne trgovine, ki se je v obravnavanem obdobju sprva povečevala, proti koncu pa se je njen delež nekoliko znižal.

Če se torej držimo predpostavke, da je kakovost posameznega diferenciranega proizvoda določena z njegovo relativno ceno, lahko vertikalno diferencirani proizvodi, ki ustrezajo enačbi (7), predstavljajo trgovino z vertikalno diferenciranimi proizvodi nižje kakovosti, po enačbi (8) pa kažejo na trgovino z vertikalno diferenciranimi proizvodi višje kakovosti. V Tabeli 3 na strani 35 so prikazani rezultati merjenja horizontalne in vertikalne znotrajpanožne trgovine za Slovenijo v letih 1995 in 2005 na osnovi petmestne SMTK.

Tabela 3: Deleži horizontalne in vertikalne znotrajpanožne trgovine Slovenije v letih 1995 in 2005 (v %)

Leto	IIT	HIIT	VIIT	VIIT1	VIIT2
1995	45,60	7,40	38,20	23,81	14,39
2005	48,58	13,30	35,28	22,42	12,86

Opombe: VIIT1 = trgovina z vertikalno diferenciranimi proizvodi nižje kakovosti, VIIT2 = trgovina z vertikalno diferenciranimi proizvodi višje kakovosti, ostali simboli imajo enak pomen kot pri Sliki 5.

Vir: Černoša, 2005, str. 105; interni podatki Statističnega urada RS; lastni izračuni.

V preučevanem desetletju se je delež horizontalne znotrajpanožne trgovine sicer povečal za 5,90 odstotnih točk in leta 2005 znašal 13,30 % celotne zunanje trgovine Slovenije, vendar je delež menjave s horizontalno diferenciranimi proizvodi v celotnem obdobju bistveno nižji od deleža vertikalne znotrajpanožne trgovine. Če primerjamo dobljene deleže vertikalne znotrajpanožne trgovine, opazimo, da vertikalna znotrajpanožna trgovina z diferenciranimi proizvodi nižje kakovosti presega delež tovrstne trgovine z diferenciranimi proizvodi višje kakovosti. Med letoma 1995 in 2005 se je sicer delež vertikalne znotrajpanožne trgovine nekoliko zmanjšal (za 2,92 odstotne točke), pri tem pa je delež različic višje kakovosti padel bolj kot delež različic nižje kakovosti.

Slovenija je torej pretežno usmerjena v proizvodnjo vertikalno diferenciranih proizvodov nižje kakovosti. Černoša (2005) tudi meni, da je proizvodna struktura oziroma znotrajpanožna usmerjenost Slovenije slabše prilagojena za izvoz na zahtevne trge držav članic EU, ki sicer predstavljajo približno dve tretjini skupnega slovenskega izvoza (Černoša, 2005, str. 106). Domnevamo torej lahko, da bodo stroški prilagajanja Slovenije sedaj po vstopu v EU relativno visoki.

4.1.4 Metodologija merjenja mejne znotrajpanožne trgovine

Spremembe v obsegu znotrajpanožne trgovine lahko ugotavljamo s primerjavo vrednosti Grubel-Lloydovih indeksov v različnih časovnih točkah (Boršič, 2000a, str. 45). Številni avtorji so tako predlagali različne načine merjenja mejne znotrajpanožne trgovine, na primer Hamilton in Kniest (1991), Greenaway, Hine, Milner in Elliott (1994). Brühlhart (1994) je na podlagi pomanjkljivosti teh kazalnikov predlagal izpopolnjen indeks za merjenje mejne znotrajpanožne trgovine, ki je zasnovan na standardnem Grubel-Lloydovem indeksu in kaže strukturo sprememb izvoznih ter uvoznih blagovnih tokov po sledeči enačbi (Brühlhart, 1994, str. 605):

$$MIIT_B = 1 - \frac{|\Delta X - \Delta M|}{|\Delta X| + |\Delta M|}, \quad (10)$$

kjer je ΔX sprememba izvoza v opazovanem obdobju in ΔM sprememba uvoza v istem časovnem obdobju. Indeks lahko zavzema vrednosti med 0 in 1, pri čemer 0 pomeni, da je mejna sprememba v trgovinskih tokovih popolnoma medpanožna, pri vrednosti 1 pa so mejni trgovinski tokovi v celoti znotrajpanožni (Boršič, 2000a, str. 46).

Brühlhartov indeks ima podobne značilnosti kot standardni Grubel-Lloydov indeks za merjenje znotrajpanožne trgovine, vendar v primerjavi z njim Brühlhartov indeks ne pada z naraščanjem ravni SMTK. Brühlhartov indeks tudi omogoča zaznavanje smeri in strukture sprememb izvoznih in uvoznih blagovnih tokov v določenem časovnem obdobju, medtem ko je Grubel-Lloydov indeks le indikator strukture mednarodnih blagovnih tokov v posameznem letu in pokazatelj, kako se je ta struktura spreminjala v času. Brühlhartov indeks torej meri dinamične spremembe v strukturi blagovnih tokov posamezne panoge v določenem časovnem intervalu, medtem ko statični Grubel-Lloydov indeks meri delež znotrajpanožne trgovine v skupni trgovini posamezne panoge za določeno leto in omogoča le možnost primerjav za opazovana leta (Brühlhart, 1994, str. 602, 606).

Če so mejne vrednosti izvozov in uvozov opazovane panoge v nekem časovnem obdobju skladno naraščale ali padale, je prišlo do trgovinsko pogojene regionalne specializacije na znotrajpanožni ravni, pri tem pa je splošna konkurenčnost panoge določena z dejavniki, ki simetrično vplivajo na vse države (globalno povpraševanje, tehnološke spremembe). V nasprotnem primeru, torej ob razhajanju med mejno vrednostjo izvoza in mejno vrednostjo uvoza opazovane panoge v nekem časovnem intervalu, pa je prišlo do trgovinsko pogojene specializacije na medpanožni ravni, pri čemer je prav tako splošna konkurenčnost panoge določena z dejavniki, ki vplivajo na vse države (Černoša, 2003, str. 145).

Agregatni Brühlhartov indeks neke industrije ali gospodarstva se izračunava kot tehtano povprečje po sledeči enačbi (Boršič, 2000a, str. 46):

$$MIIT = \sum_{i=1}^n w_i MIIT_B, \quad (11)$$

$$\text{kjer je } w_i = \frac{|\Delta X|_i + |\Delta M|_i}{\sum_{i=1}^n (|\Delta X|_i + |\Delta M|_i)}, \quad (12)$$

pri tem pa so oznake enake kot v enačbi (10), $i = 1, \dots, n$ in n predstavlja število sektorjev v gospodarstvu ali število podskupin v sektorjih.

Kot sta pokazala Thom in McDowell (1999), Brühlhartov indeks podcenjuje pomen znotrajpanožne trgovine ter s tem precenjuje obseg medpanožne trgovine in stroškov prilagajanja, ki nastanejo iz procesa zunanjetrgovinske liberalizacije. Druga slabost Brühlhartovega indeksa je njegova nezmožnost razmejitve med horizontalno in vertikalno znotrajpanožno trgovino (Bojnec, Novak, 2005a, str. 6).

Thom in McDowell sta zato predlagala nekoliko drugačen indeks mejne znotrajpanožne trgovine, ki upošteva naraščajočo delitev mednarodne proizvodnje (Brühlhart, 2002, str. 13):

$$TM_i = 1 - \frac{|\Delta X_i - \Delta M_i|}{\sum_{l=1}^l |\Delta X_l| + \sum_{l=1}^l |\Delta M_l|}, \quad (13)$$

pri čemer i označuje sektorje, l pa podsektorje oziroma skupine. Razlika med Brühlhartovim in Thom-McDowellovim indeksom je, da dinamični TM indeks obravnava vsak podsektor neke industrije kot posamezno industrijo, medtem ko dinamični MIIT meri le na ravni industrije. Agregirani TM indeks tako »meri delež spremembe v skupnih trgovinskih tokovih med dvema časovnima obdobjema, ki odpadejo na znotrajpanožno trgovino v primerjavi z medpanožno trgovino« (Bojnec, Novak, 2005a, str. 7).

Načelo Thom-McDowellovega indeksa je, da se pri izračunu mejne znotrajpanožne trgovine upošteva tudi podsektorje, če so ti vertikalno povezani. Tako Brühlhartov indeks sicer zadovoljivo zajema delež horizontalne znotrajpanožne trgovine; zaradi ločevanja proizvodnih procesov, ki lahko potekajo tudi v drugih državah, pa indeks podcenjuje višino vertikalne znotrajpanožne trgovine. Če na primer neka država poveča izvoz in hkrati zmanjša uvoz določenega končnega proizvoda, pri tem pa v enaki višini poveča tudi uvoz sestavnih delov za proizvodnjo tega proizvoda doma, bo Brühlhartov indeks beležil vrednost 0. Če pa definiramo proizvodnjo tega proizvoda in sestavne dele kot eno industrijo, bo indeks Thom-McDowell kazal vrednost 1 oziroma popolno znotrajpanožno trgovino.

Veljavnost Thom-McDowellovega indeksa je tako odvisna predvsem od primerno definiranih sektorjev in podsektorjev, težko pa je določiti pravo stopnjo agregiranja podatkov (Brühlhart, 2002, str. 13-14). Če obstaja možnost, da kazalec ne zajema vseh sprememb v strukturi mednarodne trgovine in s tem podcenjuje obseg znotrajpanožne menjave, so stroški prilagajanja gospodarstva precenjeni.

Mejna znotrajpanožna trgovina je pri Thom-McDowellovem indeksu sestavljena iz horizontalnega znotrajpanožnega trgovinskega indeksa $HIIT_{TM}$ in vertikalnega znotrajpanožnega trgovinskega indeksa $VIIIT_{TM}$:

$$VIIIT_{TM} = TM_i - HIIT_{TM}, \quad (14)$$

kjer je indeks HIIT_{TM} računan iz Brühlhartovega indeksa na ravni posameznega proizvoda. Delitev znotrajpanožne trgovine na horizontalni in vertikalni del po tem pristopu temelji na organizaciji proizvodnje in razpoložljivosti proizvodnih dejavnikov, v primerjavi z že opisanim indeksom povprečnih cen, ki temelji predvsem na značilnostih in razlikah v kakovosti proizvodov (Bojnec, Novak, 2005, str. 24; Bojnec, Novak, 2005a, str. 7).

4.1.4.1 Empirični rezultati merjenja mejne znotrajpanožne trgovine v Sloveniji

Ker Brühlhartov indeks skuša prikazati dinamične spremembe v strukturi blagovnih tokov, tudi predpostavlja, da sta opazovani leti ločeni z obdobjem vsaj petih let – v obravnavanem primeru je časovni interval 1996-2005. Rezultati merjenja mejne znotrajpanožne trgovine za Slovenijo z Brühlhartovim indeksom po enačbi (10) so prikazani v Tabeli 1 v Prilogi 6, medtem ko Tabela 2 (glej Prilogo 6) prikazuje le rezultate za sektor 8 – razni izdelki (skupaj z Grubel-Lloydovim indeksom), saj se je le-ta izkazal za enega izmed treh najpomembnejših sektorjev v slovenski znotrajpanožni trgovini.

Kot sem že omenila v podpoglavju o Grubel-Lloydovem indeksu, višji indeks IIT ne pomeni nujno tudi povečane znotrajpanožne trgovine. Pri skupini 891 – orožje in strelivo, na primer, se je Grubel-Lloydov indeks povečal z 0,010 v letu 1996 na 0,730 v letu 2005, medtem ko indeks mejne znotrajpanožne trgovine kaže na nespremenjen delež tovrstne menjave pri tej skupini proizvodov (vrednost 0,000). V tem primeru je namreč dinamična pozitivna medpanožna sprememba povzročila povečano statično znotrajpanožno trgovino. Enak pojav lahko zasledimo tudi pri skupini 851. Nasprotno pa gre pri sektorju 831 – kovčki, potovalke, itd. za negativno spremembo v statičnem Grubel-Lloydovem indeksu, mejni kazalec pa kaže, da do zmanjšanja znotrajpanožne trgovine vendarle ni prišlo, saj je bila sprememba zgolj medpanožna. Pojav nespremenjene znotrajpanožne trgovine v sektorju 8 zasledimo tudi pri skupinah 843, 844, 845, 848, 871 in 897.

Čim višje kot so vrednosti indeksa mejne znotrajpanožne trgovine MIIT na ravni gospodarstva, tem stabilnejše trgovinske blagovne tokove ima gospodarstvo v opazovanem časovnem obdobju (Černoša, 2003, str. 182). Vrednosti povprečne mejne znotrajpanožne trgovine na ravni sektorjev in celotnega gospodarstva so izpisane v Tabeli 4. Navedena tabela tudi potrjuje, da predelovalne dejavnosti (5-8 SMTK) izkazujejo najstabilnejše trgovinske izvozne in uvozne tokove. Proizvodi iz teh sektorjev predstavljajo trgovinsko pogojeno regionalno specializacijo na znotrajpanožni ravni v Sloveniji. Nasprotno pa proizvodi iz sektorjev hrane in surovin (0-4 SMTK) v povprečju beležijo nizke deleže mejne znotrajpanožne trgovine, kar kaže na trgovinsko pogojeno medpanožno specializacijo. Pri sektorju 9 – proizvodi in transakcije, ki ob izračunu Grubel-Lloydovega indeksa beleži precejšnje povečanje ter s tem velik obseg znotrajpanožne trgovine, pa se pri izračunu indeksa mejne znotrajpanožne trgovine izkaže, da gre za povečanje, ki je povsem medpanožne narave.

Tabela 4: Agregatni Brühlhartov indeks mejne znotrajpanožne trgovine v Sloveniji, 1996-2005

Sektor		IIT 1996	IIT 2005	MIIT _B 1996/2005
0	Živila in žive živali	0,429	0,463	0,272
1	Pijače in tobak	0,752	0,601	0,321
2	Surove snovi, razen goriv	0,391	0,534	0,554
3	Mineralna goriva in maziva	0,146	0,305	0,361
4	Olja, masti in voski žival. in rastl. izvora	0,393	0,334	0,196
5	Kemični proizvodi	0,566	0,601	0,622
6	Izdelki, razvrščeni po materialu	0,677	0,706	0,655
7	Stroji in transportne naprave	0,655	0,647	0,613
8	Razni izdelki	0,706	0,664	0,616
9	Proizvodi in transakcije	0,183	0,398	0,000
Skupaj		0,619	0,623	0,596

Vir: Interni podatki Statističnega urada Republike Slovenije; lastni izračuni.

Za Slovenijo sem izračunala tudi prilagojeni Thom-McDowellov indeks, in sicer na ravni enega in treh števil SMTK, saj naj bi tako visoka agregacija zajemala dovolj široko množico proizvodov, da bi se s tem izognili problemu neprimerne klasifikacije. Rezultati TM indeksa so prikazani v Tabeli 5, pri čemer sem kot $HIIT_{TM}$ upoštevala Brühlhartov indeks mejne znotrajpanožne trgovine, izračunan po sektorjih.

Tabela 5: Deleži Thom-McDowellovih indeksov mejne znotrajpanožne trgovine za Slovenijo, 1996-2005

Sektor		TM 1996/2005	HIIT _{TM}	VIIT _{TM}
0	Živila in žive živali	0,615	0,272	0,342
1	Pijače in tobak	0,467	0,321	0,146
2	Surove snovi, razen goriv	0,652	0,554	0,098
3	Mineralna goriva in maziva	0,412	0,361	0,051
4	Olja, masti in voski žival. in rastl. izvora	0,438	0,196	0,242
5	Kemični proizvodi	0,981	0,622	0,359
6	Izdelki, razvrščeni po materialu	0,929	0,655	0,274
7	Stroji in transportne naprave	0,868	0,613	0,255
8	Razni izdelki	0,883	0,616	0,267
9	Proizvodi in transakcije	0,666	0,000	0,666

Opombi: $HIIT_{TM}$ – delež horizontalne mejne znotrajpanožne trgovine,

$VIIT_{TM}$ – delež vertikalne mejne znotrajpanožne trgovine.

Vir: Interni podatki Statističnega urada Republike Slovenije; lastni izračuni.

Po pričakovanjih so se TM indeksi, izračunani po posameznih sektorjih, izkazali za višje od Brühlhartovih indeksov, ki naj bi torej podcenjevali velikost mejne znotrajpanožne trgovine. Sektorji predelovalnih dejavnosti (5-8 SMTK) kažejo na skoraj popolno znotrajpanožno trgovino, medtem ko je TM indeks v ostalih sektorjih nižji. Potencialni stroški strukturnega prilagajanja Slovenije naj bi bili torej bistveno nižji. Kljub temu pa je pri interpretaciji teh rezultatov potrebna previdnost, saj so rezultati lahko izkrivljeni ravno zaradi napačne izbire klasifikacije in opredelitve panog.

4.2 ANALIZA DEJAVNIKOV ZNOTRAJPAÑOŽNE TRGOVINE V SLOVENIJI

S pomočjo ekonometrične analize skušam v tem podpoglavju preveriti vpliv panožno specifičnih dejavnikov na znotrajpanožno trgovino Slovenije v obdobju od leta 2001 do 2005. Nekateri podatki so se izkazali za časovno omejene ali nedostopne, zato sem v analizo vključila spremenljivke, katerih podatki so bili na voljo na Agenciji Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (AJPES), Statističnem uradu Republike Slovenije, Banki Slovenije in Eurostatu.²⁷

Zaradi primerljivosti so podatki razvrščeni v skladu s Standardno klasifikacijo dejavnosti (SKD) na ravni dveh mest. Dvomesna SKD za predelovalno dejavnosti opredeljuje 23 sektorjev, ker pa DN37 – reciklaža v mednarodni menjavi ne sodeluje, je le-ta izvzeta. Tako je obravnavanih 22 sektorjev v obdobju petih let, kar znaša 110 opazovanj v celotnem vzorcu.

4.2.1 Metodologija in opredelitev modela

Izbor neodvisnih spremenljivk temelji predvsem na teoretičnih predpostavkah in dveh izbranih člankih: Aturupane, Djankov, Hoekman (1997) ter Boršič (2000). Model zajema 5 neodvisnih spremenljivk in Grubel-Lloydov indeks znotrajpanožne trgovine kot odvisno spremenljivko (IIT). Ocenjen je tako sledeči regresijski model:

$$IIT_{it} = \beta + \beta_1 EO_{it} + \beta_2 KON_{it} + \beta_3 DEL_{it} + \beta_4 KAP_{it} + \beta_5 TNI_{it} + u \quad (15)$$

z naslednjimi neodvisnimi (pojasnjevalnimi) spremenljivkami:

- Ekonomije obsega (EO) predstavljajo razmerje med povprečno dodano vrednostjo na zaposlenega v največjih štirih podjetjih²⁸ in povprečno dodano vrednostjo v celotnem sektorju.

²⁷ AJPES je vir podatkov iz bilanc stanja in bilanc uspeha vseh podjetij predelovalne dejavnosti, od Statističnega urada RS pa sem pridobila podatke o zunanji trgovini Slovenije ter raziskavah in razvoju. Nekatere podatke o deležu zadnje spremenljivke sem poiskala tudi s pomočjo Eurostata; Banka Slovenije pa je vir podatkov o neposrednih tujih investicijah Slovenije v tujini.

²⁸ Podjetja so razvrščena po velikosti glede na celotne prihodke.

$$EO_i = \frac{\frac{\sum_{j=1}^4 \frac{dv_j}{L_j}}{\frac{\sum_{j=1}^n \frac{dv_j}{L_j}}{n}}, \quad (16)$$

kjer je dv_j dodana vrednost v podjetju j , n število podjetij v sektorju i in L_j število zaposlenih v podjetju j (Boršič, 2000, str. 7).

Glede na podpoglavje o ekonomijah obsega je delež znotrajpanožne trgovine večji v panogah, kjer podjetja dosegajo ekonomije obsega. Na splošno torej lahko pričakujemo pozitivni vpliv te spremenljivke na znotrajpanožno trgovino Slovenije. Pozitiven vpliv se domneva predvsem za vertikalno znotrajpanožno trgovino, medtem ko bi v primeru horizontalne lahko bil tudi negativen. Manjše ekonomije obsega namreč vodijo do lažjega vstopa v panogo, več monopolističnih podjetij na trgu in s tem tudi več različic pa povečuje delež znotrajpanožne trgovine (Aturupane, Djankov, Hoekman, 1997, str. 13).

- Struktura trga (KON) je prikazana v stopnji koncentracije prodaje, torej v razmerju med prodajo štirih največjih podjetij in celotno prodajo vseh podjetij v sektorju.²⁹

$$KON_i = \frac{\sum_{j=1}^4 s_j}{\sum_{j=1}^n s_j}, \quad (17)$$

pri čemer je s_j prodaja podjetja j , n pa število podjetij v sektorju i .

Visoka vrednost te spremenljivke pomeni manjše možnosti za vstop novih podjetij v panogo in manjši obseg znotrajpanožne trgovine. Po drugi strani pa visoka stopnja koncentracije omogoča oligopolistično znotrajpanožno trgovanje (Boršič, 2000, str. 7). Pričakovana vrednost spremenljivke za horizontalno znotrajpanožno trgovino je negativni predznak β_2 , saj po teoriji lažje pride do horizontalno diferenciranih proizvodov, ko je na trgu prisotno večje število podjetij. Vpliv spremenljivke na vertikalno znotrajpanožno trgovino je po mnenju Aturupaneja, Djankova in Hoekmana (1997) odvisen od velikosti uporabljenega modela.

²⁹ Zajeti so podatki o čistih prihodkih od prodaje.

- Delovna intenzivnost (DEL) je zajeta v deležu stroškov dela v celotnih stroških.³⁰ Njen vpliv na vertikalno znotrajpanožno trgovino je po pričakovanjih pozitiven ter negativen v primeru horizontalne znotrajpanožne trgovine. Vpliv na znotrajpanožno trgovino je tako odvisen od deležev posamezne vrste znotrajpanožne trgovine v celotni znotrajpanožni trgovini.
- Razmerje med kapitalom in zaposlenimi (KAP) prikazuje tehnološke pogoje za znotrajpanožno specializacijo (Boršič, 2000, str. 8). Pričakovana vrednost te spremenljivke na horizontalno znotrajpanožno trgovino je pozitivna, saj po pričakovanjih večja kapitalska opremljenost podjetij vodi do večje specializacije in izkoriščanja ekonomij obsega ter s tem tudi do večjega obsega znotrajpanožne trgovine. Aturupane, Djankov in Hoekman (1997) menijo, da je vpliv na vertikalno znotrajpanožno trgovino negativen, ker se pri višjem razmerju med kapitalom in delom pojavi manjši delež dela v celotni dodani vrednosti. Različice kvalitete proizvoda so povezane z dejavnostmi, ki dovoljujejo različne inpute kvalificiranega in nekvalificiranega dela, s tem pa se zmanjša obseg vertikalne znotrajpanožne trgovine (Aturupane, Djankov, Hoekman, 1997, str. 14).
- Tuje neposredne investicije (TNI) so prikazane kot delež tujih neposrednih investicij sektorja v celotnih tujih neposrednih investicijah sektorjev predelovalnih dejavnosti. V skladu s podpoglavjem 3.5 o dejavnikih znotrajpanožne trgovine naj bi bile pozitivno povezane z deležem vertikalne znotrajpanožne trgovine, saj multinacionalne družbe pogosto proizvajajo več različic proizvodov. Vpliv te spremenljivke na horizontalno znotrajpanožno trgovino pa je odvisen od izvozne strukture panoge v državi ter je lahko pozitiven ali negativen.

Zaradi časovnega zamika pri vplivu spremenljivke tujih neposrednih investicij sem slednjo vključila v model z odlogom enega leta. Spremenljivka izdatkov za raziskave in razvoj v model bi vključena, saj se ni izkazala za statistično značilno ter ni na voljo za vsa opazovana leta. Da bi se izognila vplivu posameznih let, sem podatke deflacionala.

4.2.2 Rezultati empirične analize

Rezultati s pomočjo metode najmanjših kvadratov ocenjenih vplivov neodvisnih spremenljivk na znotrajpanožno trgovino Slovenije v obdobju 2001-2005 so prikazani s Tabelo 6 na strani 43.

³⁰ Zaradi nedosegljivosti podatkov sem za celotne stroške uporabila podatke o poslovnih odhodkih skupaj. Morda so zaradi tega stroški dela v celotnih stroških nekoliko podcenjeni.

Tabela 6: Rezultati linearne regresije (metoda najmanjših kvadratov)

Neodvisna spremenljivka	IIT 2001-2005	
	Beta	t-stat
Konstanta	0,404 *	(3,500)
EO _i	0,050	(0,805)
KON _i	0,355 *	(3,305)
DEL _i	0,982 *	(3,717)
KAP _i	-3,3E-008 *	(-3,122)
TNI _i	0,650 **	(2,629)
R ²	0,221	
Število opazovanj	110	

Opombe:

- IIT = Grubel-Lloydov indeks znotrajpanožne trgovine,
- v oklepajih so podane vrednosti t-statistike,
- * koeficient, značilen pri $\alpha = 0,01$ in ** koeficient, značilen pri $\alpha = 0,05$.

Vir: Lastni izračuni.

Za celotno znotrajpanožno trgovino v preučevanem obdobju so statistično značilni koeficienti strukture trga, delovne intenzivnosti in kapitala na zaposlenega (pri $\alpha = 0,01$). Dobljeni pozitivni predznak β_2 (koeficient strukture trga) glede na teoretične predpostavke kaže na večji delež vertikalne znotrajpanožne trgovine v celotni trgovini Slovenije. V skladu s pričakovanji o vplivu na vertikalno znotrajpanožno trgovino prav tako zaradi pozitivnega predznaka koeficienta delovne intenzivnosti ter negativnega predznaka kapitalske opremljenosti lahko sklepamo, da je znotrajpanožna trgovina Slovenije predvsem vertikalnega značaja.

Pri $\alpha = 0,05$ postane statistično značilen in pozitiven tudi koeficient tujih neposrednih investicij, kar je ponovno skladno s pričakovanji o vplivu te spremenljivke na vertikalno znotrajpanožno trgovino. Neodvisna spremenljivka ekonomij obsega se v preučevanem obdobju ni izkazala za statistično značilno. Rezultati ekonometrične analize so torej ustrezni teoretičnim napovedim o vplivu panožno specifičnih dejavnikov na znotrajpanožno trgovino Slovenije. Na podlagi dobljenih koeficientov lahko sklepamo, da znotrajpanožna trgovina Slovenije s tujino poteka predvsem z vertikalno diferenciranimi proizvodi. Poleg tega lahko tudi sklepamo, da so struktura trga, delovna intenzivnost in kapitalska opremljenost proizvodnje ter neposredne tuje investicije dejavniki vertikalne znotrajpanožne trgovine v Sloveniji.

Determinacijski koeficient za celotni vzorec znaša 0,221, kar pomeni, da je 22,1 % variance odvisne spremenljivke pojasnjene z linearnim vplivom vključenih neodvisnih spremenljivk.

Po tem lahko sklepamo, da vključeni panožno specifični dejavniki deloma pojasnjujejo znotrajpanožno trgovino Slovenije, morda pa imajo večji vpliv nanjo tisti panožno specifični dejavniki, ki v analizo zaradi nedostopnosti podatkov niso vključeni (značilnosti dela, diferenciacija proizvodov, itd.). Če bi nadalje namesto agregatnih testirali bilateralne tokove, bi utegnili imeti večji vpliv na znotrajpanožno trgovino Slovenije deželno specifični dejavniki, kot so na primer BDP per capita, geografska bližina in relativno nizki transportni stroški.

Model s stalnimi učinki (fixed effects model), ki upošteva panelno strukturo podatkov³¹ (glej Prilogo 7) kaže, da je prevladujoči del variabilnosti odvisne spremenljivke pojasnjen s fiksnimi učinki panoge. Pri tem je statistično značilen le koeficient kapitala na zaposlenega, ostale pojasnjevalne spremenljivke pa so postale neznačilne. Determinacijski koeficient znaša kar 95,4 %, kar pomeni, da je večina variance znotrajpanožne trgovine Slovenije pojasnjene z vključenimi pojasnjevalnimi spremenljivkami, predvsem pa s specifičnimi značilnostmi panoge, ki so v tem obdobju fiksne.

Navedena ugotovitev o deležu vertikalne znotrajpanožne trgovine je tudi v skladu z rezultati izračunanih kazalcev znotrajpanožne trgovine Slovenije, saj ti enako kažejo na večji delež in vpliv vertikalne v primerjavi s horizontalno znotrajpanožno trgovino. Če nadalje primerjam dobljene rezultate z Boršičevo (2000), ki je prav tako preučevala vpliv panožno specifičnih dejavnikov na znotrajpanožno trgovino Slovenije (1996-1999), je slednja beležila večinoma nizke in statistično neznačilne koeficiente. Podobno pa sta se koeficienta kapitala na zaposlenega v celotnem vzorcu in delovne intenzivnosti pri testiranju vpliva na vertikalno znotrajpanožno trgovino izkazala za statistično značilna. Boršičeva je beležila tudi izredno nizek dobljeni determinacijski koeficient (0,011 za celotni vzorec). Nasprotja pri primerjavi rezultatov so lahko posledica razlik v specifikaciji modela in vključenih spremenljivkah, sprememb v opazovanem obdobju ter nenazadnje tudi razlik pri izbiri ravni Standardne klasifikacije dejavnosti.³² Prav mogoče je namreč, da bi se moji koeficienti izkazali za statistično neznačilne na nižjih ravneh klasifikacije oziroma nasprotno. Izbrana dvomestna raven klasifikacije mi tudi onemogoča natančnejšo analizo horizontalne in vertikalne znotrajpanožne trgovine Slovenije, saj pri izračunu vrednosti enote praktično vsa podpodročja prikazujejo vertikalno znotrajpanožno trgovino.

³¹ Regresija je izvedena s pomočjo vključevanja nepravih (dummy) spremenljivk v model za vsako posamezno panogo.

³² Boršičeva (2000) namreč uporablja SKD na ravni treh števil.

5 SKLEP

V diplomskem delu analiziram teoretične in empirične vidike znotrajpanožne trgovine Slovenije. Teorije medpanožne trgovine namreč ne pojasnjujejo zadovoljivo sodobnih trendov menjave med razvitimi državami, hkrati pa številne raziskave potrjujejo naraščajoče deleže znotrajpanožne trgovine med razvitimi državami ter še posebno med članicami Evropske unije.

Slovenske izvozne in uvozne tokove sem analizirala s pomočjo kazalcev znotrajpanožne trgovine, katere sem v skladu s ciljem diplomskega dela uporabila za preučitev potencialnih stroškov prestrukturiranja. Za tiste panoge, pri katerih prevladuje medpanožna trgovina, pričakujemo visoke stroške prestrukturiranja, medtem ko so panoge z znotrajpanožno naravo trgovanja po pričakovanju bolj prilagodljive ob premeščanju proizvodnih dejavnikov oziroma liberalizaciji trga. Po drugi strani sem ustrezno s ciljem naloge analizirala tudi dejavnike, ki vplivajo na znotrajpanožno trgovino Slovenije.

Delež znotrajpanožne trgovine, merjen z Grubel-Lloydovim indeksom, je v preučevanem obdobju (1996-2005) največji v vseh štirih sektorjih predelovalnih dejavnosti, nizke deleže pa beležijo sektorji surovin in hrane. Primerjava indeksov znotrajpanožne trgovine v celotni trgovini Slovenije je tudi pokazala, da v nasprotju z ostalimi tranzicijskimi državami v našem primeru ni zaslediti pomembnejših in opaznejših trendov prestrukturiranja dejavnosti. Znotrajpanožna koncentracija namreč v letu 2005 ostaja v istih sektorjih kot ob začetku obdobja tranzicije. Vendar pa so deleži znotrajpanožne trgovine Slovenije še vedno relativno nizki, če jih primerjamo z bolj razvitimi članicami EU, kar Slovenijo uvršča v skupino manj razvitih evropskih držav. V prihodnjih letih je zato možno pričakovati dodatne trende prestrukturiranja v smeri večje znotrajpanožne specializacije.

Analiza posameznih vrst znotrajpanožne trgovine kaže, da v Sloveniji prevladuje vertikalna znotrajpanožna trgovina, katere delež je dva- do trikrat višji od horizontalne. Podrobnejša opredelitev tudi razkrije, da v Sloveniji prevladuje vertikalna trgovina s proizvodi nižje kakovosti. Slovenija je torej slabše prilagojena za oskrbovanje zahtevnejših trgov Evropske unije, zato bo potrebno, da se bodo procesi strukturnega prilagajanja nadaljevali, tudi z namenom povečati konkurenčnost na področjih kakovostnejših različic proizvodov. Lahko pričakujemo, da se bodo visoki stroški prestrukturiranja pojavljali predvsem v panogah, ki izkazujejo visoke deleže medpanožne trgovine in imajo potemtakem slabšo prilagodljivost proizvodnih dejavnikov (živilska, tekstilna industrija, surovine, itd.).

Mejna znotrajpanožna trgovina, prikazana s pomočjo Brühlhartovega indeksa, kaže delež sprememb v celotni zunanji trgovini Slovenije v obdobju med letoma 1996 in 2005. Analiza je potrdila prevladujoči obseg znotrajpanožne trgovine med predelovalnimi dejavnostmi ter stabilnost tovrstnih zunanjetrgovinskih tokov.

Ocenjena linearna funkcija vpliva izbranih neodvisnih spremenljivk panožno specifičnih dejavnikov na znotrajpanožno trgovino Slovenije je dala pričakovane rezultate. Statistično značilen in pozitiven vpliv imajo koeficienti strukture trga, delovne intenzivnosti in neposrednih tujih investicij, medtem ko je negativen koeficient razmerja med kapitalom in zaposlenimi. Statistično neznačilna sta koeficienta ekonomije obsega in izdatkov za raziskave in razvoj. Izvedena ekonometrična analiza podkrepi ugotovitev, da gre v primeru Slovenije za prevladujočo vertikalno znotrajpanožno trgovino.

Na podlagi dobljenega determinacijskega koeficienta lahko ugotovimo, da je dobra petina variance znotrajpanožne trgovine Slovenije pojasnjena z linearnim vplivom vključenih panožnih pojasnjevalnih spremenljivk. Pri analizi bilateralnih trgovinskih tokov pa bi za Slovenijo utegnili biti pomembni tudi deželno specifični dejavniki – BDP per capita, kot tudi geografska bližina in relativno nizki transportni stroški. Panelni izračun pokaže, da je pomemben del variabilnosti znotrajpanožne trgovine Slovenije pojasnjen s fiksnimi učinki panoge. Izbrana raven SKD klasifikacije pa onemogoča natančnejšo analizo obeh vrst znotrajpanožne trgovine.

LITERATURA

1. Aturupane Chonira, Djankov Simeon, Hoekman Bernard: Determinants of Intra-industry trade between East and West Europe. Washington : The World Bank, 1997. 32 str.
2. Berry Steven, Waldfogel Joel: Product Quality and Market Size. New Haven : Yale University – Department of Economics, 2004. 35 str.
3. Bojnec Štefan, Novak Matjaž: Ali znotrajpanožna trgovina prevladuje v slovenski blagovni menjavi?. IB revija, Ljubljana, 2005, 3, str. 22-40.
4. Bojnec Štefan, Novak Matjaž: Metodologija za ugotavljanje konkurenčnih prednosti in pozicioniranje sektorjev slovenskega gospodarstva po konkurenčnosti blagovne menjave. IB revija, Ljubljana, 2005a, 1/2, str. 4-25.
5. Boršič Darja: Dejavniki znotrajpanožne trgovine v Sloveniji. Bilten EDP, Maribor, 2000, 2/3, str. 57-74.
6. Boršič Darja: Merjenje znotrajpanožne trgovine. Bilten EDP, Maribor, 2000a, 23, 4, str. 39-49.
7. Bowen Harry P., Hollander Abraham, Viaene Jean-Marie: Applied International Trade Analysis. London : MacMillian Press Ltd, 1998. 678 str.
8. Brühlhart Marius: Marginal Intra-Industry Trade: Measurement and Relevance for the pattern of Industrial Adjustment. Weltwirtschaftliches Archiv, 130 (1994), 3, str. 600-613.
9. Brühlhart Marius: Marginal Intra-Industry Trade: Towards a Measure of Non-disruptive trade Expansion. Lloyd P.J., Lee H., Frontiers of Research on Intra-industry Trade. Palgrave Macmillian, 2002, str. 1-26.
10. Černoša Stanislav: Karakteristike znotrajpanožne trgovine v Sloveniji. Naše Gospodarstvo, Maribor, 51 (2005), 3/4, str. 103-110.
11. Černoša Stanislav: Teorija mednarodne menjave in znotrajpanožna trgovina. Doktorska disertacija. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003, 246 str.
12. Fidrmuc Jarko: Restructuring European Union Trade with Central and Eastern European Countries. Atlantic Economic Journal, 28 (2000), 1, str. 83-92.
13. Fontagné Lionel, Freudenberg Michael, Gaulier Guillaume: Disentangling Horizontal and Vertical Intra-Industry Trade. Pariz : Centre d'Etudes Prospectives et d'Informations Internationales, 2005, 32 str.
14. Fontagné Lionel, Freudenberg Michael: Intra-industry Trade Methodological Issues Reconsidered. Pariz : Centre d'Etudes Prospectives et d'Informations Internationales, 1997, 52 str.
15. Fontagné Lionel, Freudenberg Michael: Long-term Trends in Intra-Industry Trade. Lloyd P.J., Lee H., Frontiers of Research on Intra-industry Trade. Palgrave Macmillian, 2002, str. 131-159.
16. Gandolfo Giancarlo: International Economics I. The Pure Theory of International Trade. Second, revised edition. Berlin : Springer-Verlag, 1994. 344 str.

17. Greenaway David, Hine Robert, Milner Chris: Vertical and Horizontal Intra-industry Trade: A Cross Industry Analysis for the United Kingdom. *The Economic Journal*, London, 105 (1995), 433, str. 1505-1518.
18. Helpman Elhanan: *The Structure of Foreign Trade*. Cambridge : National Bureau of Economic Research, 1998, 40 str.
19. Kandogan Yener: *Intra-industry Trade of Transition Countries: Trends and Determinants*. William Davidson Working Paper Number 566. Michigan : The William Davidson Institute, 2003. 23 str.
20. Kostevc Črt: *Učinkovitost Linderjevega modela pri pojasnjevanju znotrajpanožne trgovine*. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2000. 45 str.
21. Kumar Andrej: *Mednarodna ekonomika*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 258 str.
22. Nielsen Jørgen Ulff-Møller, Madsen Erik Strøjer, Pedersen Kurt: *International Economics – The Wealth of Open Nations*. London : McGraw-Hill Book Company, 1995. 252 str.
23. Pugel Thomas A., Lindert Peter H.: *International Economics*. 11th Edition. Boston : Irwin McGraw-Hill, 2000. 689 str.
24. Ruffin Roy J.: *The Nature of Significance of Intra-industry Trade*. *Economic & Financial Review*, BK, Dallas, Fourth Quarter 1999, str. 2-9.
25. Salvatore Dominick: *International Economics*. New York : Prentice-Hall, 1995. 778 str.
26. Södersten Bo, Reed Geoffrey: *International Economics*. Third Edition. Houndmills etc. : The MacMillan Press Ltd, 1994. 800 str.
27. Tajnikar Maks: *Mikroekonomija s poglavji iz teorije cen*. Četrti, dopolnjeni natis. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2001. 469 str.
28. Vanables Anthony J., Rice Patricia G., Stewart Martin: *The Geography of Intra-industry Trade: empirics*. *Topics in Economic Analysis & Policy*, 3 (2003), 1, str. 1105-1130.
29. Zajc Katja: *Teoretični in empirični vidiki konkurenčnosti gospodarstva*. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1998, 50 str.

VIRI

1. Interni podatki Statističnega urada Republike Slovenije.
2. Interni podatki Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (AJPEŠ) – podatkovna baza FI-PO.
3. Podatki Eurostat-a. [URL: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1090,30070682,1090_33076576&_dad=portal&_schema=PORTAL], september 2006.
4. Podatki Banke Slovenije. [URL: <http://www.bsi.si/>], september 2006.
5. OECD Economic Outlook.
[URL: <http://www.oecd.org/dataoecd/6/18/2752923.pdf#search=%22intraindustry%20trade%20and%20intra-firm%20trade%20and%20the%20internationalisation%20of%20production%22>], 2002.
6. Metodološka pojasnila, Statistični urad Republike Slovenije.
[URL: <http://www.stat.si/doc/zuntrg/metodoloska-pojasnila-SI2004.doc>], 1.9.2006.

SEZNAM PRILOG

PRILOGA 1: IMPLIKACIJE HECKSCHER-OHLINOVEGA MODELA	2
PRILOGA 2: EMPIRIČNE RAZISKAVE O VRSTAH TRGOVINE V EVROPSKI UNIJI.....	3
PRILOGA 3: IZVOZ IN UVOZ (SKUPAJ S POSLI OPLEMENITENJA) PO SKUPINAH SMTK REV. 3 ZA SLOVENIJO V OBDOBJU 1996-2005.....	5
PRILOGA 4: GRUBEL-LLOYDOVI INDEKSI PO SKUPINAH SMTK REV. 3 ZA CELOTNO SLOVENSKO BLAGOVNO MENJAVO Z VSEMI DRŽAVAMI V OBDOBJU 1996-2005	11
PRILOGA 5: DELEŽI ZNOTRAJPAÑOŽNE TRGOVINE POSAMEZNIH SEKTORJEV V CELOTNI TRGOVINI TER V CELOTNI ZNOTRAJPAÑOŽNI TRGOVINI SLOVENIJE V LETIH 1993, 1999, 2005	18
PRILOGA 6: BRÜLHARTOV INDEKS PO SKUPINAH SMTK REV. 3 ZA CELOTNO SLOVENSKO BLAGOVNO MENJAVO Z VSEMI DRŽAVAMI (1996-2005).....	19
PRILOGA 7: REZULTATI PANELNEGA IZRAČUNA.....	25

PRILOGA 1: Implikacije Heckscher-Ohlinovega modela

Heckscher-Ohlinov model ima naslednje implikacije:

1) Teorem izenačitve cen proizvodnih dejavnikov

Mednarodna menjava bo pripeljala do izenačitve cen proizvodov ter izenačitve relativnih in absolutnih cen proizvodnih dejavnikov, čeprav se ti ne morejo seliti med državami (Pugel, Lindert, 2000, str. 68; Zajc, 1998, str. 6).

2) Stolper-Samuelsonov teorem

Stolper-Samuelsonov teorem povezuje mednarodno menjava s porazdelitvijo dohodka v državi. Spremenjene relativne cene, ki so posledica mednarodne menjave, bodo vplivale na dohodke lastnikov proizvodnih dejavnikov. Tako bo povečanje relativne cene nekega proizvoda glede na drug proizvod povzročilo dvig realnega donosa tistega proizvodnega dejavnika, ki se intenzivneje uporablja pri proizvodnji tega proizvoda, in znižanje realnega donosa proizvodnega dejavnika, ki se uporablja pri proizvodnji dobrine, kateri relativna cena se zmanjša. Omejitve mednarodne trgovine (tarife, kvote, itd.) pa povečajo dohodek lastnikov relativno redkega proizvodnega dejavnika (Pugel, Lindert, 2000, str. 64, 66-67; Nielsen, Madsen, Pedersen, 1995, str. 19).

3) Teorem Rybczynskega

Teorem Rybczynskega kaže učinek spremembe v obsegu proizvodnih dejavnikov na nivo proizvodnje. Povečanje količine določenega proizvodnega dejavnika bo ob nespremenjenih relativnih cenah proizvodov povzročilo povečanje proizvodnje tistega blaga, ki intenzivno uporablja omenjeni proizvodni dejavnik, ter absolutno zmanjšanje proizvodnje drugega proizvoda (Bowen, Hollander, Viaene, 1998, str. 125, 127).

PRILOGA 2: Empirične raziskave o vrstah trgovine v Evropski uniji

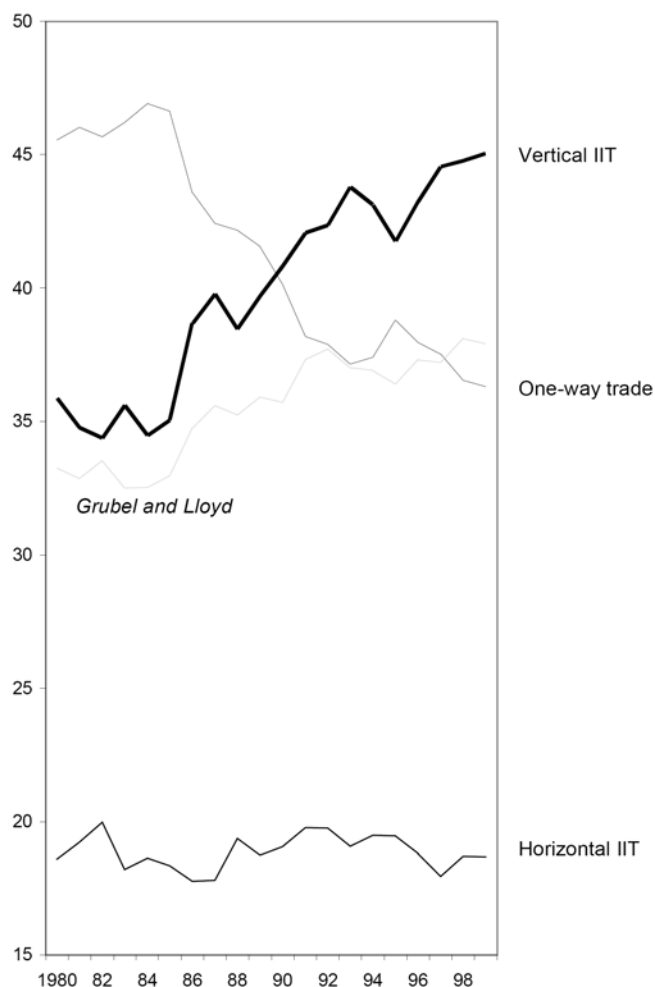
Prvo daljšo raziskavo o horizontalni in vertikalni znotrajpanožni trgovini, ki je zajemala bilateralne tokove med dvanajstimi državami članicami EU in uporabljala panelne podatke štirinajstih panog v obdobju 1980-1994, je leta 1997 opravil CEPII (Centre d'Etudes Prospectives et d'Informations Internationales), s podatki za leti 1998 in 1999 pa sta jo dopolnila Fontagné in Freudenberg (2002).¹ Slika 1 na strani 4 prikazuje relativne deleže posameznih oblik trgovanja (medpanožna trgovina, vertikalna in horizontalna znotrajpanožna trgovina, Grubel-Lloydov kazalec) med dvanajstimi državami članicami EU v obdobju 1980-1999.

Medpanožno trgovanje, ki je na začetku preučevanega obdobja predstavljalo najpomembnejšo obliko trgovanja (več kot 45 odstotkov celotnega trgovanja v EU), je od sredine osemdesetih let dalje izgubljalo svoj delež. Nasprotno se je gibal Grubel-Lloydov indeks, katerega delež je v preučevanem obdobju v povprečju naraščal. Povečanje deleža znotrajpanožne trgovine je bilo po izsledkih Fontagnéa in Freudenberga (2002) skoraj v celoti posledica povečanja trgovanja z vertikalno diferenciranimi proizvodi. Delež horizontalne znotrajpanožne trgovine je bil v preučevanem obdobju pretežno stabilen, saj se je gibal med 18 in 20 odstotki, medtem ko je delež trgovanja z vertikalno diferenciranimi proizvodi narasel od 36 na približno 45 odstotkov v letu 1999 (Fontagné, Freudenberg, 2002, str. 11; Fontagné, Freudenberg, Gaulier, 2005, str. 11-12).

¹ Fontagne in Freudenberg namesto merjenja znotrajpanožne trgovine z Grubel-Lloydovim indeksom uporabljata metodo, ki trgovinske tokove deli na različne kategorije glede na podobnosti v vrednostih enote (unit values) in trgovinsko prekrivanje (trade overlap). Ločita tri oblike trgovanja (Fontagne, Freudenberg, 2002, str. 9):

- medpanožno trgovino (pokritosti izvoza z uvozom ni ali je nepomembna),
- znotrajpanožno trgovino s horizontalno diferenciranimi proizvodi (precejšnja pokritost izvoza z uvozom in omejene razlike v vrednostih enote),
- znotrajpanožno trgovino z vertikalno diferenciranimi proizvodi (pokritost izvoza z uvozom ter velike razlike v vrednostih enote).

Slika 1: Vrste trgovanja v EU-12 v obdobju 1980-1999 (v %)

Opombe: Vertical IIT = vertikalna znotrajpanožna trgovina, One-way trade = medpanožna trgovina, Grubel and Lloyd = Grubel in Lloyd, Horizontal IIT = horizontalna znotrajpanožna trgovina.

Vir: Fontagné, Freudenberg, Gaulier, 2005, str. 12.

Fontagné in Freudenberg (2002) sta preučevala tudi medsebojno trgovanje petnajstih držav članic EU s približno petdesetimi zunanjimi partnericami (zunanjetrgovinski podatki iz leta 1999). Rezultati raziskave so pokazali, da je delež znotrajpanožne trgovine v celotni trgovini veliko višji pri trgovanju med članicami EU (približno 60 odstotkov celotnega trgovanja znotraj EU) kot pa med članicami in nečlanicami EU (približno 30 odstotkov). Države v EU, za katere je znotrajpanožna trgovina najbolj izrazita, so Francija, Nemčija, Belgija, Luksemburg in Velika Britanija, pretežno medpanožno trgovanje pa poteka med perifernimi državami (Grčija, Finska in Portugalska). Približno polovica trgovanja med članicami EU in svetom² je bilo medpanožnega trgovanja, tretjina celotne trgovine je bilo znotrajpanožno trgovanje z vertikalno diferenciranimi proizvodi, manj kot 15 odstotkov pa je predstavljal delež horizontalne znotrajpanožne trgovine (Fontagné, Freudenberg, 2002, str. 9-10).

² Tako trgovanja z ostalimi članicami EU kot zunanjimi partnericami.

PRILOGA 3: Izvoz in uvoz (skupaj s posli oplemenitenja) po skupinah SMTK Rev. 3 za Slovenijo v obdobju 1996-2005

	1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002		2003		2004		2005	
ODSEK SMTK	IZVOZ	UVOZ	IZVOZ	UVOZ	IZVOZ	UVOZ	IZVOZ	UVOZ	IZVOZ	UVOZ	IZVOZ	UVOZ	IZVOZ	UVOZ	IZVOZ	UVOZ	IZVOZ	UVOZ	IZVOZ	UVOZ
001 ŽIVE ŽIVALI	1778	9440	1687	9235	1349	11210	1613	17101	1439	15244	2618	6569	7936	5613	3571	6098	2940	12014	8358	20430
011 MESO,GOVEJE,SVEŽE ALI ZMRZNJENO	5274	3645	9014	1790	9587	2445	9821	1903	9259	1243	14852	1165	9461	1454	7571	1130	8702	6654	9116	10774
012 MESO,DRUGO IN UŽITNI ODPADKI	17542	42005	18577	55497	17340	47066	15571	33798	14205	50007	16570	61216	13276	52963	16547	46230	17678	56926	21932	83014
016 MESO IN MESNI IZDELKI,SUŠENI,SOLJENI,DIMLJENI	4430	1055	4076	1066	4188	2023	3547	1483	4511	1475	5195	1622	4390	2552	4034	1999	4243	2410	4989	5102
017 MESO IN MESNI IZDELKI,PRIPRAV.ALI KONZERVIRANI	38967	5799	32330	5686	27372	6491	29679	5415	37021	5803	40505	4598	42515	5296	41768	5536	40979	6549	47668	10550
022 MLEKO IN MLEČNI IZDELKI(RAZEN MASLA IN SIROV)	24571	9772	23531	10221	25012	10694	27071	9612	31591	8133	36427	9056	33544	9112	28939	10820	33759	13693	47110	25668
023 MASLO IN DRUGE MAŠČOBE IZ MLEKA	1198	114	844	122	2783	291	3049	219	2029	286	2365	453	2527	491	4208	513	3431	791	3657	1223
024 SIR IN SKUTA	3016	5745	5212	5898	7047	6171	7542	6410	8609	7655	11248	7364	10322	8257	14019	9133	13194	14251	12867	22503
025 JAJCA,RUMENJAKI,BELJAKI	2124	1716	2169	1834	748	1874	451	1563	668	2169	1863	2175	2199	2622	3095	1958	2918	1929	3693	2370
034 RIBE,SVEŽE ALI ZMRZNJENE	833	8971	638	9089	524	9567	362	9788	593	10047	507	12127	312	12019	618	12461	901	13518	1272	14151
035 RIBE,SUŠENE,SOLJENE ALI RAZSOLJENE,PREKAJENE	35	339	6	356	27	251	12	442	2	499	20	384	5	478	14	466	17	348	13	403
036 RAKI,MEHKUŽCI IN DRUGI VODNI NEVREtenČARJI	203	5413	257	7314	390	7172	374	7700	574	8105	452	7744	179	8101	349	9354	500	10794	615	10269
037 RIBE,RAKI,MEHKUŽCI IDR.NEVRET.PRIPR.IN KONZER.	3547	6346	3648	6135	4571	7657	5414	8049	5559	7938	5498	9156	5856	11377	5493	9786	5377	12128	6518	14954
041 PŠENICA IN SORŽICA,V ZRNJU	409	10341	18	26410	14	16054	139	6750	0	12193	45	16151	42	8253	203	10220	457	17428	200	12517
042 RIŽ	682	4118	1026	4008	1228	4563	1108	4488	1278	4172	1274	4275	1189	4564	1152	4230	1152	4350	1153	4272
043 JEČMEN V ZRNJU	12	10645	5	5116	11	4664	5	4510	0	5623	6	4929	105	5693	5	7100	2	6399	210	4630
044 KORUZA V ZRNJU	301	34660	109	23195	1228	13553	557	18824	795	26944	415	27901	265	21568	370	27487	711	31603	2595	20430
045 ŽITARICE,DRUGE,V ZRNJU	97	5304	136	2403	147	4043	150	3461	134	4739	275	4810	62	4593	67	3021	46	4039	23	3496
046 ZDROB IN MOKA,PŠENIČNA	3453	3708	2878	3620	1566	4092	1581	4520	694	4359	561	5347	565	4958	383	4867	256	4252	144	5257
047 ZDROB IN MOKA IZ DRUGIH ŽIT	283	3935	230	2394	337	2047	381	1768	499	2420	497	2754	454	3038	493	2865	504	3186	438	3476
048 PROIZVODI IZ ŽIT,MOKE	8884	32385	8567	30992	7236	32790	7592	35197	10543	37962	11536	44500	11491	48439	9711	52008	9611	55712	9099	63034
054 ZELENJAVA,SVEŽA,ZMRZNJENA ALI PREDELANA	13137	44699	13136	37642	11160	38839	9880	41906	10314	41531	8932	45776	6127	44423	7377	48605	8950	55995	12429	66698
056 VRTNINE,PREDELANE,DRUGE	4140	13821	5520	13534	4746	15651	4740	17398	4898	18204	4052	20046	3183	21294	2487	21513	3567	24846	5440	28616
057 SADJE,SVEŽE ALI SUHO	7988	49491	5061	54793	4631	56617	6655	55884	6058	55215	4990	63438	4424	66787	8492	67901	6353	75332	25101	99689
058 SADJE,PRIPR.IN IZDELKI IZ SADJA(RAZEN SOKOV)	2208	10584	2104	13532	2270	15011	2685	14397	2832	14695	1889	16201	1741	16746	2431	17145	2388	17328	2667	16984
059 SOKOVI IZ SADJA IN ZELENJAVE	5963	7408	6369	5819	6787	7242	6489	7815	6670	9361	7211	8529	7005	11739	7232	11333	5987	8154	5339	10745
061 SLADKOR,MELASE IN MED	2631	18024	1903	15726	1393	8989	1441	13742	3938	16051	3728	13568	2443	18356	2141	19988	5859	26058	22141	30742
062 SLADKORNI PROIZVODI	10307	8633	10942	8736	9693	9403	8736	9298	9115	8862	9984	9641	11601	9184	11968	9755	13777	10593	14237	11639
071 KAVA	2191	25977	1852	28364	1754	28605	1313	26775	1541	27009	1307	23163	1388	20686	1450	18294	1655	21122	1757	24394
072 KAKAV	1	1278	27	1879	7	1770	17	1676	40	1668	19	2071	22	3038	19	3435	19	3112	27	3154
073 ČOKOLADA	3235	27419	3925	28249	3595	31071	3040	33390	3680	32958	3949	34027	4743	36340	6295	40448	8436	45689	9019	49828
074 ČAJ IN MATE-ČAJ	146	2327	137	1735	132	1134	176	1456	57	931	83	1035	84	1099	127	1196	121	1247	340	1676
075 ZAČIMBE	787	2739	823	2937	746	3710	626	2639	666	2685	520	2537	555	2518	598	2400	459	2281	465	2379
081 ŽIVINSKA KRMA (RAZEN ŽIT V ZRNJU)	13001	44825	12076	50616	15925	46520	15787	43447	17882	53042	15892	65916	16437	65253	12877	63561	13711	68740	15213	63092
091 MARGARINA IN DRUGE MAŠČOBE ZA PREHRANO	209	7356	128	7804	10	7112	2	7431	64	6570	1257	6248	1582	6199	160	5796	23	6417	67	6528
098 ŽIVILSKI IZDELKI,DRUGI,NEOMENJENI	27174	39526	34198	43075	34915	45460	28218	47142	25793	52275	31650	57185	37511	58987	35770	62703	35328	67666	37151	70492
111 PIJAČE,BREZALKOHOLNE	26345	9387	28229	8792	32988	10343	32189	12936	46082	14407	55122	12563	62527	15176	58158	15275	40523	17530	33684	21038
112 PIJAČE,ALKOHOLNE	22155	21082	18895	17546	21044	11820	24789	13894	35460	15549	45447	14964	62806	13763	64982	16037	37906	24753	29318	28446
121 TOBAK,SUROV,NEPREDELAN	148	6826	1357	14017	4887	17624	9465	17712	6614	18772	3299	13601	455	13304	682	11294	2454	3138	0	0
122 TOBAK,PREDELAN	9213	10756	14488	11253	25312	13300	29928	12820	31800	14706	18185	17357	17388	20352	18966	18548	5513	40100	232	52701
211 KOŽE,SUROVE,VELIKE IN MAJHNE,NESTROJENE	13000	21581	17925	30321	19402	27070	20028	16467	26708	31090	27133	30557	22271	22881	17502	15443	16496	14740	22095	19675
212 KRZNO,NEOBDELANO	5	268	2	253	-	344	34	462	68	122	41	143	27	20	9	47	13	15	13	31
222 OLJNA SEMENA ZA LAHK A OLJA	111	1016	140	1194	145	956	45	886	68	1007	219	1484	1192	1520	1230	1398	272	1491	875	1708

223 OLJNA SEMENA ZA DRUGA RASTLINSKA OLJA	225	1266	180	1356	82	1108	23	478	104	635	338	1608	333	1799	216	1285	292	955	149	1112	
231 NARAVNI KAVČUK IN GUME	135	17972	5	16374	10	14138	56	14716	314	16209	105	14719	39	14240	269	19450	296	22873	372	26607	
232 KAVČUK, SINTETIČNI, FAKTIS, KAVČUK REGENER., ODPADKI	199	25002	139	26035	150	27701	185	26588	457	37947	653	40848	617	40606	666	44102	500	46960	975	58710	
244 PLUTA, NARAVNA, SUROVA, ODPADKI	2	12	10	45	0	40	2	19	0	21	0	5	28	43	2	13	19	36	2	28	
245 DRVA IN LESNO OGLJE	3223	452	3203	365	2536	357	2261	520	1968	294	1747	269	1924	376	2531	380	2859	875	6327	1726	
246 IVERJE, SEKANCI, LESNI ODPADKI	563	1143	540	1686	600	2484	339	3347	377	3640	686	3480	1113	4175	1704	5316	2181	4691	7559	5906	
247 LES, NEOBDELAN ALI GROBO OBDELAN	5650	7062	9653	11473	12485	14986	13058	22242	12993	24461	13350	24434	15307	28999	14607	30320	13813	33760	21759	32238	
248 LES, ENOSTAVNO OBDELAN	49777	37820	58279	38604	61456	39402	59778	50231	67782	58611	65396	51101	72364	58741	66664	63025	72423	66711	72357	67747	
251 CELULOZA IN PAPIRNI ODPADKI	12503	67329	20561	79767	16885	73805	21216	80950	24863	141481	18659	106813	13736	108185	18228	110463	16676	121544	21609	117384	
261 SVILA	-	11	-	22	-	2	-	5	-	5	9	3	27	4	-	15	5	49	-	88	
263 BOMBAŽ, LINTERS IN ODPADKI	467	15816	583	19944	496	18608	349	13097	491	15868	909	20362	430	15109	597	15595	490	17651	901	10839	
264 JUTA IN DRUGA LIKASTA VLAKNA	33	151	0	7	-	21	-	23	7	19	1	12	3	9	0	13	0	25	4	37	
265 RASTLINSKA TEKST. VLAKNA (RAZEN BOMBAŽA IN JUTE)	24	1953	33	1923	10	1581	15	1405	10	1569	9	1322	12	1576	40	1809	91	1892	8	1851	
266 SINTETIČNA VLAKNA ZA PREDENJE	121	9706	65	10689	119	10976	326	10812	461	12559	401	13393	292	13074	298	12727	463	13956	684	13044	
267 UMETNA ALI SINTETIČNA VLAKNA, DRUGA	1081	4448	1257	5489	1457	5526	1483	6757	1698	6494	1246	5260	1076	6222	1366	6444	1402	6033	1021	5938	
268 VOLNA, FINA, GROBA ŽIV. DLAKA, PREJA, TKAN. KONJ. ŽIME	640	8169	352	9944	696	9040	200	7269	319	8021	230	7256	435	6052	308	4719	293	3291	111	3476	
269 PONOŠENA-IZRAB. OBLAČILA IDR. IZR. TEKST. IZD., KRPE	81	208	132	287	961	1113	1122	1310	1975	1939	2798	2646	747	1011	580	638	501	366	507	325	
272 SUROVA GNOJILA	55	637	65	619	39	801	36	543	26	612	99	531	37	663	73	720	24	664	77	658	
273 KAMEN, PESEK IN GRAFIT	2180	18221	1992	17087	2911	15862	2180	18774	2544	19275	4755	17653	5902	19894	8233	20174	9259	22044	11263	19812	
274 ŽVEPLO IN ŽELEZOVI PIRITI, NEPRAŽENI	56	2459	27	3777	1	4019	16	3503	14	4020	10	4778	26	4417	15	4761	329	5391	566	6074	
277 NARAVNE SNOVI ZA BRUŠENJE	8	252	16	307	11	427	7	456	11	1062	6	555	8	558	8	493	7	475	20	394	
278 SUROVI MINERALI, DRUGI	1572	26562	1543	36690	1654	40350	1696	45279	1564	46472	1459	48775	1381	41301	1670	42302	2645	44531	4270	48441	
281 ŽELEZOVE RUDE IN KONCENTRATI	9	199	26	214	24	83	6	82	6	160	8	251	13	244	-	351	17	281	12	180	
282 ODPADKI IN OSTANKI ŽELEZA IN JEKLA	3374	27697	8522	34684	6421	41228	5459	35989	7594	51701	10056	49706	11533	65176	12887	82810	35521	130691	35242	128014	
283 BAKROVE RUDE IN KONCENTRATI	-	24	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	1	24	6	75	2	1	18	-	22
284 NIKLJEVE RUDE IN KONCENTRATI	-	259	-	116	-	2	45	12	45	-	-	930	-	881	-	305	-	23	-	0	
285 ALUMINIJEVE RUDE IN KONCENTRATI	1712	25929	3053	35021	2992	34377	1242	33083	1863	45220	2875	51179	3732	52740	5619	50545	8965	59706	50714	101011	
286 URANOVE IN TORIJEVE RUDE IN KONCENTRATI	0	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
287 RUDE IN KONCENTRATI OSNOVNIH KOVIN	31	7518	2	4132	1	4808	12	2976	7	3598	-	4141	-	1738	48	3547	5	10615	140	32352	
288 ODPADKI OSNOVNIH KOVIN	8396	14073	13429	6167	13986	6199	13181	8243	21307	19856	24387	22693	27012	20417	27686	18056	39682	41971	51994	81111	
289 RUDE IN KONCENTRATI PLEMENTITIH KOVIN	201	-	303	107	840	-	245	2	881	17	517	4	494	66	791	121	948	152	1288	391	
291 ŽIVALSKÉ SNOVI, SUROVE	461	4027	565	3824	564	4012	189	4471	245	3803	183	3678	156	3778	198	3991	397	4148	491	4277	
292 RASTLINSKE SNOVI, SUROVE	5232	31752	4427	33122	5245	35224	5596	33935	6351	36090	8621	37409	7623	38177	9190	40037	9447	41451	10060	42579	
321 ČRNI PREMOG, TUDI V PRAHU, NEAGLOMERIRAN	17	1358	0	2039	8	8372	-	10793	3	1304	35	2317	25	7478	0	2667	16	3899	202	4142	
322 BRIKETI, RJAVI PREMOG IN LIGNIT, ŠOTA	281	15991	185	13021	139	7076	130	15938	85	17761	59	22045	58	23365	38	20916	570	20892	888	21875	
325 KOKS, POLKOKS, RETORTNO OGLJE	29	5850	-	6139	0	6275	7	5898	-	6714	5	8772	65	8933	0	8641	0	12160	56	14503	
333 NAFTA IN OLJA, DOB. IZ BITUMINOZ. MINER., SUROVA	-	62311	1	76339	5	30346	-	35441	0	31330	183	3	183	0	106	0	131	1	149	3	
334 OLJA, DOBLJ. IZ NAFTE IN BITUM. MINER., RAZEN SUROV.	19661	378384	28536	417392	14912	297204	21544	376163	23157	701164	14897	624101	12548	540509	9501	583400	15759	753037	22779	1066944	
335 ODPADNI PROIZVODI NAFTE	782	27904	695	34347	772	30652	837	33872	1006	44046	1450	38933	1960	44074	1841	45899	2528	50646	3919	55312	
342 PROPAN IN BUTAN, UTEKOČINJENA	84	12740	117	16919	107	12957	0	17017	0	28717	2	25172	28	24095	76	25949	401	28912	820	34897	
343 PLIN, NARAVNI, UTEKOČINJEN ALI V PLINASTEM STANJU	-	80815	-	109838	-	93323	-	101399	-	150699	1	172392	1	130320	2	143352	1	145724	21155	222110	
344 PLINI, NAFTHNI IN DRUGI PLINASTI OGLJIKOVODIKI	7	543	12	209	4	488	0	85	0	32	4	14	1	30	0	7	0	49	1	392	
345 PLIN IZ ČRNEGA PREMOGA, VODNI PLIN IN PODOB. PLINI	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	0	-	-	
351 ELEKTRIČNA ENERGIJA	41130	17332	59913	15307	63058	14946	26420	9190	37818	15607	82371	22521	103178	35910	141030	115636	183903	147306	252006	255381	
411 OLJA IN MASTI ŽIVALSKEGA IZVORA	1110	3441	733	1421	832	1078	677	1062	640	1738	555	1446	518	1243	690	1228	423	1484	457	1368	
421 MASTI, RASTLINSKE, TRDE IN IZPARLJIVA OLJA	3044	21940	9891	28383	8426	38937	4526	27522	2846	23805	4237	27651	6831	33750	3487	30266	1777	27132	3027	31903	
422 MASTI, RASTLINSKE, TRDE IN OLJA	841	1264	243	1318	255	1436	314	1590	307	1573	325	1689	450	1516	557	1432	411	1944	559	2544	
431 ŽIVALSKÉ IN RASTLINSKE MASTI IN OLJA	2581	4364	3814	5745	4441	5812	3456	4739	2661	4970	1611	4434	1796	4942	2640	5777	3894	6126	4208	5370	
511 OGLJIKOVODIKI IN NJIHOVI DERIVATI	150	15059	121	21515	411	14782	284	16038	275	27569	638	25820	222	25364	391	22518	1683	26510	2518	26400	
512 ALKOHOLI, FENOLI IN NJIHOVI DERIVATI	6537	20721	14671	21096	10203	18844	9070	17909	16462	22115	19035	20862	16385	21088	21142	23735	18649	30649	18453	31491	

513 KARBONSKE KISLINE IN NJHOVI DERIVATI	21165	29075	21222	29439	10176	27507	13580	27357	17963	36526	16323	43959	15239	48079	12688	52184	15963	64182	16670	73669
514 SPOJINE Z DUŠIKOVO FUNKCIJO	499	29426	886	31646	1764	31908	1068	32604	1234	37499	507	37275	339	37484	469	38806	331	31556	371	33685
515 ORGANSKO-ANORGANSKE SPOJINE	31917	50860	18982	72944	17411	82194	16773	69975	14670	100132	17904	88683	21775	89756	30007	106024	20103	130605	27865	144763
516 ORGANSKI KEMIČNI PROIZVODI, DRUGI	1317	10010	1146	10031	1177	11686	1041	9712	1264	13122	1208	13950	616	17065	1063	18049	1208	19059	1541	22047
522 ANORGANSKI KEMIČNI ELEMENTI, OKSIDI, SOLI	15433	44224	23485	44800	24222	48249	22774	49443	26824	53677	27134	61868	23819	58410	24273	66098	29181	73865	27628	81117
523 SOLI IN PEROKSI SOLI ANORGANSKIH KISLIN V KOVIN	32522	20428	35997	19364	34474	19405	37450	18672	37020	19936	36256	21105	33901	24025	39082	25495	41013	25970	38465	22839
524 ANORGANSKI KEMIČNI PROIZVODI, DRUGI	13022	4673	14862	5145	16425	4941	13413	4708	5767	6008	8309	5286	8687	5478	8539	8386	10998	6702	12129	6734
525 RADIOAKTIVNE SNOVI	7	1312	1	1314	32	1321	2628	1552	1	1250	53	1156	1	1095	6	1152	4	1132	2	853
531 SINTETIČNA ORGANSKA BARVILA	287	16842	1103	18080	356	19206	552	19122	707	20482	789	23162	1097	25174	1013	24883	1285	25558	1510	23976
532 EKSTRAKTI ZA BARVANJE IN STROJENJE	3964	2316	4608	2360	5715	1879	6373	1793	6808	2274	7250	2290	7584	1902	7541	2309	8670	2197	9232	2270
533 PIGMENTI, PREMAZNA SREDSTVA, LAKI IPD.	96657	57283	119767	62969	128172	68551	138373	75825	176432	86573	175270	86880	185947	93082	186580	95229	205031	102121	219146	110057
541 MEDICINSKI IN FARMACEVTSKI PROIZ., RAZEN ZDRAVIL	15626	41747	19485	44550	18375	50200	18191	52074	19126	61958	25546	55938	22634	66003	22171	67824	36597	71232	46962	93044
542 ZDRAVILA	270000	105225	336151	121254	327482	141874	340052	144408	413786	185386	499371	221495	610928	248419	766181	273451	818775	321564	866947	364404
551 ETERIČNA OLJA, PARFUMERIJSKI IZDELKI	10124	6518	13157	8005	12999	11527	13975	11523	17121	13055	16871	12893	19552	13876	23576	12861	25241	14444	25001	12671
553 PARFUMERIJSKI, KOZMETIČNI IN TOALETNI IZDELKI	44096	26242	51061	32820	64218	37747	64355	43722	75148	49929	81498	56785	95245	63739	98204	60861	115092	83735	138461	86501
554 MILA, PREPARATI ZA ČIŠČENJE IN POLIRANJE	19849	37459	14638	40667	14594	44158	11906	54636	15025	62012	19850	65544	29463	70383	27329	65077	33761	75695	42159	75369
562 GNOJILA (RAZEN SUROVIH)	487	32503	566	33796	763	31828	744	29123	641	36287	1062	41566	1011	42091	1031	35657	1023	38628	2395	41294
571 POLIMERI ETILENA V PRIMARNIH OBLIKAH	393	24188	604	29274	399	28805	1710	32089	1749	41038	1347	39290	1494	38232	2419	39078	6642	52543	11000	58584
572 POLIMERI STIRENA V PRIMARNIH OBLIKAH	307	19334	399	22224	657	23504	771	23357	976	34845	891	32943	1036	37611	1066	36915	2024	46145	4216	54257
573 POLIMERI VINILKLORIDA V PRIMARNIH OBLIKAH	108	13283	346	14137	308	11464	369	11569	360	15965	488	16748	472	18620	254	20540	377	23883	852	25654
574 POLIACETALI IN DRUGI POLIETRI V PRIM. OBLIKAH	15042	34256	15404	37500	20797	42014	21503	42514	26265	55808	29928	57848	33109	60838	33693	67676	37515	76371	50063	84873
575 PLASTIČNE MASE, DRUGE, V PRIMARNIH OBLIKAH	32434	66948	43506	73355	46986	78508	58599	83749	77199	103958	79109	113287	89742	116938	100757	125050	118590	140249	127595	161090
579 ODPADKI, OSTRUŽKI IN OSTANKI IZ PLASTIČNIH MAS	925	278	758	423	833	466	775	437	1275	742	1828	1105	1999	1241	1684	1022	1540	1621	1917	2630
581 CEVI IN ČREVA IZ PLASTIČNIH MAS	8798	16357	9273	18316	9035	19283	8493	23677	10131	25726	10885	27008	12159	28843	12538	30879	14442	34888	14512	37446
582 PLOŠČE, LISTI, FILMI, FOLIJE IPD. IZ PLASTIČNIH MAS	32796	63282	42868	68914	41545	71675	38804	77957	48304	91528	58943	101344	56274	115010	62434	119961	69924	128709	85051	133272
583 MONOFILAMENTI	1283	10299	1293	13240	1556	19367	1819	22931	3001	25061	4245	27408	4211	29083	4656	32756	6210	35875	5428	41518
591 INSEKTICIDI, FUNGICIDI IDR. ZA PRODAJO NA DROBNO	10911	14786	8376	12970	8370	14926	10294	19696	14009	20837	17633	21731	18300	23404	15991	24952	17804	28192	19985	28802
592 SKROB, INULIN, ALBUMINI, PŠENIČNI LEPEK	6777	13833	8090	14705	8557	17149	7721	16460	8353	19767	9006	23431	9363	23520	8744	22505	10147	24727	11266	25963
593 EKSPLOZIVA IN PIROTEHNIČNI PROIZVODI	3056	1050	3143	1351	4189	1628	4322	2291	3766	1857	3217	1716	3131	2686	3327	2711	3881	2840	4040	3351
597 ADITIVI ZA MINERAL. OLJA ALI ZA DRUGE TEKOČINE	962	12343	1164	13479	1776	13992	2255	14715	2312	17191	3322	17150	3515	17587	3342	18265	3791	19251	4453	20215
598 KEMIČNI PROIZVODI, DRUGI, NEOMENJENI	6467	57288	6365	60256	8131	64908	10288	61223	18923	70889	21086	74501	25032	81794	29072	88209	33462	91934	39918	97227
611 KOŽA	44030	33057	51062	36383	41194	40254	33212	39088	52228	47684	50862	62332	53220	89318	51809	138867	50431	154890	49576	186593
612 IZDELKI IZ USNJA IN UMETNEGA USNJA, DRUGI	4644	4227	6234	14425	3591	20914	5084	44019	6538	44022	12496	72148	22027	79975	34166	97709	56577	106325	62476	60207
613 KRZNA, STROJENA ALI OBDELANA	5098	1434	4453	1534	2614	814	1971	395	2482	587	2664	596	1166	924	224	571	165	799	108	587
621 IZDELKI IZ KAVČUKA	18985	18633	22325	17140	21307	17709	33829	18848	40313	18273	44376	20305	38066	20914	37087	23967	44461	36565	59033	43202
625 GUME, PNEVMATIČNE (PLAŠČI), ZA AVTOMOBILE	123198	26915	138018	30375	139032	40832	146018	46086	164714	57111	189605	71237	216483	77795	243958	86004	256383	96786	275178	112511
629 IZDELKI IZ GUME	17017	23662	20249	25247	22573	31952	23030	31504	30995	32274	40505	32094	46581	34653	49071	34024	58467	36149	67284	36068
633 PLUTASTI IZDELKI	22	2305	25	2269	64	2539	61	2537	54	2369	68	2491	94	2524	129	2314	131	2210	152	1779
634 FURNIR IN DRUG OBDELAN LES	43012	44210	41045	50287	54377	55040	51988	56331	63373	59675	70597	64277	80622	72052	79899	83363	87875	90043	108351	99930
635 IZDELKI IZ LESA, DRUGI, ŠE NEOMENJENI	159127	10589	162676	13158	158559	17989	156664	21852	172713	25246	152576	24875	149496	29113	145680	28212	139610	29549	133038	39288
641 PAPIR IN KARTON	187290	97212	215791	103214	217351	116702	217030	120463	298966	149883	292281	154610	317011	170647	292002	162342	333840	167955	342431	181049
642 PAPIR IN KARTON, REZANA	83943	58295	87085	64872	92115	75022	102447	84289	132239	99178	139244	103730	121353	90262	116417	92251	110876	94259	118584	90633
651 PREJA IZ TEKSTILNIH VLAKEN	79516	62334	91882	66324	105971	70519	98404	61881	118333	74175	137676	90440	137664	86423	128566	77106	139905	76663	147926	70405
652 TKANINE IZ BOMBAŽA	37792	18134	34489	19154	36700	23041	35033	22689	40363	21093	54153	25098	65898	24139	55862	20881	64770	32578	57459	32126
653 TKANINE IZ SINTETIČNIH IN UMETNIH MATERIALOV	41406	27148	45106	31928	45046	34562	41991	35114	46950	35294	46890	33733	38446	32011	34593	27242	34839	53812	25562	68367
654 TKANINE, TEKSTILNE, DRUGE	14461	18462	14580	23444	16163	24542	11707	18284	13851	17626	13177	15940	10158	14767	9395	15833	6650	48363	13892	67387
655 MATERIALI, PLETENI ALI KVAČKANI	5054	28960	6817	23742	6200	23037	5907	22214	6157	43416	6601	40556	5756	33269	5641	23134	7228	24369	9372	26706
656 TIL, ČIPKE, VEZENINE, TRAKOVI IN DRUGO	3051	8058	3816	8060	4955	9903	4389	9779	5456	10794	5373	11746	6196	10395	4835	10083	5453	13225	9777	17590
657 PREJA IN TKANINE, SPECIALNE	35636	72635	35200	89649	34351	129588	30620	131173	40799	143261	64927	158807	75460	151810	70539	135814	84219	125747	103263	129018
658 TEKSTILNI IZDELKI, GOTОВI, DRUGI	41760	13256	36451	15291	37803	15864	38937	17871	37905	17863	38087	19216	36416	20807	35636	21577	35422	25745	31248	33447

659 PREKRIVALA ZA TLA	884	8700	1199	10350	1384	10212	1270	11839	1080	11623	995	12386	1404	13699	1004	11917	1066	12135	2418	13584
661 APNO,CEMENT,GRADBENI MATERIAL	14969	17747	17853	20564	15280	24214	15444	28027	20362	27655	23141	30824	23938	29943	24651	35464	19815	36443	22880	33453
662 GLINENI,OGNJEVZDRŽNI IZDELKI	9840	29633	9556	34268	10088	39054	10434	45047	14211	43089	17489	48008	18037	48161	22769	46951	24149	49761	26786	58959
663 GOTOVI MINERALNI IZDELKI	65966	30655	75164	35074	79162	38685	81926	45673	91840	43459	105155	46881	120525	50725	112109	55388	122322	58889	132106	64825
664 STEKLO	20925	37764	23252	45569	34782	48739	34325	50500	28398	61836	32156	67105	32397	71857	31956	74224	34928	82733	36933	92236
665 STEKLENI IZDELKI	54539	26838	55325	27734	53685	30160	59521	33091	68110	41415	63564	50142	61443	53272	58485	52984	61555	47535	57083	45965
666 IZDELKI,LONČARSKI	3907	5733	3492	6372	4337	7672	3421	7249	3325	7262	4000	7496	3426	8081	3245	8080	3583	9749	3013	10314
667 BISERI,DRAGI IN POLDRAGI KAMNI	1	324	0	380	23	485	17	685	44	584	31	712	12	796	22	938	0	862	6	1101
671 GRODELJ IN ŽELEZOVE ZLITINE	25938	18846	20086	26207	20399	30625	22258	23441	27501	30811	29640	28747	33906	38636	35303	48418	40796	87783	51709	130653
672 INGOTI,DRUGI POLPROIZV.IZ ŽELEZA IN JEKLA	6193	2576	5887	4341	7270	5174	6192	2734	8037	3966	7926	5080	6118	3331	8838	3063	11351	4274	13675	5657
673 PLOŠČATI,VALJANI,NEPLATIRANI IZDELKI IZ ŽELEZA	8446	77681	9104	87525	9687	104323	9189	95173	14199	119026	15132	119293	14389	117797	21997	121649	34920	187651	37967	192842
674 PLOŠČATI,VALJANI,PLATIRANI IZDELKI IZ ŽELEZA	3592	39734	3294	47583	1831	56431	1486	54887	2034	72074	1721	82993	1948	87245	3817	94120	6773	116314	5688	124750
675 PLOŠČATI,VALJANI IZDELKI IZ LEGIRANEGA JEKLA	56719	41296	73460	47525	73373	52567	81753	56431	109573	73569	102210	63742	120137	71812	132097	75885	175316	101900	201373	113075
676 ŽICA,PROFILI IZ ŽELEZA ALI JEKLA	70722	65819	68639	66031	86734	82108	67730	83113	84337	86911	89391	100702	82702	108883	92623	133107	141730	194081	189518	167241
677 TIRNICE IPD.ZA ŽELEZN.TIRE,IZ ŽELEZA ALI JEKLA	89	3682	328	883	77	2657	159	4099	103	5835	164	1881	262	1901	243	3736	95	5490	297	5600
678 ŽICA IZ ŽELEZA ALI JEKLA	6011	11683	4828	14181	6369	20649	6903	19778	4668	24038	3385	23776	3223	25638	3221	25988	4927	33422	4924	36795
679 CEVI IN VOTLI PROFILI IZ ŽELEZA ALI JEKLA	28600	47814	35519	49582	39838	52834	37956	53974	45909	61494	48790	65105	46596	71495	45313	79127	57069	94091	57335	100233
681 SREBRO,PLATINA, IN DRUGE PLATIRANE KOVINE	492	2036	1086	2164	7791	9791	7824	9629	272	3966	311	3399	435	3137	407	2846	469	3534	314	2751
682 BAKER	13987	40752	13758	48537	14749	50921	12936	49616	15238	65204	16976	64689	13946	63240	12134	59290	11685	80179	15485	89018
683 NIKELJ	10177	24105	20798	35581	14853	25507	13055	26225	18654	40247	14276	34394	9566	19483	5199	14915	8316	19845	9590	22342
684 ALUMINIJ	159431	84113	205266	118254	209629	146782	218069	150991	297963	218025	340500	272687	319756	217809	329977	230982	396448	267984	475277	325844
685 SVINEC	3517	5734	3345	6079	2854	5876	3479	5122	3433	6932	4571	7012	2257	7659	3316	7747	3532	10639	4766	9597
686 CINK	16140	16825	21473	24946	19003	22467	18940	22363	23866	32540	19091	24924	13540	18907	14001	18350	15786	22291	19576	29406
687 KOSITER	67	863	34	1153	45	1106	34	1092	23	1295	39	1199	49	1352	29	1010	92	1153	754	1747
689 DRUGE BARVNE KOVINE IN KERMETI	391	6182	286	6695	1249	8574	2631	11228	2032	16639	3720	15672	5458	16095	5838	17160	6270	21876	7053	19873
691 KONSTRUKCIJE IN DELI KONSTRUKCIJ	45181	26114	43817	30838	47204	33160	46414	45877	56203	43062	64189	51704	77389	63830	85178	65290	96583	71398	108563	82915
692 KOVINSKI KONTEJNERJI ZA SKLADIŠČENJE,TRANSPORT	13372	32323	17433	34771	17622	35941	20297	36252	25925	42163	27188	43638	25148	58394	26264	72265	31069	53378	31077	43478
693 IZDELKI IZ ŽICE	6578	23154	7964	20808	8254	22618	6396	23658	7190	26974	11684	27435	15777	26698	17692	29640	16215	38227	12241	43626
694 ŽEBLJI,VIJAKI,TIRFONI IPD.IZ ŽEL.,JEKLA,BAKRA,ALUM	17702	29035	16186	31851	15465	37126	17041	44305	21725	44581	22905	44426	23786	46288	27251	45635	31426	55534	35053	57647
695 ROČNO ORODJE IN ORODJE ZA STROJE	45786	37512	50502	43739	52455	41892	54157	44513	68128	54882	76083	59243	83202	62729	92962	66830	87090	70788	89281	73982
696 NAMIZNI PRIBOR IN NOŽARSKI PROIZVODI	1980	6121	672	6578	1268	7759	1367	8412	1435	8769	1260	8468	1158	9556	1852	8642	2116	10207	3106	11826
697 GOSPODINJSKI APARATI IN NJIHOVI DELI,DRUGI	29262	18360	28745	19756	24865	22170	27028	24530	31743	26159	35637	28236	41992	30173	46014	35393	51036	35490	58575	42310
699 PROIZVODI IZ NAVADNIH KOVIN,ŠE NEOMENJENI	131919	94850	149320	108307	159600	130519	174467	138216	218399	159597	223270	151499	234044	170926	228904	170996	263364	191497	292250	220795
711 KOTLI ZA VODNO IDR.PARO	2018	1748	822	727	943	4071	435	4154	2345	4978	1363	3819	1073	4793	1136	1697	826	2690	876	2520
712 TURBINE NA VODNO IDR.PARO	2966	3146	3692	2798	2506	1878	6174	3994	11142	7172	25759	9999	16928	5527	9671	1655	5978	1003	11501	28930
713 BATNI MOTORJI Z NOTRANJIM IZGOREVANJEM	22821	131060	22138	133541	33228	189503	36739	134785	44550	151223	51685	167831	51045	196258	52378	176689	56119	217381	53022	282528
714 POGONSKI STROJI IN MOTORJI,NEELEKTRIČNI	65	85	13	118	2224	5126	285	34901	189	5079	557	1929	1401	3912	74	2364	3829	10383	261	708
716 ROTACIJSKI ELEKTRIČNI STROJI	140350	45134	144609	52026	136231	68910	152301	63340	192719	68407	211212	71554	221197	78005	230481	82488	263627	89708	278950	86685
718 POGONSKI STROJI,DRUGI,DELI	7793	22842	7533	19902	6518	20459	7666	22515	13451	30477	12407	35441	22255	33821	31648	34481	26657	40608	31173	13812
721 POLJEDELSKI STROJI	16127	20802	17110	20448	18015	27231	17383	27929	18711	22592	19377	20424	26560	24421	28744	28292	29105	31099	30243	30425
722 TRAKTORJI	3918	24912	4562	19315	5207	21877	5473	32529	4633	19171	6432	22089	6133	22896	5659	25862	6262	34049	4198	36464
723 STROJI IN NAPRAVE ZA GRADNJO	41701	33811	51497	37381	63985	34910	75030	51476	84798	45977	84242	33353	89293	47335	98286	60720	129992	70136	173961	95499
724 STROJI ZA OBDELAVO USNJA IN TEKSTILA	13623	33701	12879	53220	13916	46721	11376	36880	14010	51409	19694	47965	20181	42280	18853	40957	15963	36020	22404	37297
725 STROJI ZA PROIZVODNJO PAPIRJA IN CELULOZE	8224	8745	9025	12055	8416	10113	6496	21863	7318	9673	12325	23871	8560	18623	12663	30490	13330	16915	13046	13000
726 TISKARSKI STROJI	1917	15931	3567	19324	2726	22916	2034	22250	2869	25032	3829	31655	4566	30255	6372	33330	6846	31688	9866	35398
727 STROJI ZA PROIZVODNJO HRANE	5155	12873	7184	10883	7322	20537	5347	10445	4822	12699	6408	12442	7152	13565	7948	12688	9272	15467	11273	14271
728 STROJI ZA POSAMEZNE VRSTE INDUSTRIJE	44352	84507	48454	116904	50766	125872	54360	123907	63714	133383	70852	142171	69665	137138	72102	170117	102883	144405	105482	174906
731 STROJI ZA OBDELAVO S POSNEMANJEM KOVIN	5737	15599	7404	24647	9088	28837	7992	33392	14616	44555	16301	58863	16788	43296	32873	55515	18761	59115	31611	69992
733 STROJI ZA OBDELAVO KOVIN,BREZ POSNEMANJA	6603	10175	15639	15103	11813	15033	17836	20751	18537	19891	9874	32268	9154	27952	7771	27567	9985	26377	10578	38138
735 DELI OBDELOVALNIH STR.S POSNEMANJEM ALI NE	15822	8744	12979	8457	17596	10248	16403	9915	17334	10273	22409	13466	18794	14794	17160	16011	22082	19021	25453	20242

737 OBDELOVALNI STROJI,DELI,DRUGI	24090	16180	39462	21375	40542	21479	32605	19338	36766	27695	45099	32347	39201	32776	50537	61898	50928	31885	61017	43841
741 OPREMA ZA OGREVANJE IN HLAJANJE	33551	65408	42387	62381	42525	80166	43868	75291	47612	111225	52798	91333	52910	86411	56353	108747	77985	115447	94630	118874
742 ČRPALKE ZA TEKOČINE	18665	22000	16277	21196	17626	22769	18623	25313	21711	26418	26320	28853	29263	31217	27755	35916	30460	35078	33471	37238
743 ČRPALKE IN KOMPRESORJI	59390	64443	76948	78322	116449	81767	114665	94336	136055	104894	151980	99994	178560	121373	185230	128521	245681	157916	312146	210835
744 MEHANIČNE NAPRAVE ZA MANIPULACIJO	41235	38819	55667	47162	44716	50249	40535	68418	48726	86406	62555	72197	54900	68024	58426	90905	67870	81391	80958	92782
745 NEELEKTRIČNI STROJI,DRUGI	25296	43328	24614	54328	24372	68487	24637	72244	25750	73507	28450	59769	39007	69541	44169	85534	55872	91496	61968	78908
746 KOTALNI LEŽAJI	1169	21807	1436	21571	1590	22889	1766	21022	1527	23370	1432	24606	2089	25434	1844	25705	2355	28257	4100	29669
747 PIPE,VENTILI,IPD,NAPRAVE	45202	39915	50434	46071	58615	52512	59559	51700	65290	54116	69787	57191	76316	62374	81860	69137	106838	73564	112789	76400
748 TRANSMIS.GREDI,ROČICE IPD.	13502	20347	22681	22667	32916	26572	32013	25221	38970	28067	44558	29747	48636	32890	52132	38829	55689	40055	64051	46289
749 NEELEKTRIČNI DELI ZA STROJE,DRUGI	17149	11806	18329	18521	20252	23472	21627	20387	23470	23195	29349	38485	31367	33869	32813	38314	35189	31759	34936	29240
751 PISARNIŠKI STROJI	872	14044	615	16018	716	16608	514	17242	469	14939	703	15351	1240	15408	990	16550	2711	13740	2363	16632
752 STROJI ZA AOP IN NJIHOVE ENOTE	5217	120287	6728	130948	8030	150030	10205	176653	11746	156700	11533	175971	15191	191438	15791	176936	23259	211980	25575	216647
759 DELI IN PRIBOR ZA PISARNIŠKE STROJE	5230	35155	4885	35261	7846	42047	10836	49221	13093	67041	16014	66675	14425	75718	18977	77144	23216	86574	18343	88289
761 TELEVIZIJSKI SPREJEMNIKI	39184	10989	42453	12211	32819	16183	28582	18973	52927	19756	40301	17978	53724	23205	31137	21604	7522	40769	14349	48711
762 RADIODIFUZNI SPREJEMNIKI	198	13339	107	14068	112	19113	202	20771	174	21094	182	16958	141	16496	102	12593	468	15688	693	25455
763 NAPRAVE ZA SNEMANJE IN REPROD.ZVOKA,SLIKE	312	8750	298	9797	513	13320	258	15045	208	14659	436	16210	894	21352	1098	27452	1906	38250	3177	39032
764 OPREMA ZA TELEKOMUNIKACIJO	89588	94451	81149	130624	86620	136756	60335	194553	97537	222124	153849	190350	138741	191577	146337	175650	153645	223518	109417	165257
771 ELEKTRIČNI POGONSKI STROJI	29249	23852	32918	23955	36442	26515	37006	31992	47761	43611	56750	56533	56492	55756	60855	58537	60323	58332	65948	57806
772 ELEKTR.APARATI ZA ELEKTRIČNE KROGOTOKE	76362	86583	87156	96776	107020	123696	110654	141698	149910	171187	169668	189990	167305	204651	186101	215143	211442	224024	181423	198059
773 OPREMA ZA DISTRIBUCIJO ELEKTRIČNE ENERGIJE	22958	91633	31354	102527	35053	117824	36944	111372	46002	126544	51802	132758	52322	134096	56126	131168	58867	162721	64821	182447
774 ELEKTRODIAGNOSTIČNI APARATI	640	15959	948	10499	1104	8406	693	9425	1234	7946	1710	9964	1518	8922	5037	10950	8245	11131	10382	20356
775 ELEKTRIČNA IN NEELEKTR.GOSPODINJSKA OPREMA	341091	49047	403366	51510	462769	55049	477190	66624	542164	68562	601782	84779	686486	97644	695754	106000	783705	142888	820864	171004
776 TERMOIONSKE ELEKTRONSKE CEVI	6696	55793	5133	57860	11426	58135	10393	64814	7611	88358	6056	84729	5321	90700	6040	74951	6629	78707	6396	74585
778 ELEKTR.STROJI,APARATI,DRUGI	146873	90781	176145	104042	187265	116893	194234	122599	270642	183334	261543	169410	289611	167873	302749	159300	341971	189841	364493	200515
781 OSEBNI AVTOMOBILI	625823	502881	681725	495507	869651	535252	743932	656155	808081	522507	814222	535870	905378	517919	833709	637881	1041447	803966	1552649	792210
782 MOTORNA VOZILA ZA PREVOZ BLAGA	9804	86483	8190	84841	12539	103785	12178	127127	14434	139240	19625	142751	40493	158253	28162	199227	28827	243336	45866	246469
783 CESTNA MOTORNA VOZILA,DRUGA	4844	25186	8663	32141	32189	55915	14957	44157	7829	40122	8919	50047	17216	49533	10786	53904	11727	69020	17072	70643
784 DELI IN PRIBOR ZA MOTORNA VOZILA	113088	307223	124101	353804	166308	446943	185604	394865	226199	429585	246983	418635	271654	442018	300043	388655	366335	480242	419989	627517
785 MOTORNA KOLESA IN KOLESA	19767	16334	13116	19066	15516	24595	21841	28054	29743	26323	31217	24783	35528	28146	35072	30855	42089	40840	37278	37311
786 PRIKLOPNIKI IN POLPRIKLOPNIKI	37417	20228	45508	22841	52532	31140	58819	33687	71292	32968	75639	39970	83029	41523	84260	45524	105283	50789	110540	58629
791 TIRNA VOZILA IN OPREMA	6261	4611	4150	2584	7767	3951	9676	7212	34006	69735	57504	87240	44644	52720	31696	32016	49326	26321	23980	18521
792 LETALA, VESOLJSKA VOZILA IPD.	9786	42832	2796	6233	15270	63067	3029	34538	6881	53721	6664	7758	6709	19800	7471	48046	7343	44255	5224	26483
793 LADJE, ČOLNI IN PLAVAJOČE KONSTRUKCIJE	5501	6741	8691	2763	7449	4905	8627	6690	9694	7259	18258	17164	33329	23811	42893	27565	52926	41657	72341	29279
811 MONTAŽNE ZGRADBE	56503	4274	53145	4525	58577	4303	65874	5746	62896	5691	61574	7929	61188	5933	68508	5327	69195	3390	76483	13522
812 SANITARNI PREDMETI,PRIBOR	4688	25083	5919	26613	7402	28450	10985	32653	14397	27602	20004	27691	23360	30189	21977	30750	18631	33075	17163	38460
813 SVETILA	36667	21990	43587	26240	43167	27154	40893	29821	52007	34546	53404	37748	56227	43096	55353	44705	65504	50632	67618	56192
821 POHIŠTVO IN DELI	373914	96247	414232	105040	501981	117685	576553	132154	636666	136319	713288	154859	762139	170506	776905	182856	885788	245939	846251	242347
831 KOVČKI,POTOVALKE,NESESERJI IPD.	8443	11350	7548	11851	6368	12555	4919	13523	7493	16174	12176	16803	12151	18460	11376	17390	9985	19256	6868	20240
841 MOŠKI PLAŠČI,IAKNE IPD.	110196	91773	119225	100323	115401	101264	111655	95265	107846	97724	106043	94748	86398	89425	80053	83189	72677	56402	74708	47474
842 ŽENSKI PLAŠČI,PELERINE,IPD.	178016	126893	190559	131776	187202	131084	160768	118666	152449	123403	156754	131881	122051	113185	103185	105931	93650	70266	102483	64626
843 MOŠKI PLAŠČI IPD.,PLETENI	5226	8631	3869	9707	5546	11476	4526	10395	3909	10108	3617	9473	3438	9993	2831	10308	2692	10160	2737	12079
844 ŽENSKI PLAŠČI IPD.,PLETENI	21773	20076	19802	19057	19916	20081	18231	19859	19761	20534	17920	19373	15698	18363	15522	20717	11698	18796	10757	22824
845 OBLAČILA,DRUGA	100641	92245	97667	88088	94298	90574	88035	91868	88412	95772	85000	92757	70146	92647	64656	89234	56640	89210	54590	103188
846 PRIBOR ZA OBLAČILA,IZ TEKSTILA	39284	32781	37380	32324	40029	28672	35318	24329	30631	20454	33838	22361	35629	25118	28091	22824	27732	27568	31017	31438
848 OBLAČILA IN PRIBOR,RAZEN IZ TEKSTILA	18460	12315	18133	13518	17565	14710	13365	13203	18235	17748	18059	21170	12932	22335	10064	19174	6748	17841	7482	20710
851 OBUTEV	104766	66392	102934	83422	98434	79794	91342	77755	94213	84518	102800	88969	85684	88635	72158	88305	74078	91752	83219	110483
871 OPTIČNI INSTRUMENTI	4286	6093	7189	4698	2082	3994	823	5805	2460	3251	3318	4093	1591	4483	2468	6378	2158	4551	2261	8373
872 MEDICINSKI INSTRUMENTI	16011	36275	17366	41821	18429	42387	25572	46891	25726	51117	32218	51121	35278	53700	29893	52645	34816	51567	45689	59957
873 MERILNIKI IN ŠTEVCI	71587	11437	70131	10337	73232	14053	82930	11877	84814	11153	83888	12331	85529	12892	90923	11452	86882	13110	83978	16626
874 MERILNI,KONTROLNI INSTRUMENTI	47877	63221	56181	67573	58393	70846	55901	90405	67606	80062	71780	79154	76024	94092	81866	101203	97420	140035	109205	161579

881 FOTOAPARATI IN OPREMA	14184	8591	15184	6461	19081	8826	16141	9639	18760	7013	16737	9133	16100	10191	12846	7099	10207	8734	7866	7266
882 FOTOGRAFSKI IN KINEMAT.MATERIAL	4043	16131	5104	18042	5591	18550	5311	19787	7081	20897	7040	21592	7042	23129	6401	21881	8262	23335	9887	24501
883 KINEMATOGRAFSKI FILMI	80	539	7	624	76	487	61	431	154	722	30	659	2	545	16	618	5	349	8	278
884 OPTIČNI IZDELKI	13414	12225	15443	13975	18346	16105	25677	17158	33153	21035	33296	20402	35283	20843	37625	20080	50255	23529	49228	27666
885 URE IN DELI	11122	17892	13652	22086	5270	11831	3404	11016	3837	11083	3400	10124	3387	11118	4037	10611	4947	11618	6169	13034
891 OROŽJE IN STRELIVO	116	24021	144	25565	3584	18311	710	8417	2401	5821	3649	28182	1928	15297	1606	12607	1087	13575	5656	9831
892 NATISKANI PREDMETI	54252	44370	57591	37293	51825	37736	52694	34390	56442	40963	64625	48030	65595	46139	68539	45613	95403	57517	107207	56407
893 IZDELKI IZ PLASTIKE	69072	71359	86309	78045	97939	92453	101085	106106	123147	122284	151604	132866	163060	142833	173561	144916	190274	155358	207149	179045
894 OTROŠKI VOZIČKI,IGRAČE IPD.	42879	31349	48925	36871	43047	37769	43646	42934	55919	48327	57731	47148	69577	49418	88521	55133	111211	77116	127338	87345
895 PISALNIŠKI PRIBOR	21354	13568	21465	16317	23154	15010	21025	15503	24897	16215	25534	15686	26238	16034	25049	15545	27856	18369	29286	18197
896 UMETNIŠKI PREDMETI	1212	1955	186	362	319	518	309	323	458	571	307	665	248	699	383	651	328	451	114	777
897 NAKIT	4523	2692	5702	3909	8313	3725	9275	3481	13176	5143	12108	4869	1864	5441	2682	5539	6016	7209	3969	7959
898 GLASBENI INSTRUMENTI	3301	32211	4220	30830	4221	36343	6915	34838	6790	35818	9464	39644	14790	39792	19804	43191	16168	44621	18115	42904
899 RAZNI IZDELKI	11233	26887	12560	31090	12941	32587	12982	34099	14860	38163	17620	41110	17483	43952	17763	43727	23127	52457	25407	59474
931 SPECIALNE TRANSAKCIJE	48	446	6	1033	-	18	-	16	-	-	-	138	-	0	-	4	3686	5600	-	2421
961 KOVINSKI DENAR	9	89	1	29	4	0	1	38	24	0	3	-	1	0	-	-	38	2	15	22
971 ZLATO,NEMONETARNO	738	7336	804	7607	827	9567	621	12046	1230	14403	1100	14817	8936	11436	4584	7699	1635	6890	861	3505

Vir: Interni podatki Statističnega urada Republike Slovenije.

PRILOGA 4: Grubel-Lloydovi indeksi po skupinah SMTK Rev. 3 za celotno slovensko blagovno menjavo z vsemi državami v obdobju 1996-2005

ODSEK SMTK	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
001 ŽIVE ŽIVALI	31,699	30,892	21,483	17,238	17,251	56,994	82,855	73,865	39,321	58,066
011 MESO,GOVEJE,SVEŽE ALI ZMRZNJENO	81,736	33,136	40,642	32,463	23,672	14,547	26,642	25,974	86,663	91,664
012 MESO,DRUGO IN UŽITNI ODPADKI	58,918	50,158	53,846	63,080	44,244	42,604	40,085	52,717	47,392	41,797
016 MESO IN MESNI IZDELKI,SUŠENI,SOLJENI,DIMLJENI	38,469	41,462	65,142	58,966	49,282	47,587	73,523	66,269	72,449	98,880
017 MESO IN MESNI IZDELKI,PRIPRAV.ALI KONZERVIRANI	25,908	29,914	38,337	30,860	27,102	20,389	22,154	23,406	27,558	36,243
022 MLEKO IN MLEČNI IZDELKI(RAZEN MASLA IN SIROV)	56,908	60,565	59,900	52,406	40,948	39,821	42,723	54,428	57,713	70,538
023 MASLO IN DRUGE MAŠČOBE IZ MLEKA	17,378	25,259	18,933	13,403	24,708	32,150	32,538	21,733	37,470	50,123
024 SIR IN SKUTA	68,851	93,825	93,373	91,886	94,134	79,132	88,885	78,896	96,149	72,757
025 JAJCA,RUMENJAKI,BELJAKI	89,375	91,631	57,056	44,786	47,092	92,273	91,226	77,499	79,596	78,179
034 RIBE,SVEŽE ALI ZMRZNJENE	16,993	13,118	10,385	7,133	11,147	8,026	5,060	9,450	12,497	16,495
035 RIBE,SUŠENE,SOLJENE ALI RAZSOLJENE,PREKAJENE	18,717	3,315	19,424	5,286	0,798	9,901	2,070	5,833	9,315	6,250
036 RAKI,MEHKUŽCI IN DRUGI VODNI NEVREtenČARJI	7,229	6,789	10,315	9,264	13,227	11,030	4,324	7,194	8,854	11,301
037 RIBE,RAKI,MEHKUŽCI IDR.NEVRET.PRIPR.IN KONZER.	71,707	74,578	74,763	80,428	82,374	75,038	67,963	71,903	61,434	60,712
041 PŠENICA IN SORŽICA,V ZRNJU	7,609	0,136	0,174	4,035	0,000	0,556	1,013	3,895	5,110	3,145
042 RIŽ	28,417	40,763	42,411	39,600	46,899	45,918	41,335	42,809	41,876	42,507
043 JEČMEN V ZRNJU	0,225	0,195	0,471	0,221	0,000	0,243	3,622	0,141	0,062	8,678
044 KORUZA V ZRNJU	1,722	0,935	16,616	5,748	5,732	2,931	2,428	2,656	4,401	22,541
045 ŽITARICE,DRUGE,V ZRNJU	3,592	10,713	7,017	8,308	5,500	10,816	2,664	4,339	2,252	1,307
046 ZDROB IN MOKA,PŠENIČNA	96,439	88,581	55,355	51,828	27,469	18,991	20,460	14,590	11,358	5,332
047 ZDROB IN MOKA IZ DRUGIH ŽIT	13,419	17,530	28,272	35,458	34,190	30,575	26,002	29,363	27,317	22,381
048 PROIZVODI IZ ŽIT,MOKE	43,054	43,313	36,156	35,486	43,472	41,174	38,348	31,468	29,426	25,228
054 ZELENJAVA,SVEŽA,ZMRZNJENA ALI PREDELANA	45,428	51,739	44,641	38,157	39,788	32,653	24,241	26,355	27,562	31,415
056 VRTNINE,PREDELANE,DRUGE	46,100	57,941	46,536	42,822	42,403	33,629	26,008	20,725	25,108	31,947
057 SADJE,SVEŽE ALI SUHO	27,794	16,911	15,122	21,283	19,774	14,585	12,425	22,232	15,555	40,229
058 SADJE,PRIPR.IN IZDELKI IZ SADJA(RAZEN SOKOV)	34,522	26,912	26,272	31,437	32,316	20,884	18,835	24,837	24,224	27,144
059 SOKOVI IZ SADJA IN ZELENJAVE	89,193	95,487	96,757	90,730	83,214	91,626	74,744	77,910	84,676	66,389
061 SLADKOR,MELASE IN MED	25,476	21,589	26,835	18,982	39,402	43,108	23,492	19,350	36,714	83,736
062 SLADKORNI PROIZVODI	91,162	88,790	98,481	96,884	98,593	98,252	88,371	89,813	86,935	89,960
071 KAVA	15,557	12,258	11,555	9,349	10,795	10,682	12,576	14,688	14,532	13,437
072 KAKAV	0,156	2,833	0,788	2,008	4,684	1,818	1,438	1,100	1,214	1,698
073 ČOKOLADA	21,107	24,399	20,741	16,690	20,088	20,797	23,090	26,935	31,172	30,652
074 ČAJ IN MATE-ČAJ	11,808	14,637	20,853	21,569	11,538	14,848	14,201	19,199	17,690	33,730
075 ZAČIMBE	44,640	43,777	33,483	38,346	39,749	34,020	36,121	39,893	33,504	32,700

ODSEK SMTK	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
081 ŽIVINSKA KRMA (RAZEN ŽIT V ZRNJU)	44,966	38,525	51,005	53,304	50,426	38,852	40,242	33,693	33,259	38,856
091 MARGARINA IN DRUGE MAŠČOBE ZA PREHRANO	5,525	3,227	0,281	0,054	1,929	33,498	40,663	5,373	0,714	2,032
098 ŽIVILSKI IZDELKI, DRUGI, NEOMENJENI	81,481	88,512	86,880	74,889	66,078	71,256	77,745	72,649	68,602	69,026
111 PIJAČE, BREZALKOHOLNE	52,541	47,497	47,739	57,334	47,635	37,122	39,062	41,603	60,393	76,890
112 PIJAČE, ALKOHOLNE	97,518	96,298	71,933	71,835	60,966	49,541	35,949	39,588	79,009	98,490
121 TOBAK, SUROV, NEPREDELAN	4,244	17,653	43,419	69,654	52,107	39,041	6,614	11,389	87,768	-
122 TOBAK, PREDELAN	92,273	87,433	68,891	59,979	63,243	97,670	92,146	98,886	24,173	0,877
211 KOŽE, SUROVE, VELIKE IN MAJHNE, NESTROJENE	75,186	74,307	83,500	90,242	92,418	94,065	98,649	93,750	94,378	94,206
212 KRZNO, NEOBDELANO	3,663	1,569	-	13,710	71,579	44,565	85,106	32,143	92,857	59,091
222 OLJNA SEMENA ZA LAHKA OLJA	19,698	20,990	26,340	9,667	12,651	25,719	87,906	93,607	30,856	67,751
223 OLJNA SEMENA ZA DRUGA RASTLINSKA OLJA	30,181	23,438	13,782	9,182	28,146	34,738	31,238	28,781	46,832	23,632
231 NARAVNI KAVČUK IN GUME	1,491	0,061	0,141	0,758	3,801	1,417	0,546	2,728	2,555	2,758
232 KAVČUK, SINTETIČNI, FAKTIS, KAVČUK REG., ODPADKI	1,579	1,062	1,077	1,382	2,380	3,147	2,993	2,975	2,107	3,267
244 PLUTA, NARAVNA, SUROVA, ODPADKI	28,571	36,364	0,000	19,048	0,000	0,000	78,873	26,667	69,091	13,333
245 DRVA IN LESNO OGLJE	24,599	20,460	24,680	37,397	25,995	26,687	32,696	26,108	46,867	42,866
246 IVERJE, SEKANCI, LESNI ODPADKI	66,002	48,518	38,911	18,394	18,770	32,933	42,095	48,547	63,475	87,724
247 LES, NEOBDELAN ALI GROBO OBDELAN	88,892	91,385	90,896	73,983	69,381	70,665	69,097	65,025	58,071	80,593
248 LES, ENOSTAVNO OBDELAN	86,350	79,692	78,134	91,322	92,744	87,729	89,609	97,194	95,895	96,710
251 CELULOZA IN PAPIRNI ODPADKI	31,323	40,988	37,237	41,532	29,893	29,742	22,533	28,328	24,130	31,094
261 SVILA	-	-	-	-	-	50,000	25,806	-	18,519	-
263 BOMBAŽ, LINTERS IN ODPADKI	5,736	5,680	5,193	5,191	6,003	8,547	5,534	7,374	5,402	15,349
264 JUTA IN DRUGA LIKASTA VLAKNA	35,870	0,000	-	-	53,846	15,385	50,000	0,000	0,000	19,512
265 RASTLINSKA TEKST. VLAKNA (RAZEN BOMBAŽA IN JUTE)	2,428	3,374	1,257	2,113	1,267	1,352	1,511	4,327	9,178	0,861
266 SINTETIČNA VLAKNA ZA PREDENJE	2,463	1,209	2,145	5,854	7,081	5,814	4,369	4,576	6,422	9,965
267 UMETNA ALI SINTETIČNA VLAKNA, DRUGA	39,103	37,267	41,730	35,995	41,455	38,303	29,488	34,981	37,714	29,343
268 VOLNA, FINA, GROBA ŽIV. DLAKA, PREJA, TKAN. KONJ. ŽIME	14,531	6,838	14,297	5,355	7,650	6,145	13,411	12,254	16,350	6,189
269 PONOŠENA-IZRAB. OBLAČILA IDR. IZR. TEKST. IZD., KRPE	56,055	63,007	92,671	92,270	99,080	97,208	84,983	95,238	84,429	78,125
272 SUROVA GNOJILA	15,896	19,006	9,286	12,435	8,150	31,429	10,571	18,411	6,977	20,952
273 KAMEN, PESEK IN GRAFIT	21,372	20,882	31,013	20,807	23,319	42,440	45,759	57,965	59,157	72,489
274 ŽVEPLO IN ŽELEZOVI PIRITI, NEPRAŽENI	4,453	1,420	0,050	0,909	0,694	0,418	1,170	0,628	11,503	17,048
277 NARAVNE SNOVI ZA BRUŠENJE	6,154	9,907	5,023	3,024	2,050	2,139	2,827	3,194	2,905	9,662
278 SUROVI MINERALI, DRUGI	11,175	8,072	7,875	7,221	6,512	5,809	6,471	7,596	11,213	16,202
281 ŽELEZOVE RUDE IN KONCENTRATI	8,654	21,667	44,860	13,636	7,229	6,178	10,117	-	11,409	12,500
282 ODPADKI IN OSTANKI ŽELEZA IN JEKLA	21,718	39,448	26,951	26,341	25,614	33,653	30,069	26,933	42,742	43,174
283 BAKROVE RUDE IN KONCENTRATI	-	-	-	-	-	-	40,000	5,195	10,526	-
284 NIKLJEVE RUDE IN KONCENTRATI	-	-	4,167	42,105	-	-	-	-	-	0,000
285 ALUMINIJEVE RUDE IN KONCENTRATI	12,387	16,037	16,013	7,237	7,914	10,638	13,217	20,009	26,110	66,850
286 URANOVE IN TORIJEVE RUDE IN KONCENTRATI	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ODSEK SMTK	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
287 RUDE IN KONCENTRATI OSNOVNIH KOVIN	0,821	0,097	0,042	0,803	0,388	-	-	2,670	0,094	0,862
288 ODPADKI OSNOVNIH KOVIN	74,734	62,941	61,422	76,951	96,475	96,402	86,095	78,947	97,197	78,125
289 RUDE IN KONCENTRATI PLEMENITIH KOVIN	-	52,195	-	1,619	3,786	1,536	23,571	26,535	27,636	46,575
291 ŽIVALSKÉ SNOVI,SUROVE	20,544	25,746	24,650	8,112	12,105	9,479	7,931	9,453	17,470	20,596
292 RASTLINSKE SNOVI,SUROVE	28,293	23,580	25,921	28,312	29,929	37,458	33,288	37,337	37,121	38,223
321 ČRNI PREMOG,TUDI V PRAHU,NEAGLOMERIRAN	2,473	0,000	0,191	-	0,459	2,976	0,666	0,000	0,817	9,300
322 BRIKETI,RJAVI PREMOG IN LIGNIT,ŠOTA	3,454	2,802	3,853	1,618	0,953	0,534	0,495	0,363	5,312	7,802
325 KOKS,POLKOKS,RETORTNO OGLJE	0,987	-	0,000	0,237	-	0,114	1,445	0,000	0,000	0,769
333 NAFTA IN OLJA,DOB.IZ BITUMINOZ.MINER.,SUROVA	-	0,003	0,033	-	0,000	3,226	0,000	0,000	1,515	3,947
334 OLJA,DOBLJ.IZ NAFTE IN BITUM.MINER.,RAZEN SUROV.	9,879	12,798	9,555	10,834	6,394	4,663	4,538	3,205	4,100	4,181
335 ODPADNI PROIZVODI NAFTE	5,452	3,967	4,913	4,823	4,466	7,181	8,515	7,713	9,508	13,233
342 PROPAN IN BUTAN,UTEKOČINJENA	1,310	1,374	1,638	0,000	0,000	0,016	0,232	0,584	2,736	4,592
343 PLIN,NARAVNI,UTEKOČINJEN ALI V PLINASTEM STANJU	-	-	-	-	-	0,001	0,002	0,003	0,001	17,393
344 PLINI,NAFTNI IN DRUGI PLINASTI OGLJIKOVODIKI	2,545	10,860	1,626	0,000	0,000	44,444	6,452	0,000	0,000	0,509
345 PLIN IZ ČRNEGA PREMOGA,VODNI PLIN IN PODOB.PLINI	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
351 ELEKTRIČNA ENERGIJA	59,293	40,699	38,321	51,615	58,426	42,941	51,636	90,106	88,950	99,335
411 OLJA IN MASTI ŽIVALSKÉGA IZVORA	48,780	68,059	87,120	77,861	53,827	55,472	58,830	71,950	44,363	50,082
421 MASTI,RASTLINSKE,TRDE IN IZPARLJIVA OLJA	24,368	51,685	35,581	28,245	21,358	26,574	33,666	20,662	12,294	17,332
422 MASTI,RASTLINSKE,TRDE IN OLJA	79,905	31,134	30,160	32,983	32,660	32,274	45,778	56,008	34,904	36,030
431 ŽIVALSKÉ IN RASTLINSKE MASTI IN OLJA	74,327	79,799	86,628	84,344	69,742	53,300	53,310	62,730	77,725	87,868
511 OGLJIKOVODIKI IN NJHOVI DERIVATI	1,973	1,119	5,410	3,480	1,975	4,823	1,735	3,414	11,939	17,415
512 ALKOHOLI,FENOLI IN NJHOVI DERIVATI	47,964	82,037	70,252	67,237	85,346	95,421	87,450	94,222	75,658	73,895
513 KARBONSKE KISLINE IN NJHOVI DERIVATI	84,256	83,780	54,008	66,346	65,933	54,155	48,135	39,117	39,835	36,905
514 SPOJINE Z DUŠIKOVO FUNKCIJO	3,335	5,447	10,478	6,344	6,372	2,684	1,793	2,388	2,076	2,179
515 ORGANSKO-ANORGANSKE SPOJINE	77,116	41,298	34,960	38,671	25,557	33,595	39,047	44,118	26,678	32,283
516 ORGANSKI KEMIČNI PROIZVODI,DRUGI	23,254	20,506	18,301	19,362	17,573	15,939	6,968	11,124	11,921	13,066
522 ANORGANSKI KEMIČNI ELEMENTI,OKSIDI,SOLI	51,739	68,785	66,846	63,071	66,643	60,974	57,933	53,719	56,637	50,812
523 SOLI IN PEROXI SOLI ANORGANSKIH KISL.IN KOVIN	77,160	69,955	72,032	66,541	70,005	73,587	82,951	78,960	77,542	74,511
524 ANORGANSKI KEMIČNI PROIZVODI,DRUGI	52,817	51,432	46,251	51,962	97,953	77,764	77,346	99,096	75,729	71,399
525 RADIOAKTIVNE SNOVI	1,061	0,152	4,730	74,258	0,160	8,768	0,182	1,036	0,704	0,468
531 SINTETIČNA ORGANSKA BARVILA	3,351	11,500	3,640	5,611	6,673	6,588	8,351	7,824	9,574	11,850
532 EKSTRAKTI ZA BARVANJE IN STROJENJE	73,758	67,738	49,486	43,914	50,077	48,008	40,101	46,883	40,434	39,471
533 PIGMENTI,PREMAZNA SREDSTVA,LAKI IPD.	74,423	68,918	69,693	70,799	65,834	66,283	66,719	67,584	66,495	66,863
541 MEDICINSKI IN FARMACEVTSKI PROIZ.,RAZEN ZDRAVIL	54,472	60,857	53,591	51,778	47,176	62,702	51,071	49,272	67,880	67,086
542 ZDRAVILA	56,086	53,018	60,455	59,616	61,881	61,452	57,816	52,605	56,398	59,188
551 ETERIČNA OLJA,PARFUMERIJSKI IZDELKI	78,332	75,654	93,998	90,384	86,526	86,635	83,020	70,593	62,391	67,270
553 PARFUMERIJSKI,KOZMETIČNI IN TOALETNI IZDELKI	74,617	78,254	74,039	80,909	79,837	82,129	80,183	76,523	84,229	76,903
554 MILA,PREPARATI ZA ČIŠČENJE IN POLIRANJE	69,271	52,936	49,680	35,785	39,007	46,490	59,017	59,150	61,689	71,743

ODSEK SMTK	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
562 GNOJILA (RAZEN SUROVIH)	2,952	3,294	4,682	4,982	3,472	4,983	4,691	5,620	5,160	10,964
571 POLIMERI ETILENA V PRIMARNIH OBLIKAH	3,198	4,043	2,733	10,119	8,175	6,629	7,522	11,659	22,445	31,616
572 POLIMERI STIRENA V PRIMARNIH OBLIKAH	3,126	3,527	5,439	6,391	5,449	5,267	5,361	5,613	8,404	14,420
573 POLIMERI VINILKLORIDA V PRIMARNIH OBLIKAH	1,613	4,778	5,233	6,182	4,410	5,663	4,944	2,443	3,108	6,429
574 POLIACETALI IN DRUGI POLIETRI V PRIM.OBLIKAH	61,025	58,234	66,221	67,179	64,004	68,192	70,484	66,476	65,882	74,203
575 PLASTIČNE MASE, DRUGE, V PRIMARNIH OBLIKAH	65,271	74,458	74,882	82,332	85,229	82,236	86,841	89,242	91,632	88,397
579 ODPADKI, OSTRUŽKI IN OSTANKI IZ PLASTIČNIH MAS	46,218	71,634	71,747	72,112	73,575	75,349	76,605	75,536	97,438	84,319
581 CEVI IN ČREVA IZ PLASTIČNIH MAS	69,950	67,222	63,811	52,801	56,508	57,451	59,309	57,756	58,553	55,861
582 PLOŠČE, LISTI, FILMI, FOLIJE IPD. IZ PLASTIČNIH MAS	68,270	76,699	73,388	66,467	69,089	73,547	65,708	68,460	70,405	77,913
583 MONOFILAMENTI	22,155	17,794	14,874	14,699	21,388	26,822	25,296	24,890	29,512	23,124
591 INSEKTICIDI, FUNGICIDI IDR. ZA PRODAJO NA DROBNO	84,920	78,478	71,858	68,650	80,405	89,589	87,761	78,113	77,415	81,928
592 SKROB, INULIN, ALBUMINI, PŠENIČNI LEPEK	65,764	70,980	66,576	63,860	59,410	55,529	56,947	55,963	58,192	60,523
593 EKSPLOZIVA IN PIROTEHNIČNI PROIZVODI	51,145	60,125	55,974	69,288	66,050	69,572	92,350	89,798	84,511	90,678
597 ADITIVI ZA MINERAL. OLJA ALI ZA DRUGE TEKOCINE	14,461	15,898	22,527	26,576	23,709	32,454	33,314	30,934	32,905	36,103
598 KEMIČNI PROIZVODI, DRUGI, NEOMENJENI	20,287	19,108	22,265	28,773	42,139	44,119	46,865	49,577	53,370	58,213
611 KOŽA	85,765	83,213	98,846	91,873	95,452	89,867	74,675	54,342	49,124	41,983
612 IZDELKI IZ USNJA IN UMETNEGA USNJA, DRUGI	95,299	60,351	29,308	20,707	25,862	29,526	43,189	51,816	69,461	98,151
613 KRZNA, STROJENA ALI OBDELANA	43,907	51,244	47,491	33,390	38,254	36,564	88,421	56,352	34,232	31,079
621 IZDELKI IZ KAVČUKA	99,064	86,862	90,778	71,561	62,380	62,785	70,919	78,511	90,255	84,515
625 GUME, PNEVMATIČNE (PLAŠČI), ZA AVTOMOBILE	35,860	36,076	45,403	47,980	51,492	54,621	52,872	52,130	54,810	58,042
629 IZDELKI IZ GUME	83,665	89,014	82,799	84,461	97,978	88,414	85,316	81,892	76,412	69,796
633 PLUTASTI IZDELKI	1,891	2,180	4,917	4,696	4,457	5,315	7,181	10,561	11,192	15,743
634 FURNIR IN DRUG OBDELAN LES	98,626	89,881	99,394	95,991	96,995	95,314	94,387	97,878	98,781	95,957
635 IZDELKI IZ LESA, DRUGI, ŠE NEOMENJENI	12,478	14,966	20,379	24,482	25,506	28,036	32,600	32,448	34,936	45,597
641 PAPIR IN KARTON	68,338	64,710	69,870	71,387	66,785	69,194	69,986	71,462	66,942	69,171
642 PAPIR IN KARTON, REZANA	81,968	85,382	89,773	90,276	85,714	85,384	85,308	88,419	91,899	86,640
651 PREJA IZ TEKSTILNIH VLAKEN	87,887	83,845	79,913	77,214	77,062	79,293	77,133	74,980	70,798	64,494
652 TKANINE IZ BOMBAŽA	64,850	71,413	77,136	78,615	68,644	63,338	53,620	54,418	66,931	71,722
653 TKANINE IZ SINTETIČNIH IN UMETNIH MATERIALOV	79,202	82,893	86,830	91,081	85,828	83,681	90,867	88,112	78,598	54,428
654 TKANINE, TEKSTILNE, DRUGE	87,847	76,688	79,415	78,070	88,007	90,511	81,509	74,481	24,176	34,183
655 MATERIALI, PLETENI ALI KVAČKANI	29,717	44,615	42,412	42,011	24,840	27,996	29,499	39,208	45,751	51,954
656 TIL, ČIPKE, VEZENINE, TRAKOVI IN DRUGO	54,928	64,264	66,698	61,957	67,151	62,772	74,691	64,821	58,390	71,451
657 PREJA IN TKANINE, SPECIALNE	65,827	56,388	41,907	37,851	44,332	58,039	66,406	68,367	80,222	88,912
658 TEKSTILNI IZDELKI, GOTOVI, DRUGI	48,190	59,105	59,120	62,917	64,062	67,068	72,723	75,427	84,179	96,601
659 PREKRIVALA ZA TLA	18,447	20,764	23,870	19,376	17,004	14,872	18,592	15,541	16,150	30,221
661 APNO, CEMENT, GRADBENI MATERIAL	91,509	92,943	77,379	71,054	84,812	85,763	88,855	82,013	70,443	81,231
662 GLINENI, OGNJEVZDRŽNI IZDELKI	49,857	43,611	41,057	37,613	49,602	53,404	54,494	65,316	65,347	62,478
663 GOTOVI MINERALNI IZDELKI	63,454	63,633	65,653	71,588	64,241	61,671	59,241	66,136	64,995	65,835

ODSEK SMTK	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
664 STEKLO	71,308	67,572	83,289	80,931	62,943	64,791	62,150	60,192	59,371	57,186
665 STEKLENI IZDELKI	65,960	66,781	71,942	71,462	75,627	88,196	92,877	95,065	87,148	89,211
666 IZDELKI,LONČARSKI	81,058	70,803	72,229	64,124	62,813	69,589	59,546	57,307	53,750	45,216
667 BISERI,DRAGI IN POLDRAGI KAMNI	0,615	0,000	9,055	4,843	14,013	8,345	2,970	4,583	0,000	1,084
671 GRODELJ IN ŽELEZOVE ZLITINE	84,164	86,778	79,958	97,411	94,324	98,471	93,480	84,335	63,457	56,710
672 INGOTI,DRUGI POLPROIZV.IZ ŽELEZA IN JEKLA	58,752	84,885	83,157	61,259	66,083	78,118	70,505	51,475	54,707	58,525
673 PLOŠČATI,VALJANI,NEPLATIRANI IZDELKI IZ ŽELEZA	19,613	18,843	16,993	17,610	21,316	22,514	21,771	30,627	31,379	32,899
674 PLOŠČATI,VALJANI,PLATIRANI IZDELKI IZ ŽELEZA	16,581	12,949	6,285	5,272	5,489	4,063	4,368	7,795	11,005	8,721
675 PLOŠČATI,VALJANI IZDELKI IZ LEGIRANEGA JEKLA	84,265	78,563	83,479	81,675	80,341	76,820	74,824	72,973	73,517	71,920
676 ŽICA,PROFILI IZ ŽELEZA ALI JEKLA	96,409	98,063	97,260	89,802	98,497	94,050	86,335	82,065	84,411	93,756
677 TIRNICE IPD.ZA ŽELEZN.TIRE,IZ ŽELEZA ALI JEKLA	4,720	54,170	5,633	7,468	3,469	16,039	24,226	12,214	3,402	10,073
678 ŽICA IZ ŽELEZA ALI JEKLA	67,944	50,797	47,146	51,745	32,523	24,925	22,335	22,055	25,696	23,606
679 CEVI IN VOTLI PROFILI IZ ŽELEZA ALI JEKLA	74,855	83,475	85,976	82,576	85,489	85,675	78,915	72,827	75,508	72,775
681 SREBRO,PLATINA, IN DRUGE PLATIRANE KOVINE	38,924	66,831	88,625	89,658	12,836	16,765	24,356	25,023	23,432	20,489
682 BAKER	51,104	44,170	44,919	41,361	37,886	41,575	36,136	33,977	25,440	29,636
683 NIKELJ	59,372	73,779	73,603	66,471	63,340	58,664	65,861	51,695	59,060	60,065
684 ALUMINIJ	69,074	73,105	82,367	81,825	84,508	88,941	81,035	82,353	80,666	81,347
685 SVINEC	76,035	70,989	65,384	80,898	66,242	78,926	45,522	59,948	49,848	66,365
686 CINK	97,922	92,518	91,647	91,712	84,622	86,748	83,459	86,557	82,916	79,931
687 KOSITER	14,409	5,729	7,819	6,039	3,490	6,300	6,995	5,582	14,779	60,296
689 DRUGE BARVNE KOVINE IN KERMETI	11,897	8,194	25,430	37,968	21,766	38,366	50,647	50,770	44,553	52,388
691 KONSTRUKCIJE IN DELI KONSTRUKCIJ	73,256	82,615	82,525	99,418	86,762	89,227	90,399	86,783	85,007	86,605
692 KOVINSKI KONTEJNERJI ZA SKLADIŠČENJE,TRANSPORT	58,527	66,788	65,799	71,786	76,151	76,774	60,204	53,312	73,582	83,367
693 IZDELKI IZ ŽICE	44,249	55,359	53,472	42,563	42,091	59,736	74,288	74,757	59,568	43,822
694 ŽEBLJI,VIJAKI,TIRFONI IPD.IZ ŽEL.,JEKLA,BAKRA,ALUM	75,752	67,390	58,812	55,557	65,530	68,037	67,888	74,777	72,277	75,627
695 ROČNO ORODJE IN ORODJE ZA STROJE	90,067	92,824	88,804	90,226	89,232	87,556	85,971	83,646	89,674	90,629
696 NAMIZNI PRIBOR IN NOŽARSKI PROIZVODI	48,883	18,538	28,093	27,958	28,126	25,905	21,617	35,296	34,342	41,602
697 GOSPODINJSKI APARATI IN NJIHOVI DELI,DRUGI	77,107	81,466	94,270	95,155	90,356	88,413	83,622	86,953	82,033	83,878
699 PROIZVODI IZ NAVADNIH KOVIN,ŠE NEOMENJENI	83,653	84,080	89,976	88,406	84,444	80,849	84,414	85,519	84,200	86,072
711 KOTLI ZA VODNO IDR.PARO	92,831	93,867	37,615	18,958	64,045	52,605	36,584	80,198	46,985	51,590
712 TURBINE NA VODNO IDR.PARO	97,055	86,225	85,675	78,560	78,323	55,926	49,227	29,225	28,735	56,892
713 BATNI MOTORJI Z NOTRANJIM IZGOREVANJEM	29,661	28,441	29,837	42,838	45,512	47,090	41,281	45,732	41,038	31,603
714 POGONSKI STROJI IN MOTORJI,NEELEKTRIČNI	86,667	19,847	60,517	1,620	7,175	44,811	52,739	6,071	53,884	53,870
716 ROTACIJSKI ELEKTRIČNI STROJI	48,666	52,916	67,183	58,746	52,394	50,610	52,142	52,713	50,778	47,416
718 POGONSKI STROJI,DRUGI,DELI	50,876	54,915	48,323	50,800	61,241	51,860	79,374	95,716	79,260	61,407
721 POLJEDELSKI STROJI	87,341	91,112	79,631	76,726	90,604	97,369	95,804	99,208	96,688	99,700
722 TRAKTORJI	27,180	38,213	38,451	28,804	38,926	45,104	42,254	35,906	31,068	20,648
723 STROJI IN NAPRAVE ZA GRADNJO	89,551	84,118	70,600	81,381	70,315	56,725	69,290	76,374	70,091	70,882

ODSEK SMTK	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
724 STROJI ZA OBDELAVO USNJA IN TEKSTILA	57,573	53,552	45,899	47,149	42,832	58,215	64,620	63,043	61,416	75,054
725 STROJI ZA PROIZVODNJO PAPIRJA IN CELULOZE	96,930	85,626	90,841	45,813	86,140	68,101	62,981	58,689	88,147	99,823
726 TISKARSKI STROJI	21,481	31,165	21,262	16,752	20,566	21,582	26,226	32,099	35,532	43,593
727 STROJI ZA PROIZVODNJO HRANE	57,189	79,526	52,565	67,718	55,043	67,989	69,045	77,030	74,959	88,263
728 STROJI ZA POSAMEZNE VRSTE INDUSTRIJE	68,838	58,605	57,480	60,987	64,652	66,521	67,373	59,535	83,209	75,240
731 STROJI ZA OBDELAVO S POSNEMANJEM KOVIN	53,778	46,201	47,926	38,624	49,403	43,374	55,882	74,383	48,182	62,225
733 STROJI ZA OBDELAVO KOVIN,BREZ POSNEMANJA	78,710	98,256	88,006	92,446	96,477	46,861	49,340	43,981	54,920	43,427
735 DELI OBDELOVALNIH STR.S POSNEMANJEM ALI NE	71,188	78,905	73,610	75,348	74,423	75,072	88,091	96,536	92,553	88,596
737 OBDELOVALNI STROJI,DELI,DRUGI	80,358	70,270	69,264	74,459	85,928	83,534	91,074	89,895	77,005	83,620
741 OPREMA ZA OGREVANJE IN HLAJANJE	67,808	80,916	69,320	73,629	59,951	73,264	75,954	68,265	80,633	88,645
742 ČRPALKE ZA TEKOČINE	91,799	86,873	87,268	84,773	90,220	95,409	96,769	87,183	92,954	94,673
743 ČRPALKE IN KOMPRESORJI	95,920	99,115	82,503	90,273	87,067	79,369	80,933	81,925	78,254	80,628
744 MEHANIČNE NAPRAVE ZA MANIPULACIJO	96,982	91,729	94,174	74,408	72,116	92,845	89,323	78,250	90,941	93,194
745 NEELEKTRIČNI STROJI,DRUGI	73,723	62,360	52,492	50,860	51,886	64,499	71,871	68,108	75,827	87,975
746 KOTALNI LEŽAJI	10,176	12,483	12,991	15,499	12,267	10,999	15,180	13,387	15,386	24,283
747 PIPE,VENTILI,IPD.NAPRAVE	93,789	95,479	94,508	92,936	90,642	90,080	89,947	91,574	81,556	80,766
748 TRANSMIS.GREDI,ROČICE IPD.	79,778	99,969	89,336	88,133	83,736	80,067	80,686	85,375	83,671	83,902
749 NEELEKTRIČNI DELI ZA STROJE,DRUGI	81,547	99,479	92,636	97,049	99,411	86,532	96,165	92,266	94,877	91,124
751 PISARNIŠKI STROJI	11,692	7,395	8,266	5,790	6,088	8,758	14,897	11,288	32,958	24,880
752 STROJI ZA AOP IN NJIHOVE ENOTE	8,314	9,774	10,161	10,923	13,946	12,302	14,704	16,387	19,775	21,117
759 DELI IN PRIBOR ZA PISARNIŠKE STROJE	25,901	24,336	31,451	36,086	32,678	38,733	32,005	39,486	42,292	34,404
761 TELEVIZIJSKI SPREJEMNIKI	43,804	44,677	66,050	79,794	54,362	61,696	60,328	81,925	31,153	45,509
762 RADIODIFUZNI SPREJEMNIKI	2,925	1,510	1,165	1,926	1,636	2,124	1,695	1,607	5,794	5,301
763 NAPRAVE ZA SNEMANJE IN REPROD.ZVOKA,SLIKE	6,886	5,904	7,417	3,372	2,798	5,238	8,037	7,692	9,493	15,054
764 OPREMA ZA TELEKOMUNIKACIJO	97,358	76,638	77,555	47,342	61,025	89,395	84,005	90,896	81,474	79,670
771 ELEKTRIČNI POGONSKI STROJI	89,836	84,240	84,232	92,733	95,458	99,808	99,344	98,058	98,322	93,421
772 ELEKTR.APARATI ZA ELEKTRIČNE KROGOTOKE	93,727	94,770	92,772	87,698	93,374	94,350	89,960	92,762	97,111	95,616
773 OPREMA ZA DISTRIBUCIJO ELEKTRIČNE ENERGIJE	40,069	46,839	45,858	49,818	53,321	56,136	56,134	59,934	53,132	52,430
774 ELEKTRODIAGNOSTIČNI APARATI	7,711	16,563	23,218	13,698	26,885	29,296	29,080	63,014	85,105	67,552
775 ELEKTRIČNA IN NEELEKTR.GOSPODINJSKA OPREMA	25,143	22,648	21,262	24,502	22,453	24,697	24,905	26,442	30,842	34,481
776 TERMOIONSKE ELEKTRONSKE CEVI	21,431	16,297	32,852	27,638	15,861	13,341	11,083	14,915	15,536	15,796
778 ELEKTR.STROJI,APARATI,DRUGI	76,398	74,266	76,863	77,390	80,768	78,621	73,390	68,954	71,394	70,978
781 OSEBNI AVTOMOBILI	89,108	84,182	76,198	93,731	78,538	79,383	72,777	86,693	87,131	67,570
782 MOTORNA VOZILA ZA PREVOZ BLAGA	20,364	17,607	21,559	17,484	18,785	24,172	40,748	24,770	21,184	31,379
783 CESTNA MOTORNA VOZILA,DRUGA	32,261	42,462	73,070	50,604	32,654	30,251	51,584	33,347	29,046	38,926
784 DELI IN PRIBOR ZA MOTORNA VOZILA	53,812	51,935	54,238	63,950	68,986	74,212	76,129	87,133	86,545	80,188
785 MOTORNA KOLESNA IN KOLESNA	90,491	81,511	77,365	87,548	93,900	88,511	88,407	93,604	98,494	99,956
786 PRIKLOPNIKI IN POLPRIKLOPNIKI	70,181	66,836	74,434	72,832	63,242	69,147	66,676	70,153	65,084	69,314

ODSEK SMTK	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
791 TIRNA VOZILA IN OPREMA	84,823	76,745	67,435	85,410	65,559	79,456	91,705	99,498	69,589	87,156
792 LETALA, VESOLJSKA VOZILA IPD.	37,196	61,934	38,985	16,126	22,709	92,414	50,617	26,914	28,462	32,952
793 LADJE, ČOLNI IN PLAVAJOČE KONSTRUKCIJE	89,871	48,245	79,407	87,354	85,637	96,912	83,343	78,245	88,086	57,624
811 MONTAŽNE ZGRADBE	14,065	15,693	13,686	16,046	16,595	22,816	17,679	14,429	9,341	30,047
812 SANITARNI PREDMETI,PRIBOR	31,494	36,389	41,292	50,346	68,559	83,883	87,247	83,361	72,065	61,712
813 SVETILA	74,978	75,157	77,229	84,343	79,826	82,824	86,779	89,358	87,194	90,771
821 POHIŠTVO IN DELI	40,942	40,457	37,983	37,294	35,271	35,676	36,564	38,104	43,463	44,525
831 KOVČKI,POTOVALKE,NESESERJI IPD.	85,313	77,818	67,304	53,346	63,320	84,033	79,390	79,093	68,295	50,671
841 MOŠKI PLAŠČI,JAKNE IPD.	90,878	91,390	93,475	92,079	95,076	94,375	98,278	98,079	87,391	77,710
842 ŽENSKI PLAŠČI,PELERINE,IPD.	83,233	81,763	82,369	84,933	89,470	91,383	96,231	98,687	85,734	77,346
843 MOŠKI PLAŠČI IPD.,PLETENI	75,428	56,998	65,163	60,666	55,775	55,264	51,195	43,093	41,892	36,947
844 ŽENSKI PLAŠČI IPD.,PLETENI	95,945	98,083	99,587	95,726	98,082	96,104	92,176	85,665	76,723	64,066
845 OBLAČILA,DRUGA	95,647	94,843	97,986	97,869	96,004	95,636	86,178	84,029	77,669	69,198
846 PRIBOR ZA OBLAČILA,IZ TEKSTILA	90,976	92,746	83,469	81,577	80,078	79,578	82,697	89,655	99,703	99,326
848 OBLAČILA IN PRIBOR,RAZEN IZ TEKSTILA	80,032	85,419	91,154	99,390	98,647	92,070	73,338	68,842	54,886	53,079
851 OBUTEV	77,580	89,530	89,541	91,965	94,576	92,788	98,307	89,937	89,342	85,925
871 OPTIČNI INSTRUMENTI	82,590	79,044	68,532	24,834	86,150	89,543	52,387	55,799	64,331	42,524
872 MEDICINSKI INSTRUMENTI	61,244	58,682	60,606	70,579	66,957	77,318	79,296	72,435	80,608	86,495
873 MERILNIKI IN ŠTEVCI	27,551	25,692	32,200	25,055	23,243	25,631	26,198	22,373	26,222	33,052
874 MERILNI,KONTROLNI INSTRUMENTI	86,189	90,795	90,364	76,417	91,565	95,114	89,379	89,437	82,053	80,658
881 FOTOAPARATI IN OPREMA	75,442	59,700	63,253	74,779	54,421	70,607	77,525	71,186	92,223	96,035
882 FOTOGRAFSKI IN KINEMAT.MATERIAL	40,081	44,103	46,320	42,322	50,618	49,176	46,681	45,266	52,296	57,503
883 KINEMATOGRAFSKI FILMI	25,848	2,219	26,998	24,797	35,160	8,708	0,731	5,047	2,825	5,594
884 OPTIČNI IZDELKI	95,363	95,010	93,495	80,112	77,637	75,988	74,272	69,595	63,778	71,959
885 URE IN DELI	76,666	76,400	61,634	47,212	51,434	50,281	46,701	55,120	59,728	64,250
891 OROŽJE IN STRELIVO	0,961	1,120	32,738	15,558	58,404	22,927	22,386	22,599	14,827	73,042
892 NATISKANI PREDMETI	89,980	78,608	84,269	78,981	84,109	85,269	82,587	79,916	75,225	68,951
893 IZDELKI IZ PLASTIKE	98,371	94,972	97,119	97,577	99,648	93,413	93,388	91,006	89,898	92,723
894 OTROŠKI VOZIČKI,IGRAČE IPD.	84,467	85,950	93,469	99,178	92,717	89,909	83,059	76,758	81,896	81,371
895 PISALNIŠKI PRIBOR	77,705	86,374	78,661	84,883	78,882	76,109	75,861	76,588	79,476	76,646
896 UMETNIŠKI PREDMETI	76,539	67,883	76,225	97,785	89,018	63,169	52,376	74,081	84,211	25,589
897 NAKIT	74,622	81,344	61,887	54,578	56,149	57,360	51,034	65,248	90,979	66,549
898 GLASBENI INSTRUMENTI	18,591	24,080	20,812	33,123	31,872	38,544	54,194	62,875	53,194	59,375
899 RAZNI IZDELKI	58,935	57,549	56,849	55,148	56,051	60,003	56,915	57,775	61,195	59,865
931 SPECIALNE TRANSAKCIJE	19,433	1,155	-	-	-	-	-	-	79,388	-
961 KOVINSKI DENAR	18,367	6,667	0,000	5,128	0,000	-	0,000	-	10,000	81,081
971 ZLATO,NEMONETARNO	18,281	19,118	15,913	9,805	15,736	13,822	87,728	74,640	38,358	39,441

Vir: Interni podatki Statističnega urada Republike Slovenije; lastni izračuni.

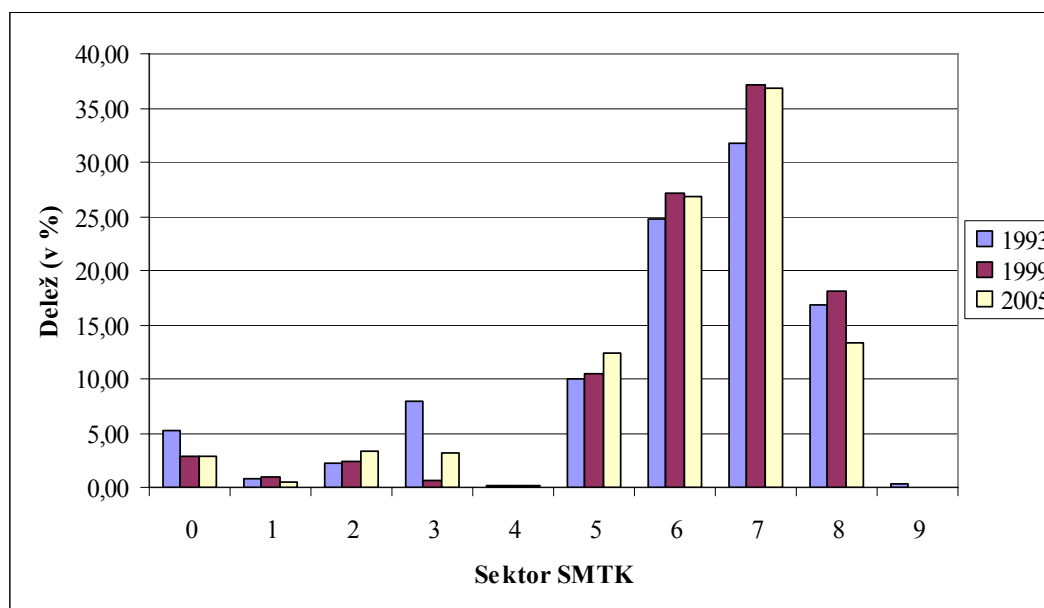
PRILOGA 5: Deleži znotrajpanožne trgovine posameznih sektorjev v celotni trgovini ter v celotni znotrajpanožni trgovini Slovenije v letih 1993, 1999, 2005

Tabela 1: Delež znotrajpanožne trgovine posameznih sektorjev v celotni trgovini Slovenije v letih 1993, 1999, 2005 (v %)

Sektor	Leto	1993	1999	2005
0 Živila in žive živali		2,97	1,73	1,78
1 Pijače in tobak		0,50	0,56	0,33
2 Surove snovi, razen goriv		1,29	1,50	2,05
3 Mineralna goriva in maziva		4,55	0,36	2,00
4 Olja, masti in voski žival. in rastl. izvora		0,11	0,10	0,05
5 Kemični proizvodi		5,70	6,47	7,77
6 Izdelki, razvrščeni po materialu		14,17	16,69	16,82
7 Stroji in transportne naprave		18,19	22,92	23,13
8 Razni izdelki		9,67	11,16	8,32
9 Proizvodi in transakcije		0,18	0,01	0,01
Skupaj		57,33	61,59	62,67

Vir: Boršič, 2000a, str. 42; interni podatki Statističnega urada RS; lasten izračun.

Slika 2: Delež znotrajpanožne trgovine posameznih sektorjev v celotni znotrajpanožni trgovini Slovenije v letih 1993, 1999 in 2003

Vir: Boršič, 2000a, str. 42; interni podatki Statističnega urada RS; lasten izračun.

PRILOGA 6: Brühlhartov indeks po skupinah SMTK Rev. 3 za celotno slovensko blagovno menjavo z vsemi državami (1996-2005)

Tabela 1: Brühlhartov indeks mejne znotrajpanožne trgovine v Sloveniji, 1996-2005

ODSEK SMTK	MIIT 1996-2005
001 ŽIVE ŽIVALI	0,749
011 MESO,GOVEJE,SVEŽE ALI ZMRZNJENO	0,700
012 MESO,DRUGO IN UŽITNI ODPADKI	0,193
016 MESO IN MESNI IZDELKI,SUŠENI,SOLJENI,DIMLJENI	0,243
017 MESO IN MESNI IZDELKI,PRIPRAV.ALII KONZERVIRANI	0,706
022 MLEKO IN MLEČNI IZDELKI(RAZEN MASLA IN SIROV)	0,827
023 MASLO IN DRUGE MAŠČOBE IZ MLEKA	-
024 SIR IN SKUTA	0,740
025 JAJCA,RUMENJAKI,BELJAKI	0,588
034 RIBE,SVEŽE ALI ZMRZNJENE	0,156
035 RIBE,SUŠENE,SOLJENE ALI RAZSOLJENE,PREKAJENE	0,000
036 RAKI,MEHKUŽCI IN DRUGI VODNI NEVRETENČARJI	0,156
037 RIBE,RAKI,MEHKUŽCI IDR.NEVRET.PRIPR.IN KONZER.	0,513
041 PŠENICA IN SORŽICA,V ZRNJU	0,000
042 RIŽ	0,493
043 JEČMEN V ZRNJU	0,000
044 KORUZA V ZRNJU	0,000
045 ŽITARICE,DRUGE,V ZRNJU	0,079
046 ZDROB IN MOKA,PŠENIČNA	0,000
047 ZDROB IN MOKA IZ DRUGIH ŽIT	0,000
048 PROIZVODI IZ ŽIT,MOKE	0,014
054 ZELENJAVA,SVEŽA,ZMRZNJENA ALI PREDELANA	0,000
056 VRTNINE,PREDELANE,DRUGE	0,162
057 SADJE,SVEŽE ALI SUHO	0,508
058 SADJE,PRIPR.IN IZDELKI IZ SADJA(RAZEN SOKOV)	0,134
059 SOKOVI IZ SADJA IN ZELENJAVE	0,000
061 SLADKOR,MELASE IN MED	0,789
062 SLADKORNI PROIZVODI	0,867
071 KAVA	0,430
072 KAKAV	0,027
073 ČOKOLADA	0,410
074 ČAJ IN MATE-ČAJ	0,000
075 ZAČIMBE	0,944
081 ŽIVINSKA KRMA (RAZEN ŽIT V ZRNJU)	0,216
091 MARGARINA IN DRUGE MAŠČOBE ZA PREHRANO	0,293
098 ŽIVILSKI IZDELKI,DRUGI,NEOMENJENI	0,487
111 PIJAČE,BREZALKOHOLNE	0,773
112 PIJAČE,ALKOHOLNE	0,986
121 TOBAK,SUROV,NEPREDELAN	0,042
122 TOBAK,PREDELAN	0,000
211 KOŽE,SUROVE,VELIKE IN MAJHNE,NESTROJENE	0,000
212 KRZNO,NEOBDELANO	0,000
222 OLJNA SEMENA ZA LAHKA OLJA	0,951
223 OLJNA SEMENA ZA DRUGA RASTLINSKA OLJA	0,661
231 NARAVNI KAVČUK IN GUME	0,053
232 KAVČUK,SINTETIČNI,FAKTIS,KAVČUK REGENER.,ODPADKI	0,045
244 PLUTA,NARAVNA,SUROVA,ODPADKI	0,000
245 DRVA IN LESNO OGLJE	0,582
246 IVERJE,SEKANCI,LESNI ODPADKI	0,810
247 LES,NEOBDELAN ALI GROBO OBDELAN	0,780
248 LES,ENOSTAVNO OBDELAN	0,860

ODSEK SMTK	MIIT 1996-2005
251 CELULOZA IN PAPIRNI ODPADKI	0,308
261 SVILA	-
263 BOMBAŽ,LINTERS IN ODPADKI	0,000
264 JUTA IN DRUGA LIKASTA VLAKNA	0,406
265 RASTLINSKA TEKST.VLAKNA (RAZEN BOMBAŽA IN JUTE)	0,271
266 SINTETIČNA VLAKNA ZA PREDENJE	0,289
267 UMETNA ALI SINTETIČNA VLAKNA,DRUGA	0,000
268 VOLNA,FINA,GROBA ŽIV.DLAKA,PREJA,TKAN.KONJ.ŽIME	0,203
269 PONOŠENA-IZRAB.OBLAČILA IDR.IZR.TEKST.IZD.,KRPE	0,431
272 SUROVA GNOJILA	0,977
273 KAMEN,PESEK IN GRAFIT	0,298
274 ŽVEPLO IN ŽELEZOVI PIRITI,NEPRAŽENI	0,247
277 NARAVNE SNOVI ZA BRUŠENJE	0,156
278 SUROVI MINERALI,DRUGI	0,220
281 ŽELEZOVE RUDE IN KONCENTRATI	-
282 ODPADKI IN OSTANKI ŽELEZA IN JEKLA	0,482
283 BAKROVE RUDE IN KONCENTRATI	-
284 NIKLJEVE RUDE IN KONCENTRATI	-
285 ALUMINIJEVE RUDE IN KONCENTRATI	0,790
286 URANOVE IN TORIJEVE RUDE IN KONCENTRATI	-
287 RUDE IN KONCENTRATI OSNOVNIH KOVIN	0,009
288 ODPADKI OSNOVNIH KOVIN	0,788
289 RUDE IN KONCENTRATI PLEMENITIH KOVIN	-
291 ŽIVALSKÉ SNOVI,SUROVE	0,214
292 RASTLINSKE SNOVI,SUROVE	0,617
321 ČRNI PREMOG,TUDI V PRAHU,NEAGLOMERIRAN	0,125
322 BRIKETI,RJAVI PREMOG IN LIGNIT,ŠOTA	0,187
325 KOKS,POLKOKS,RETORTNO OGLJE	0,006
333 NAFTA IN OLJA,DOB.IZ BITUMINOZ.MINER.,SUROVA	-
334 OLJA,DOBLJ.IZ NAFTE IN BITUM.MINER.,RAZEN SUROV.	0,009
335 ODPADNI PROIZVODI NAFTE	0,205
342 PROPAN IN BUTAN,UTEKOČINJENA	0,064
343 PLIN,NARAVNI,UTEKOČINJEN ALI V PLINASTEM STANJU	-
344 PLINI,NAFTNI IN DRUGI PLINASTI OGLJIKOVODIKI	0,076
345 PLIN IZ ČRNEGA PREMOGA,VODNI PLIN IN PODOB.PLINI	-
351 ELEKTRIČNA ENERGIJA	0,939
411 OLJA IN MASTI ŽIVALSKÉGA IZVORA	0,479
421 MASTI,RASTLINSKE,TRDE IN IZPARLJIVA OLJA	0,000
422 MASTI,RASTLINSKE,TRDE IN OLJA	0,000
431 ŽIVALSKÉ IN RASTLINSKE MASTI IN OLJA	0,764
511 OGLJIKOVODIKI IN NJIHOVI DERIVATI	0,345
512 ALKOHOLI,FENOLI IN NJIHOVI DERIVATI	0,949
513 KARBONSKE KISLINE IN NJIHOVI DERIVATI	0,000
514 SPOJINE Z DUŠIKOVO FUNKCIJO	0,000
515 ORGANSKO-ANORGANSKE SPOJINE	0,000
516 ORGANSKI KEMIČNI PROIZVODI,DRUGI	0,037
522 ANORGANSKI KEMIČNI ELEMENTI,OKSIDI,SOLI	0,497
523 SOLI IN PEROKSI SOLI ANORGANSKIH KISL.IN KOVIN	0,577
524 ANORGANSKI KEMIČNI PROIZVODI,DRUGI	0,000
525 RADIOAKTIVNE SNOVI	0,022
531 SINTETIČNA ORGANSKA BARVILA	0,293
532 EKSTRAKTI ZA BARVANJE IN STROJENJE	0,000
533 PIGMENTI,PREMAZNA SREDSTVA,LAKI IPD.	0,602
541 MEDICINSKI IN FARMACEVTSKI PROIZ.,RAZEN ZDRAVIL	0,758
542 ZDRAVILA	0,605
551 ETERIČNA OLJA,PARFUMERIJSKI IZDELKI	0,585
553 PARFUMERIJSKI,KOZMETIČNI IN TOALETNI IZDELKI	0,779

ODSEK SMTK	MIIT 1996-2005
554 MILA,PREPARATI ZA ČIŠČENJE IN POLIRANJE	0,741
562 GNOJILA (RAZEN SUROVIH)	0,357
571 POLIMERI ETILENA V PRIMARNIH OBLIKAH	0,471
572 POLIMERI STIRENA V PRIMARNIH OBLIKAH	0,201
573 POLIMERI VINILKLORIDA V PRIMARNIH OBLIKAH	0,113
574 POLIACETALI IN DRUGI POLIETRI V PRIM.OBLIKAH	0,818
575 PLASTIČNE MASE,DRUGE,V PRIMARNIH OBLIKAH	0,995
579 ODPADKI,OSTRUŽKI IN OSTANKI IZ PLASTIČNIH MAS	0,593
581 CEVI IN ČREVA IZ PLASTIČNIH MAS	0,426
582 PLOŠČE,LISTI,FILMI,FOLIJE IPD.IZ PLASTIČNIH MAS	0,855
583 MONOFILAMENTI	0,234
591 INSEKTICIDI,FUNGICIDI IDR.ZA PRODAJO NA DROBNO	0,786
592 SKROB,INULIN,ALBUMINI,PŠENIČNI LEPEK	0,540
593 EKSPLOZIVA IN PIROTEHNIČNI PROIZVODI	0,599
597 ADITIVI ZA MINERAL.OLJA ALI ZA DRUGE TEKOČINE	0,614
598 KEMIČNI PROIZVODI,DRUGI,NEOMENJENI	0,912
611 KOŽA	0,070
612 IZDELKI IZ USNJA IN UMETNEGA USNJA,DRUGI	0,984
613 KRZNA,STROJENA ALI OBDELANA	0,290
621 IZDELKI IZ KAVČUKA	0,760
625 GUME,PNEVMATIČNE (PLAŠČI),ZA AVTOMOBILE	0,721
629 IZDELKI IZ GUME	0,396
633 PLUTASTI IZDELKI	0,000
634 FURNIR IN DRUG OBDELAN LES	0,921
635 IZDELKI IZ LESA,DRUGI,ŠE NEOMENJENI	0,000
641 PAPIR IN KARTON	0,702
642 PAPIR IN KARTON,REZANA	0,966
651 PREJA IZ TEKSTILNIH VLAKEN	0,211
652 TKANINE IZ BOMBAŽA	0,831
653 TKANINE IZ SINTETIČNIH IN UMETNIH MATERIALOV	0,000
654 TKANINE,TEKSTILNE,DRUGE	0,000
655 MATERIALI,PLETENI ALI KVAČKANI	0,000
656 TIL,ČIPKE,VEZENINE,TRAKOVI IN DRUGO	0,827
657 PREJA IN TKANINE,SPECIALNE	0,909
658 TEKSTILNI IZDELKI,GOTOVI,DRUGI	0,000
659 PREKRIVALA ZA TLA	0,478
661 APNO,CEMENT,GRADBENI MATERIAL	0,670
662 GLINENI,OGNJEVZDRŽNI IZDELKI	0,732
663 GOTOVI MINERALNI IZDELKI	0,681
664 STEKLO	0,454
665 STEKLENI IZDELKI	0,235
666 IZDELKI,LONČARSKI	0,000
667 BISERI,DRAGI IN POLDRAGI KAMNI	0,013
671 GRODELJ IN ŽELEZOVE ZLITINE	0,375
672 INGOTI,DRUGI POLPROIZV.IZ ŽELEZA IN JEKLA	0,583
673 PLOŠČATI,VALJANI,NEPLATIRANI IZDELKI IZ ŽELEZA	0,408
674 PLOŠČATI,VALJANI,PLATIRANI IZDELKI IZ ŽELEZA	0,048
675 PLOŠČATI,VALJANI IZDELKI IZ LEGIRANEGA JEKLA	0,663
676 ŽICA,PROFILI IZ ŽELEZA ALI JEKLA	0,921
677 TIRNICE IPD.ZA ŽELEZN.TIRE,IZ ŽELEZA ALI JEKLA	0,196
678 ŽICA IZ ŽELEZA ALI JEKLA	0,000
679 CEVI IN VOTLI PROFILI IZ ŽELEZA ALI JEKLA	0,708
681 SREBRO,PLATINA, IN DRUGE PLATIRANE KOVINE	0,000
682 BAKER	0,060
683 NIKELJ	0,500
684 ALUMINIJ	0,867
685 SVINEC	0,489

ODSEK SMTK	MIIT 1996-2005
686 CINK	0,429
687 KOSITER	0,875
689 DRUGE BARVNE KOVINE IN KERMETI	0,655
691 KONSTRUKCIJE IN DELI KONSTRUKCIJ	0,945
692 KOVINSKI KONTEJNERJI ZA SKLADIŠČENJE, TRANSPORT	0,773
693 IZDELKI IZ ŽICE	0,433
694 ŽEBLJI, VIJAKI, TIRFONI IPD. IZ ŽEL., JEKLA, BAKRA, ALUM	0,755
695 ROČNO ORODJE IN ORODJE ZA STROJE	0,912
696 NAMIZNI PRIBOR IN NOŽARSKI PROIZVODI	0,330
697 GOSPODINJSKI APARATI IN NJIHOVI DELI, DRUGI	0,899
699 PROIZVODI IZ NAVADNIH KOVIN, ŠE NEOMENJENI	0,880
711 KOTLI ZA VODNO IDR. PARO	0,000
712 TURBINE NA VODNO IDR. PARO	0,497
713 BATNI MOTORJI Z NOTRANJIM IZGOREVANJEM	0,332
714 POGONSKI STROJI IN MOTORJI, NEELEKTRIČNI	0,479
716 ROTACIJSKI ELEKTRIČNI STROJI	0,461
718 POGONSKI STROJI, DRUGI, DELI	0,000
721 POLJEDELSKI STROJI	0,811
722 TRAKTORJI	0,047
723 STROJI IN NAPRAVE ZA GRADNJO	0,636
724 STROJI ZA OBDELAVO USNJA IN TEKSTILA	0,581
725 STROJI ZA PROIZVODNJO PAPIRJA IN CELULOZE	0,938
726 TISKARSKI STROJI	0,580
727 STROJI ZA PROIZVODNJO HRANE	0,372
728 STROJI ZA POSAMEZNE VRSTE INDUSTRIJE	0,807
731 STROJI ZA OBDELAVO S POSNEMANJEM KOVIN	0,645
733 STROJI ZA OBDELAVO KOVIN, BREZ POSNEMANJA	0,249
735 DELI OBDELOVALNIH STR. S POSNEMANJEM ALI NE	0,912
737 OBDELOVALNI STROJI, DELI, DRUGI	0,857
741 OPREMA ZA OGREVANJE IN HLAJANJE	0,934
742 ČRPALKE ZA TEKOČINE	0,986
743 ČRPALKE IN KOMPRESORJI	0,734
744 MEHANIČNE NAPRAVE ZA MANIPULACIJO	0,848
745 NEELEKTRIČNI STROJI, DRUGI	0,985
746 KOTALNI LEŽAJI	0,543
747 PIPE, VENTILI, IPD. NAPRAVE	0,701
748 TRANSMIS. GREDI, ROČICE IPD.	0,678
749 NEELEKTRIČNI DELI ZA STROJE, DRUGI	0,990
751 PISARNIŠKI STROJI	0,731
752 STROJI ZA AOP IN NJIHOVE ENOTE	0,349
759 DELI IN PRIBOR ZA PISARNIŠKE STROJE	0,396
761 TELEVIZIJSKI SPREJEMNIKI	0,000
762 RADIODIFUZNI SPREJEMNIKI	0,079
763 NAPRAVE ZA SNEMANJE IN REPROD. ZVOKA, SLIKE	0,173
764 OPREMA ZA TELEKOMUNIKACIJO	0,438
771 ELEKTRIČNI POGONSKI STROJI	0,961
772 ELEKTR. APARATI ZA ELEKTRIČNE KROGOTOKE	0,970
773 OPREMA ZA DISTRIBUCIJO ELEKTRIČNE ENERGIJE	0,631
774 ELEKTRODIAGNOSTIČNI APARATI	0,622
775 ELEKTRIČNA IN NEELEKTR. GOSPODINJSKA OPREMA	0,405
776 TERMOIONSKE ELEKTRONSKE CEVI	0,000
778 ELEKTR. STROJI, APARATI, DRUGI	0,670
781 OSEBNI AVTOMOBILI	0,476
782 MOTORNA VOZILA ZA PREVOZ BLAGA	0,368
783 CESTNA MOTORNA VOZILA, DRUGA	0,424
784 DELI IN PRIBOR ZA MOTORNA VOZILA	0,979
785 MOTORNA KOLESA IN KOLESA	0,910

ODSEK SMTK	MIIT 1996-2005
786 PRIKLOPNIKI IN POLPRIKLOPNIKI	0,689
791 TIRNA VOZILA IN OPREMA	0,880
792 LETALA, VESOLJSKA VOZILA IPD.	0,436
793 LADJE, ČOLNI IN PLAVAJOČE KONSTRUKCIJE	0,504
811 MONTAŽNE ZGRADBE	0,633
812 SANITARNI PREDMETI,PRIBOR	0,965
813 SVETILA	0,950
821 POHIŠTVO IN DELI	0,472
831 KOVČKI,POTOVALKE,NESESERJI IPD.	0,000
841 MOŠKI PLAŠČI,JAKNE IPD.	0,890
842 ŽENSKI PLAŠČI,PELERINE,IPD.	0,904
843 MOŠKI PLAŠČI IPD.,PLETENI	0,000
844 ŽENSKI PLAŠČI IPD.,PLETENI	0,000
845 OBLAČILA,DRUGA	0,000
846 PRIBOR ZA OBLAČILA,IZ TEKSTILA	0,280
848 OBLAČILA IN PRIBOR,RAZEN IZ TEKSTILA	0,000
851 OBUTEV	0,000
871 OPTIČNI INSTRUMENTI	0,000
872 MEDICINSKI INSTRUMENTI	0,888
873 MERILNIKI IN ŠTEVCI	0,590
874 MERILNI,KONTROLNI INSTRUMENTI	0,768
881 FOTOAPARATI IN OPREMA	0,347
882 FOTOGRAFSKI IN KINEMAT.MATERIAL	0,822
883 KINEMATOGRAFSKI FILMI	0,432
884 OPTIČNI IZDELKI	0,603
885 URE IN DELI	0,990
891 OROŽJE IN STRELIVO	0,000
892 NATISKANI PREDMETI	0,370
893 IZDELKI IZ PLASTIKE	0,876
894 OTROŠKI VOZIČKI,IGRAČE IPD.	0,797
895 PISALNIŠKI PRIBOR	0,737
896 UMETNIŠKI PREDMETI	0,965
897 NAKIT	0,000
898 GLASBENI INSTRUMENTI	0,838
899 RAZNI IZDELKI	0,606
931 SPECIALNE TRANSAKCIJE	-
961 KOVINSKI DENAR	-
971 ZLATO,NEMONETARNO	0,000

Vir: Interni podatki Statističnega urada Republike Slovenije; lastni izračuni.

Tabela 2: Brühlhartov indeks mejne znotrajpanožne trgovine v Sloveniji za sektor 8, 1996-2005

Sektor		IIT 1996	IIT 2005	MIIT _B 1996/2005
811	Montažne zgradbe	0,141	0,300	0,633
812	Sanitarni predmeti, pribor	0,315	0,617	0,965
813	Svetila	0,750	0,908	0,950
821	Pohištvo in deli	0,409	0,445	0,472
831	Kovčki, potovalke, nesesarji, ipd.	0,853	0,507	0,000
841	Moški plašči, jakne, ipd.	0,909	0,777	0,890
842	Ženski plašči, pelerine, ipd.	0,832	0,773	0,904
843	Moški plašči, ipd., pleteni	0,754	0,369	0,000
844	Ženski plašči, ipd., pleteni	0,959	0,641	0,000
845	Oblačila, druga	0,956	0,692	0,000
846	Pribor za oblačila, iz tekstila	0,910	0,993	0,280
848	Oblačila in pribor, razen iz tekstila	0,800	0,531	0,000
851	Obutev	0,776	0,859	0,000
871	Optični instrumenti	0,826	0,425	0,000
872	Medicinski instrumenti	0,612	0,865	0,888
873	Merilniki in števc	0,276	0,331	0,590
874	Merilni, kontrolni instrumenti	0,862	0,807	0,768
881	Fotoaparati in oprema	0,754	0,960	0,347
882	Fotografski in kinematografski material	0,401	0,575	0,822
883	Kinematografski filmi	0,258	0,056	0,432
884	Optični izdelki	0,954	0,720	0,603
885	Ure in deli	0,767	0,643	0,990
891	Orožje in strelivo	0,010	0,730	0,000
892	Natiskani predmeti	0,900	0,690	0,370
893	Izdelki iz plastike	0,984	0,927	0,876
894	Otroški vozički, igrače, ipd.	0,845	0,814	0,797
895	Pisalniški pribor	0,777	0,766	0,737
896	Umetniški predmet	0,765	0,256	0,965
897	Nakit	0,746	0,665	0,000
898	Glasbeni instrumenti	0,186	0,594	0,838
899	Razni izdelki	0,589	0,599	0,606

Vir: Interni podatki Statističnega urada Republike Slovenije; lastni izračuni.

PRILOGA 7: Rezultati panelnega izračuna

Tabela 1: Rezultati linearne regresije modela s stalnimi učinki (metoda najmanjših kvadratov)

Odvisna spremenljivka	IIT 2001-2005	
	Beta	t-stat
Neodvisna spremenljivka		
Konstanta	0,550 *	(4,702)
EO _i	-0,049	(-1,173)
KON _i	-0,089	(-0,801)
DEL _i	0,072	(0,176)
KAP _i	-6,89E-008 *	(-8,846)
TNI _i	0,297	(0,704)
Dummy 1	0,268 *	(4,576)
Dummy 2	1,002 *	(9,002)
Dummy 3	0,442 *	(6,492)
Dummy 4	0,455 *	(5,103)
Dummy 5	0,281 *	(4,658)
Dummy 6	0,214 *	(6,193)
Dummy 7	0,468 *	(7,463)
Dummy 8	0,364 *	(11,189)
Dummy 10	0,380 *	(3,083)
Dummy 11	0,424 *	(9,399)
Dummy 12	0,514 *	(14,085)
Dummy 13	0,372 *	(5,314)
Dummy 14	0,447 *	(12,905)
Dummy 15	0,348 *	(5,136)
Dummy 16	-0,204 *	(-3,245)
Dummy 17	0,413 *	(11,779)
Dummy 18	0,282 *	(6,697)
Dummy 19	0,467 *	(12,483)
Dummy 20	0,511 *	(5,680)
Dummy 21	0,478 *	(9,098)
R ²	0,954	
Število opazovanj	110	

Opombe:

- IIT = Grubel-Lloydov indeks znotrajpanožne trgovine,
- Dummy je neprava spremenljivka, vključena za posamezno panogo,
- v oklepajih so podane vrednosti t-statistike,
- * koeficient, značilen pri $\alpha = 0,01$.

Vir: Lastni izračuni.